

T.C.

Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı

Dinler Tarihi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

SÜRYANİ KADİM KİLİSESİ'NDE VAFTİZ SAKRAMENTİ

Sevinç AKSİN
12925010

Danışman
Doç. Dr. Canan SEYFELİ

Diyarbakır 2018

T.C.
Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı
Dinler Tarihi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

SÜRYANİ KADİM KİLİSESİ'NDE VAFTİZ SAKRAMENTİ

Sevinç AKSİN
12925010

Danışman
Doç. Dr. Canan SEYFELİ

Diyarbakır 2018

TAAHHÜTNAME

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “Süryani Kadim Kilisesi’nde Vaftiz Sakramenti” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

20/06/2018

Sevinç AKSİN

KABUL VE ONAY

Sevinç AKSİN tarafından hazırlanan “Süryani Kadim Kilisesi’nde Vaftiz Sakramenti” adındaki çalışma, 20/06/2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda jürimiz tarafından Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Dinler Tarihi Bilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

[İ m z a]

Prof. Dr. Sami Kılıç

Doç. Dr. Canan Seyfeli

Dr. Öğr. Üyesi M. Hadi Tezokur

ÖNSÖZ

Günümüz Türkiye'sinde ve başka ülkelerde inanç ve ibadet sistemlerini sürdüren Süryaniler, Hristiyanlığı kabul eden eski halklardan biridir. Hristiyan kiliselerinden Süryani Kadim Kilisesi de yaşayan en eski bağımsız kiliselerdendir. Kilise için vaftiz ve diğer sakramentler hem inanç hem de uygulama açısından merkezi öneme sahiptir.

Kilise için vaftiz sakramentinin öneminden dolayı bu çalışmada Süryani Kadim Kilisesi'nde vaftiz sakramenti konu olarak belirlenmiştir. Konuyu belirlemede bu kilisenin en eski ve bağımsız doğu kiliselerinden birisi olması öncelikli etkenlerdendir. Konuyu belirlerken vaftizin Hristiyan olma lütfunu alma ve diğer sakramentleri alabilmenin ilk şartı olarak kabul edilmesi gibi hususların Süryani Kadim Kilisesi'ndeki sakrament fikrini anlamada yeterli olacağına dikkat edilmiştir. Süryani Kadim Kilisesi'nde sakramentleri anlamada önemli bir örneklik taşıyacağından hareketle konu vaftiz sakramenti ile sınırlandırılırken “Süryani Kadim Kilisesi'nde Vaftiz Sakramenti” adıyla kararlaştırılmıştır.

Çalışma giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Girişte öncelikle çalışmanın konusu, amacı ve kaynakları hakkında bilgi verilmiştir. Süryani Kadim Kilisesi'nde Vaftiz Sakramentinin anlaşılmasını kolaylaştırma hedeflenerek önce “Süryaniler ve Süryani Kadim Kilisesi” başlığı altında Süryani Kadim Kilisesi'nin Süryani kiliseleri içindeki yeri ele alınmış, ardından “Hristiyanlıkta Sakrament Fikrinin Gelişimi” başlığıyla Süryani Kadim Kilisesi'nde vaftiz ve sakrament fikrini oluşturan zemin ve alt yapı ortaya konmuştur. “Süryani Kadim Kilisesi'nde Sakramentler” isimli birinci bölümde kilisenin sakramentlere dönük yaklaşımı ve yedi sakramentin her biri ayrı ayrı işlenmiştir. İkinci bölümde ise vaftiz sakramentinin tarihsel süreçte sakramental teolojiyle paralel gelişimi ve şekillenışı “Süryani Kadim Kilisesi'nde Vaftiz Sakramenti'nin Tarihi ve Anlamı” başlığı altında ortaya konmuştur. Son olarak

üçüncü bölümde “Süryani Kadim Kilisesi’nde Vaftiz Uygulaması” başlığı altında vaftiz uygulamasının hazırlık süreci ve şartları öncelikle işlenmiştir. Ardından vaftiz merasimi ele alınmıştır. Vaftiz merasiminde uygulanan tövbe, vaftiz, murun ve kutsal kurbono ritüelleri işlenmiştir. Vaftiz merasiminde kutsallaşan her objenin sakramental teolojiye işaret eden sembolik anlamı verilmiştir. Sonuçta ise çalışmanın sonuçları ve bir değerlendirmesi ortaya konmuştur.

Çalışmanın başından itibaren yol göstericiliği, eleştirileri, yorumları ve desteğiyle zihin dünyamı genişletip yeni ufuklar açan değerli danışman hocam Sayın Doç. Dr. Canan Seyfeli’ye ve kıymetli hocam M. Hadi Tezokur’a teşekkürlerimi sunarım. Çalışmanın alan araştırması kısmında yaşanan zorlukları kolaylaştıran ve bilgisiyle önemli katkılar sunan Süryani Kadim Kilisesi din görevlilerinden Midyat Kiliseleri Papazı İshak Ergün’e, Mardin Kırklar Kilisesi Papazı Horepiskopos Gabriyel Akyüz ve Diyarbakır Meryem Ana Süryani Kadim Kilisesi Papazı Sayın Yusuf Akbulut’a ilgilerinden dolayı teşekkürlerimi sunarım. Azmi ve desteğiyle bana güç veren yardımlarını esirgemeyen değerli arkadaşım ve meslektaşım Mehmet Mekin Meçin’e ve akademisyen arkadaşım İbrahim Korhan’a teşekkürü borç bilirim.

Sevinç AKSİN
Diyarbakır 2018

ÖZET

Bu çalışmanın konusu “Süryani Kadim Kilisesi’nde Vaftiz Sakramenti” dir. Konu, Süryani Kadim Kilisesi’nin sakramentler teolojisinden hareketle ele alınmıştır. Çalışmada konuyla ilgili sınırlı sayıdaki kaynaklardan yararlanılmış ve bunun yanı sıra, uzman kaynak kişilerle gerçekleştirilen mülakatlar ve yapılan gözlemlerle desteklenmiştir. Bu çalışmanın amacı vaftizin sakramental teolojisini ve buradan hareketle kilisenin sakramental bütünlüğünü ortaya koymaktır. Bu çalışmanın sonuçlarına göre Süryani Kadim Kilisesi geleneğin etkin olduğu bir kilisedir. Süryani Kadim Kilisesi’nde sakramental teoloji erken Hristiyanlıktaki sakramentler teolojisine paralel gelişim gösterir. Süryani Kadim Kilisesi yedi sakramenti kabul eder. Vaftiz sakramenti hem inanç hem de uygulama boyutu önemli kabul edilen bir ayindir. Vaftizin asli günahı ve diğer günahları ortadan kaldırdığına, böylece yeni ve günahsız yaşama giriş sağlandığına inanılır. Vaftiz suyuna dalma ve çıkma ile kişinin İsa Mesih’in ölümü ve dirilişine ortak olduğu kabul edilir. Süryani Kadim Kilisesi’nde vaftiz merasiminde vaftiz, tövbe, murun ve kutsal kurbono ayinleri peşpeşe icra edilir. Vaftizin uygulama boyutu, geleneğin etkin olduğu diğer bağımsız kiliselerle benzerlik gösterir. Vaftizin sakramental anlamları Mesih sırrı fikriyle ilişkilendirilir. Vaftiz merasiminde okunan dua, ilahi, semboller, objeler vs her şeyin mutlaka İsa Mesih fikriyle alakalı sembolik anlamlar barındırdığına inanılır.

Anahtar Sözcükler

Hristiyanlık, Sakramental Teoloji, Mesih Sırrı, Süryani Kadim Kilisesi, Vaftiz, Ritüel, Merasim.

ABSTRACT

The subject of the study is "The Sacrament of Baptism in the Syrian Kadim Church". The subject was taken from the theology of the sacraments of the Syrian Kadim Church. The study benefited from a limited number of sources related to the subject, and was supported by interviews and observations with expert sources. The purpose of this study is to reveal the sacramental theology of baptism and the sacramental unity of the church from here. According to the results of this study, the Syrian Kadim Church is a church whose tradition is active. Sacramental theology develops in parallel with theology of early sacraments in early Christianity in Syriac Kadim Church. The Syrian Kadim Church accepts seven sacraments. The baptismal sacrament is both a belief and practice dimension that is considered important. It is believed that baptism lifts the original sins and other sins from the middle so that entrance into the new, sinless life is provided. It is accepted that one is joined to the death and resurrection of Jesus Christ by diving and dive into the baptismal water. In the ceremony of baptism at the Syrian Kadim Church baptism, repentance, murun and holy kurbono rituals are performed in succession. The size of baptismal practice is similar to that of other independent churches where tradition is active. The sacramental meanings of baptism are associated with the idea of the Messiah secret. It is believed that prayer, divine, symbols, objects, etc., read in the baptism, have absolutely all the symbolic meanings associated with the idea of Jesus Christ.

Keywords

Christianity, Sakramental Theology, Messiah secret, Syrian Kadim Church, Baptism, Ritual, Ceremony.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖNSÖZ.....	I
ÖZET.....	III
ABSTRACT	IV
İÇİNDEKİLER	V
KISALTMALAR	VIII
GİRİŞ	1
1. ÇALIŞMANIN KONUSU VE AMACI.....	1
1.1. Çalışmanın Konusu ve Sınırları	1
1.2. Çalışmanın Amacı ve Kaynakları	3
2. SÜRYANİLER VE SÜRYANİ KADİM KİLİSESİ.....	6
3. HİRİSTİYANLIKTA SAKRAMENT FİKRİNİN GELİŞİMİ.....	11

BİRİNCİ BÖLÜM

SÜRYANİ KADİM KİLİSESİ'NDE SAKRAMENTLER

1.1. SAKRAMENTİN ANLAMI.....	16
1.2. SAKRAMENTLERİN SIRALAMASI VE SINIFLANDIRILMASI.....	18
1.3. SÜRYANİ KADİM KİLİSESİ'NDE YEDİ SAKRAMENT	20
1.3.1. Vaftiz.....	20
1.3.2. Murun.....	20
1.3.3. Kutsal Kurbono	23
1.3.4. Tövbe	27
1.3.5. Kehnutluk.....	30
1.3.6. Hasta Yağı.....	34
1.3.7. Evlilik.....	36
1.4. SAKRAMENTLERİ TAMAMLAYICI ŞARTLAR	40

İKİNCİ BÖLÜM

SÜRYANİ KADİM KİLİSESİ'NDE VAFTİZİN TARİHİ VE ANLAMI

2.1. TARİHSEL SÜREÇTE VAFTİZ	42
2.1.1. Terim Olarak Vaftiz	43
2.1.2. Kutsal Kitap'ta Vaftiz	45
2.1.3. Vaftiz Sakramentinin Tarihsel Gelişimi.....	51
2.1.4. Süryani Kadim Kilise Tarihinde Vaftiz Sakramenti	56
2.2. VAFTİZİN ANLAMI, AMACI VE KAZANDIRDIKLARI.....	62
2.2.1. Günahların Bağışlanması ve Yeni Doğum.....	62
2.2.2. Mesih'le Birleşme	63
2.2.3. Kilise'ye ve Göksel Krallığa Dâhil Olma	64
2.2.4. Kutsal Kitap'ta Vaftize İşaret eden Sembolik Anlamlar.....	64
2.2.4.1. Vaftiz-Tufan Benzetmesi	65
2.2.4.2. Vaftiz-Sünnet Benzetmesi.....	65
2.2.4.3. Vaftiz-Deniz ve Vaftiz-Bulut Benzetmeleri.....	66

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SÜRYANİ KADİM KİLİSESİ'NDE VAFTİZ UYGULAMASI

3.1. VAFTİZE HAZIRLIK.....	69
3.2. VAFTİZ VE RİTÜELİNİN ŞARTLARI	72
3.3. VAFTİZ MERASİMİ	74
3.3.1. Anne ve Çocuğun Doğumdan Sonra Kutsanması.....	76
3.3.2. Kutsal Vaftiz Sakramentinde İlk Hizmet	77
3.3.3. Tövbe Ritüeli.....	79
3.3.3.1. Şeytan Çıkarma	82
3.3.4. Vaftiz Ritüeli	85
3.3.4.1. Merhem Yağı ile Çocuğu Mesh Etme.....	86
3.3.4.2. Suyun Kutsanması.....	88
3.3.4.3. Kutsal Ruh Duası	89
3.3.5. Murun Ritüeli	92
3.3.6. Kutsal Kurbono Ritüeli	95
3.3.7. Yedinci Gün Ritüeli	96
3.3.8. Vaftiz Merasiminin Kısaltılmış Şekli	97

3.3.9. Ölüm Tehlikesi Durumunda Vaftiz Ritüeli.....	99
3.4. VAFTİZ MERASİMİNİN ANLAMI	99
SONUÇ.....	108
KAYNAKÇA	111

KISALTMALAR

ANF	Ante-Nicene Fathers
Bkz.	Bakınız
c.	Cilt
Chap.	Chapter
Çev.	Çeviren
Ed.	Editör
ERE	Encyclopedia of Religion and Ethics
JASSS	The Journal Of Academic Social Science Studies
M.	Miladi
NCE	The New Catholic Encyclopedia
NPNF	Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church
s.	Sayfa
S.	Sayı
ss.	Sayfalar arası
USA	United States of America
vb.	Ve benzeri
vs.	Ve sâire
Vol.	Volume
yy.	Yüzyıl

GİRİŞ

Süryani Kadim Kilisesi'nde Vaftiz Sakramenti konusunun anlaşılması için öncelikli olarak Süryanilerin, Süryani Kadim Kilisesi'nin ve Hristiyanlıkta Sakrament fikrinin anlaşılması gerekir. Bu nedenle girişte konu sırasıyla “Çalışmanın Konusu, Amacı ve Metodu”, “Süryaniler ve Süryani Kadim Kilisesi” ve “Hristiyanlıkta Sakrament Fikri” başlıkları altında ele alınmıştır.

1. ÇALIŞMANIN KONUSU VE AMACI

Çalışmanın bu kısmında konu, sınırları, amacı ve kaynakları ele alınmıştır. Burada amaç Süryani Kadim Kilisesi'nde Vaftiz Sakramenti konusunun ne olduğunu, sınırlarını ortaya koymaktır. Daha da önemlisi çalışmanın amacını ve kaynaklarını ele alarak çalışmanın akademik sınırlarını göstermek hedeflenmiştir. Bu sebeple konu “Çalışmanın Konusu ve Sınırları” ve “Çalışmanın Amacı ve Kaynakları” şeklinde iki başlık altında işlenmiştir.

1.1. Çalışmanın Konusu ve Sınırları

Çalışmanın konusu, “Süryani Kadim Kilisesi'nde Vaftiz Sakramenti”dir. Konu geleneksel yapının güçlü olduğu, yaşayan en eski Hristiyan kiliselerden Süryani Kadim Kilisesi ve kilisenin sakramental ayinlerinden vaftiz sakramenti olarak belirlenmiştir. Vaftiz, kadim kiliselerdeki sakrament fikrinin şekillenişini göstermede yeterli bir sakrament örneği olacağından çalışmanın konusu Süryani Kadim Kilisesi'nde vaftizin sakramental yönü olarak sınırlandırılmıştır.

Sakramentler, Hristiyan dünyasında ‘sakrament’ olarak tanımlanmadan önce de var olan dini uygulamalardandı. Hristiyanlıkta var olan dini uygulamalardan bazıları süreç içerisinde sakramentlere konu olmuş ve ‘sakrament’ kavramının şekillenmesinde etkili olmuştur. Sakrament fikrinin ve sakramentlerin oluşumu Yeni Ahit metinlerinde çok açık olmayan “Mesih Sırrı” ya da genel anlamda İsa Mesih

öğretisiyle ilişkilidir.¹ Mesih sırrı önce Evharistiyayı ardından diğer sakramentleri içine alacak şekilde sakramentler fikrinin doğmasına yol açmıştır. V. Yüzyıl başlarında Aziz Augustin’te artık sakramentler fikri belirgin hale gelmiştir. Sakramentler teolojisinin gelişimi inanç ya da uygulama farkına dikkat edilmeksizin Mesih’le ilişkilendirilen pek çok hususa sakrament denmesine yol açmıştır. Bu da sakramentlerin sayısını belirleme ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Sakramental teolojiden hareketle sakramentlerin sayısını belirleme ile ilgili gelişmeler XII.-XVI. yüzyıl arasında yoğun sürmüştür, Katolik Kilise’de etkili yürüyen bu gelişmeler sonucunda sakramentler doktrini ortaya çıkmıştır. Katolikler Trente Konsili’nde (1547) “Yedi Sakrament” doktrinini dogmalaştırmıştır. Diğer kiliselerden Ortodoks Kilisesi, Süryani Kadim Kilisesi ve Ermeni Kilisesi gibi birçok kilise sakramentlerin sayısını yedi olarak kabul etmiştir. Ancak doğu kiliselerinin kendi gelenekleri içerisinde, mesela bir sinodla sakramentlerin sayısını yedi olarak belirlediklerini gösteren açık bir veri bulunmamaktadır. Bu hususlardan dolayı Hristiyanlıktaki sakrament fikrinin gelişimi Süryani Kadim Kilisesi’ndeki vaftizin sakramental yönünün anlaşılmasında önemli katkı sunmuştur.

Süryani Kadim Kilisesi’nin kabul ettiği yedi sakrament vaftiz, murun (konfirmasyon), kutsal kurbono (evharistiya), tövbe, kehnutluk (ruhban takdisi), hasta yağı ve evlilik sakramenti diye isimlendirilmektedir.² Vaftiz sakramenti Hristiyanlıkta dine girişin ilk adımı olduğundan sakramentler arasında önemli bir yer teşkil eder. Bu sebeple çalışmanın ana konusu Süryani Kadim Kilisesi’nde vaftiz sakramenti olarak belirlenmiştir. Araştırmanın konusu olan vaftizin inanç ve uygulama boyutu, yani vaftizin sakramental boyutu ele alınırken Süryani Kadim Kilisesi’nin sakramental teolojisinin açık bir örneğini sunmuştur.

Süryani Kadim Kilisesi’nde vaftiz sakramenti ve uygulamasının anlaşılmasında önemli faktörlerden ikisi, vaftizin Hristiyanlık tarihsel sürecindeki şekillenışı ve bu süreçte kazandığı hem terim hem kavramsal hem ayinsel hem sakramental ve hem de ritüel anlamlarıdır. Bu sebeple önce Hristiyanlıkta, sonra

¹ Canan Seyfeli, **Ermeni Kilisesi’nde Sakramentler**, Çizgi Kitabevi, Konya 2011, s. 50.

² Zeki Demir, **Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi**, Resim Matbaacılık, İstanbul 2012, ss. 31-32.

Süryani Kadim Kilisesi'nde vaftizin tarihsel süreci ortaya konmuştur. İkinci olarak da vaftizin anlamları, bu anlamlarla ilişkili olarak amacı ve kazandırdıkları gibi konular işlenmiştir.

Araştırmada Süryani Kadim Kilisesi'nde vaftiz sakramentinin uygulanması ve ritüel anlamı son bölümde ele alınmıştır. Bu bölümde Süryani Kadim Kilisesi'nde vaftiz sakramentinin uygulama biçimi incelenirken hem inanç hem ritüel boyutuyla vaftiz sakramentinin bütünlüğü ortaya konmuştur.

1.2. Çalışmanın Amacı ve Kaynakları

Çalışmanın temel amacı Hristiyanlığa giriş ve Mesih'te bir olma sakramenti olan vaftizin sakramental yönünü geleneğin etkin olduğu Süryani Kadim Kilisesi'ne göre ortaya koymaktır. Vaftizin sakramental yönünün anlaşılmasına katkı sağlayacak unsurlardan önce Süryaniler ve Süryani Kadim Kilisesi, Hristiyanlıkta sakrament fikrinin gelişimi, ardından Süryani Kadim Kilisesi'nde sakramentler konuları ele alınırken bu kilisenin sakramentler teolojisini ve vaftizin sakramental yönünün alt zeminini ortaya çıkarma hedeflenmiştir.

Süryani Kadim Kilisesi'nde vaftizin uygulama yönünün anlaşılmasını, inançsal yönünün açığa çıkmasını sağlamada rol oynayan vaftizin tarihsel süreci ve bu süreçte kazandığı çeşitli yönleri bulunan anlamları ele alınmıştır. Burada hedef vaftiz sakramentinin Hristiyan inanç ve uygulama konularıyla ilişkisi ve bir bütünlüğe sahip olduğunu ortaya koymaktır.

Süryani Kadim Kilisesi'nde vaftiz ritüelinin öncesinde hazırlık, şartlar gibi ve sonrasında murun, kutsal kurbono, yedinci gün ritüeli gibi çevreleyen bir çok kısa ritüel yanında vaftizin farklı durumlarda uygulama şekli gibi konular vaftiz uygulaması içerisinde yer alır. Böylece uzun bir merasime dönüşen vaftiz uygulaması ve vaftiz merasiminin anlamı işlenirken amaç vaftiz sakramentinin hem sakramentler teolojisindeki hem de genel Hristiyan inanç ve uygulamalar bütünlüğü içerisindeki yeri ve anlamını ortaya koymaktır. Bu yönleriyle konu vaftiz sakramentinin bütünsel olarak anlaşılmasını kolaylaştıracak niteliktedir.

Çalışmanın araştırma sürecinde kaynak taraması yapılmıştır. Çalışmanın konusu olan Süryani Kilisesi'nde vaftiz sakramentini kavramak için öncelikli olarak Hristiyanlık'ta sakramentleri konu alan eserler incelenmiştir. Daha sonra Süryanileri ve Süryani Kilisesi'nde sakramentleri ele alan kaynaklar değerlendirilmiştir. Bu çalışmada Canan Seyfeli'nin "Ermeni Kilisesi'nde Sakramentler"³ adlı eseri Türkiye'deki önemli kaynaklardandır. Bu eserde monofizit inancı benimseyerek Kadıköy Konsili kararlarını reddeden Ermeni Kilisesi'nin sakrament fikri yedi sakrament açısından incelenmiştir. Doğu kiliselerinden Ermeni Kilisesi ile Süryani Kadim Kilisesi'nin ayin ve ibadet usullerindeki benzerlikten dolayı bu eser çalışmaya önemli oranda ışık olmuştur. Ayrıca Hristiyanlık dini inanç ve ibadet sisteminde sakramentleri anlamada Ali Erbaş'ın "Hristiyanlıkta İbadet"⁴, Muhammet Tarakçı'nın "Protestanlıkta Sakramentler"⁵ isimli sakramentler konulu çalışmalar ve M. Hadi Tezokur'un "Süryanilerde Vaftiz"⁶ isimli makale çalışması başta olmak üzere alanın diğer kaynaklarından da yararlanılmıştır.

Çalışmada Süryani Kadim Kilisesi'nde vaftiz sakramenti araştırılırken inananlarının kabul ettiğini ve inanılanı olduğu gibi ortaya koyma hedeflenmiştir. Bu amaçla kilise mensubu din adamlarının görüşlerine yer verilmiştir. Din adamlarına ait eserler incelenmiş ve onlardan faydalanılmıştır. Süryani din görevlilerinden olan Zeki Demir'in "Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi"⁷, Samuel Akdemir'in "İstanbul Mozağında Süryaniler" ve "Dini Kurallarımız"⁸, Moran Mor İgnatius Efrem I. Barsavm'ın "Saçılmış İnciler"⁹, M.Suriyos Zekâ İvas- P. İshak Saka, "el-Esraru's-Sab'a Bi Hasbi Mu'takidi ve't-Taksi'l-Keniseti's-Suryaniyye"¹⁰ gibi eserler

³ Seyfeli, **Ermeni Kilisesi'nde Sakramentler**, Çizgi Kitabevi, Konya 2011.

⁴ Ali Erbaş, **Hristiyanlıkta İbadet**, Ayışığı Kitapları, İstanbul 2003.

⁵ Muhammet Tarakçı, **Protestanlıkta Sakramentler**, Emin Yayınları, Bursa 2012.

⁶ M. Hadi Tezokur, "Süryanilerde Vaftiz", **Makalelerle Mardin IV Önemli Simalar-Dini Topluluklar**, (ss. 229-265), İstanbul 2007.

⁷ Zeki Demir, **Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi**, Resim Matbaacılık, İstanbul 2012.

⁸ Samuel Akdemir, **Dini Kurallarımız**, Baha Matbaası, İstanbul 1972; Samuel Akdemir, **İstanbul Mozağında Süryaniler**, Promat Basım Yayın, İstanbul 2009.

⁹ Moran Mor İgnatius Efrem I. Barsavm, **Saçılmış İnciler**, Zeki Demir (Çev.), Resim Ofset, İstanbul 2005.

¹⁰ M.Suriyos Zekâ İvas ve P. İshak Saka, **el-Esraru's-Sab'a Bi Hasbi Mu'takidi ve't-Taksi'l-Keniseti's-Suryaniyye**, Şefik Matbaası, Bağdat 1970.

incelenmiştir. Ayrıca Sebastian P. Brock'un, "Süryani Geleneğinde Kutsal Kitap"¹¹ adlı eseri, Ayub Silvanos'un "The Rite of Consecration of the Church According to the Syrian Orthodox Tradition"¹² adlı doktora tezi ve Christine Chaillot'un "The Syrian Orthodox Church of Antioch and All the East"¹³ adlı eseri yararlanılan kaynaklar arasındadır.

Süryani Kiliselerinde ortak metin olarak kabul edilen "The Sacrament of Holy Baptism According to The Ancient Rite of The Syrian Orthodox Church of Antioch"¹⁴ isimli kutsal vaftiz metni ilk olarak Romalı Clement (M. 101) tarafından oluşturulmuş, daha sonra yeniden düzenlemeler yapan Antakyalı patrik Severius (M. 538) tarafından takdim edilmiştir. Kilise Babalarından Dara Metropoliti (M. 860) Mor Ivannis, Muş Bar Kifo (M. 903), Diyarbakır Metropoliti Mor Dionysius Yakup Bar Salibi ve meşhur Mor Gregorius Bar Hebraeus tarafından yazılmış ve çoğaltılmıştır. Bu metnin orijinal dili Süryanicedir. Süryaniceden İngilizceye ilk çeviri 1950 yılında Patrik Mor Efrem I. Barsavm tarafından yapılmıştır. Çalışmada vaftiz merasiminde bu metin ana kaynak olarak kullanılmıştır. Ayrıca bu metni ele alan çalışmalardan Thomas F. Best (Ed.), "Baptism Today"¹⁵ adlı çalışmadan da yararlanılmıştır.

Hıristiyan teolojisinin temel metni olan Kutsal Kitap'ın¹⁶ son çevirisinden yararlanılmıştır. Kutsal Kitap alıntı ve dipnot biçiminde kaynak gösterilmiştir. Kutsal Kitap'tan alıntılar dipnotun uzun veya kısa olmasına göre belirlenmiştir. Dipnotu kısa alıntılarda metin içinde, akışı bozacak uzun alıntılarda ise altta verilmiştir. Kaynak gösterme ve kısaltma metodu Kutsal Kitap'ın son çevirisine göre (örnek: Mat.19:28) yapılmıştır. Erken Hıristiyanlık dönemindeki Kilise Babalarının metinleri

¹¹ Sebastian P. Brock, **Süryani Geleneğinde Kutsal Kitap**, Circis Bulut (Çev.), Zafer Matbaası, İstanbul 2000.

¹² Ayub Silvanos, "**The Rite of Consecration of the Church According to the Syrian Orthodox Tradition**", ("Degree of Doctor", Manchester University Philosophy in the Faculty of Humanities, Manchester 2014).

¹³ Christine Chaillot, **The Syrian Orthodox Church of Antioch**, Inter-Orthodox Dialogue, Geneva 1998.

¹⁴ Metropolitan Mar Athanasius Yeshue Samuel (Ed.), **The Sacrament of Holy Baptism According to The Ancient Rite of The Syrian Orthodox Church of Antioch**, Deacon Murat Saliba Barsom (Çev.), The Syrian Orthodox Church in The United States of America and Canada, USA 1974.

¹⁵ Thomas F. Best (Ed.), **Baptism Today**, Liturgical Press, Minnesota 2008, ss. 23-27.

¹⁶ Kitabı Mukaddes Şirketi, **Kutsal Kitap (Tevrat, Zebur, İncil)**, Yeni Yaşam Yayınları, Republic of Korea 2011.

de yazılı kaynaklar arasında yer alır. Bu metinlerin İngilizce çevirileri için internette yer alan pdf ortamından yararlanılmıştır. Bu metnin kullanım biçimi dipnotta kısaltmalar şeklindedir. Kısaltma metodu (ANF01 gibi) ilgili sitenin kullanım biçime göre yapılmıştır.¹⁷ Bunların dışında Süryaniler ve Süryanilerin inanç ve ritüellerini konu alan Türkçe ve İngilizce çeşitli kaynak incelenmiştir.

Çalışmamızın araştırma sürecinde vaftiz sakramentinin kavramsal düzeyden uygulama düzeyine çıkarma noktasında alan araştırması yöntemi kullanılmıştır. Çünkü soyut olanın somuta indirgenmesi ifade ve aktarmada önemli bir faktördür. Bu sebeptendir ki vaftiz ayinine katılım gerçekleştirilmiş ve ayin aşama aşama gözlemlenmiştir. Süryani din adamlarından Diyarbakır Meryem Ana Kilisesi papazı Yusuf Akbulut, Mardin Kırklar Kilisesi Horepiskoposu Gabriyel Akyüz ve Midyat Kiliseleri ruhanisi İshak Ergün ile vaftiz ve vaftiz ayini konusunda görüşmeler video ve ses kaydı alınarak gerçekleştirilmiştir. Vaftiz ayinine katılan cemaatle yapılan görüşmeler de vaftizin ritüel boyutunu anlamaya kaynaklık etmiştir. Ayrıca Süryani Kilisesi inanç ve uygulamalarını bütünsel olarak daha iyi değerlendirmek amacıyla, evharistiya ayinine, dini bayramlara, günün içinde okunan dualara katılım sağlanmış, sosyo-kültürel boyutu değerlendirmek için de din görevlisi olmayan Süryani kişilerle de görüşülmüştür.

2. SÜRYANİLER VE SÜRYANİ KADİM KİLİSESİ

Mezopotamya coğrafyası tarih boyunca Babiller, Aramiler, Asurlular, Keldaniler, Süryaniler gibi birçok topluma ev sahipliği yapmıştır. Günümüzde halen bu coğrafyada yaşayan, etnik ve dinsel kimlikleri ile ilgili çeşitli görüşler öne sürülen Süryaniler Mezopotamya uygarlığının en eski halklarındanıdır.¹⁸

Süryaniler, kendilerini “Suryoyo/Süryani” olarak tanımlarlar.¹⁹ Süryaniler ve Süryani adının kökeni ile ilgili din, dil, coğrafi konum, etnisite gibi unsurlardan

¹⁷ [http: /www.ccel.org/](http://www.ccel.org/) (Erişim 2014).

¹⁸ Gökhan Sarı, **Ermeni Meselesi Işığında Süryaniler**, Barış Kitapevi, Ankara 2013, ss. 10-12. Ayrıca bkz. Nail Kul, **Geçmişten Günümüze Midyat ve Turabdin Süryanileri**, Yeni Anadolu Yayıncılık, İstanbul 2015, s. 55.

¹⁹ Mehmet Çelik, **Süryani Kilisesi Tarihi**, Yayıncılık Matbaası, İstanbul 1987, c. 1, s. 1. Ayrıca bkz. Gökhan Sarı, **Geçmişten Günümüze Süryaniler ve Süryanilerin Türkiye’ye Etkileri: İdil**

dolayı çeşitli görüşler öne sürülmüştür.²⁰ Bu görüşlerden biri olan ve Süryani din adamlarınca daha çok kabul gören görüş, Süryani isminin Mezopotamya bölgesini ele geçiren Suros adlı Arami bir kralın isminden geldiği ve zamanla bölgedeki halkın adı olarak kullanıldığı şeklindedir.²¹ Bugün ise daha çok tarihte Hristiyanlığı kabul etmiş ve Süryani dilini kullanmaya devam eden halk için kullanılmaktadır.²²

Hristiyanlığın I. yüzyılında Kudüs ile Akdeniz kıyıları arasında bir ticaret merkezi sayılan Antakya üzerinden Suriye ve Mezopotamya’da yayılması²³ ve Hristiyanlığı benimseyen cemaatin Antakya ve çevresinde artmasıyla Kudüs Elçisel Kilisesi tarafından Petrus ve arkadaşları Antakya’ya gönderilir ve Antakya Kilisesi kurulur. Hristiyanlığın yayılmasıyla Aramice konuşan Asurî, Arami, Keldani topluluklar ile Arap ve Yahudi topluluklarının arasında Hristiyanlığı kabul edenler Hristiyanlığı kabul etmeyenlerden ayrı göstermek için kendilerini Süryani (*Suryoyo*) olarak tanımlamışlardır.²⁴ Günümüzde Süryani toplumunda her ne kadar Arami köken etnik yapının merkezi olsa da bu toplumun Mezopotamya halklarının birçok kesimini de içinde barındıran bir mozaik oluşturduğu belirtilmektedir.²⁵

Hristiyanlığın Edessa (Urhoy, Urfa) bölgesinde Süryaniler arasında yayılmasında kral Abgar ve İsa arasında yapılan mektuplaşmanın etkisi olduğu söylenir. Bu mektuplarda kral Abgar’ın İsa’nın hastalıkları iyileştirdiğini duymasıyla İsa’nın bir elçi yollayarak kendisini de iyileştirmesi için kente davet ettiği ifade edilir. Eusebious Kral Abgar ile İsa Mesih arasındaki mektuplaşmalar hakkında bilgi

Örneği, (“Yayınlanmamış Doktora Tezi”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2011), s. 53.

²⁰ Yakup Tahincioğlu, **Süryaniler**, Butik Yayıncılık, İstanbul 2011, s. 75. Ayrıca bkz. Mutay Öztemiz, **Süryaniler**, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2012, s. 7.

²¹ Gorgis David Malik, **Süryanilerin Tarihi**, Yaba Yayınları, İstanbul 2012, s. 51. Ayrıca bkz. Mehmet Çelik, **Süryani Kilisesi Tarihi**, s. 2.

²² Mor Ignatius Zakka I Iwas, **The Syrian Orthodox Church of Antioch at a Glance**, Mor Ephrem the Syrian Monastery Publications, Damascus- Syria 2008, ss. 25-26.

²³ Suphi Aksoy-Tuma Çelik, **Mezopotamya Uygarlığında Süryani Tarihi**, Nika Yayınevi, Ankara 2013, s. 175.

²⁴ Kadir Albayrak, “Günümüz Ortadoğu Coğrafyasında Süryaniler”, **Ortadoğu Yıllığı 2011**, (615-632), Açılım Kitap, 2012. Ayrıca bkz. Aksoy- Çelik, **Mezopotamya Uygarlığında Süryani Tarihi**, ss. 2-3.

²⁵ İbrahim Özcoşar, “19. Yüzyılda Mardin Süryanileri”, (“Yayınlanmamış Doktora Tezi”, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2006), ss. 15-16. Ayrıca bkz. Bülent Özdemir, **Süryanilerin Dünyu Bugünü**, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2014, s. 13.

veren en eski tarihçidir ve bu mektupları Süryanice dilindeki arşiv kaynaklarından çevirdiğini nakleder.²⁶ Buna göre Abgar'ın İsa'ya mektubu şöyledir:

“Edessa yöneticisi Abgarus, Kurtarıcı İsa'yı Kudüs'te görmekten ötürü çok memnundur. Senin şifalı otlar ya da ilaçlar olmaksızın hastalıklara bir çözüm bulunduğunu haber aldım. İyileştirdiklerin arasında kör ve topal insanlar olduğunu, ayrıca cüzzamlı hastaları iyileştirdiğini söylüyorlar. Yine şeytani ruhları arındırdığını, hastalıklardan dolayı acı çekenlere şifa verdiğini ve ölüleri dirilttiğini anlatıyorlar.”

“Seninle ilgili olarak duyduklarımın şu ikisinden birisinin doğru olacağı sonucuna vardım. Ya sen cennetten inen bir tanrısın ya da tüm hastalıkları iyileştiren bir Tanrı'nın oğlusun.”

“Hastalıkları ve sıkıntıları iyileştirebildiğini duyduğumdan dolayı sana yazdım. Diğer yandan da Yahudilerin de senin hakkında duyduklarından rahatsız olduklarını işittim. Benim kentim küçük bir kenttir ama ikimize de yetecek kadar büyüktür.” İsa'nın da elçi aracılığıyla Kral Abgar'a yanıt mektubu şöyledir:

“Beni görmeden bana inandığın için seni kutsuyorum. Sana, benim hakkımda bilgi verenler beni tanımayanlardır. Bana yazdıklarından sonra sana yardım etmem gerektiğini düşündüm. Bu nedenle sana müritlerimden birisini göndereceğimi belki de o senin hastalığını yenebilir ve sana eski yaşamını geri verebilir.”²⁷

İsa Mesih'in dirilişinden sonra havari Thomas (Toma) tarafından Yetmişler'den olan Thaddeus'u (Aday) Kral Abgar'ı iyileştirmek ve Müjdeyi Edessa kentinde yaymak için gönderilir. Bu olayın daha geniş anlatımı ve Süryani inancının

²⁶ Eusebious, **Kilise Tarihi**, Chiviyazıları Yayınevi, İstanbul 2010, ss. 31-32. Ayrıca bkz. Canan Seyfeli, **Ermeni Kilise Merkezi Ecmiatzin**, Çizgi Kitabevi, Konya 2015, s. 38-39, 95n.

²⁷ Eusebious, **Kilise Tarihi**, ss. 31-32.

büyükliğini ifade eden birçok yeni öge Süryanice olarak yazılmış olan “Aday’ın Öğretisi” nde yer alır.²⁸

Hristiyanlıkta tarihsel süreç içerisinde İsa’nın tabiatı ile ilgili teolojik tartışmalar meydana gelmiştir. V. yüzyıla kadar İsa’nın tabiatı ile ilgili ortaya çıkan teolojik tartışmalar 451 Kadıköy Konsili sonrası inanç bağlamında diyofizit ve monofizit görüşü benimseyen Doğu Hristiyan kiliseleri, Latin ve Greek Hristiyanlığından ayrılmıştır.²⁹ Kadıköy Konsili’ni reddeden kiliseler Antakya ve İskenderiye merkezine bağlı Süryani, Nasturi, Ermeni, Kıpti ve Habeş bağımsız kiliselerini oluşturmuşlardır.³⁰ Kadıköy Konsili sonrası Süryaniler de Doğu ve Batı Süryaniler olarak ayrıışmışlardır. Doğu Süryaniler İsa’nın çifte tabiat doktrini savunan Nasturi Kilisesi’ni, Batı Süryaniler ise Kadıköy Konsili kararlarını benimsemeyerek Süryani Kilisesi’ni oluşturmuşlardır.³¹

VI. yüzyılda Burudanlı Aziz Yakup, Süryani Kilisesi’nin yeniden canlanmasında önemli rol oynamıştır. Bu yüzden batılı kiliseler, Yakup Baraday’ın Süryani Kilisesi’ne kazandırdıklarından dolayı Süryani toplumuna “Yakubiler”, kiliselerine de Yakubi Kilisesi adını vermişlerdir.³² Süryaniler, Yakup Baraday’ı değerli Kilise Babalarından biri olarak görüp O’na değer verdiklerini ancak Süryani Kilisesi’nin Aziz Yakup’tan önce Havariler Döneminde kurulduğunu ifade etmektedirler. Bu sebepten dolayı, Süryaniler, kendilerine “Yakubi” ya da “Yakubiler” denmesini kabul etmemektedirler.³³

Tarihsel süreçte Süryani Kilisesi’nde de ayrışma meydana gelmiştir. VI. yüzyılda Kadıköy Konsili kararlarını benimseyen imparator yanlısı Süryaniler, Süryani Kilisesi’nden ayrılarak kendi kiliselerini kurmuşlardır. Kadıköy Konsili

²⁸ Sebastian P.Brock (Ed.), **Saklı İnci: Antik Arami Mirasların Varisleri**, c. 2, Trans World Film Italia Srlvia Massimo Meliconi, Roma 2006, s. 103. Ayrıca bkz. Sebastien De Courtois, **Süryaniler**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2014, s. 24.

²⁹ Albayrak, “Günümüz Ortadoğu Coğrafyasında Süryaniler”, **Ortadoğu Yılığ** 2011, s. 620.

³⁰ Canan Seyfeli, **İstanbul Ermeni Patrikliği**, Aziz Andaç Yayınları, Ankara 2005, s. 17-19. Ayrıca bkz. Özdemir, **Süryanilerin Dünyası Bugünü**, ss. 19-20; E. Ferguson (Ed.), **Encyclopedia of Early Christianity**, New York- London 1998, ss. 1100-1102.

³¹ Turhan Kaçar, **Geç Antikçağ’da Hristiyanlık**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2009, ss. 148-149.

³² Akdemir, **İstanbul Mozağında Süryaniler**, ss. 33-34.

³³ Kaçar, **Geç Antikçağ’da Hristiyanlık**, ss. 155-156.

kararlarını benimseyen Süryanilere Malkoye (Melkitler) denilmiştir.³⁴ VII. yüzyılda Melkitler arasında yaşanan bölünme sonucu Lübnan'da Maruni Patrikliği oluşmuş ve bu patrikliğe bağlı Süryanilere de Maruniler denilmiştir.³⁵ Nasturi Kilisesi arasında da Katolik inancı benimseyenler olmuştur. Katolik inancı benimseyen Süryaniler Nasturi Kilisesi'nden 1445 yılında ayrılarak kendi kiliselerini oluşturmuş ve Keldaniler olarak adlandırılmışlardır.³⁶

Antakya Kilisesi'ne bağlı Süryani Kilisesi arasında bölünmeler devam etmiştir. XVIII. yüzyılda episkopos Mihayel Carve'nin liderliğinde bir grup Süryani Roma Katolik Kilisesi'ne bağlanarak Süryani Katolikleri oluşturmuştur. Osmanlı devletinin 1845'de Süryani Katolikleri tanımasıyla geleneksel Antakya Patrikliği'ne bağlı kalanlar kendilerini Katolik Süryanilerden ayırmak için Kadim Süryaniler ismiyle anmışlardır.³⁷

Günümüzde Süryani Kadimler ile geleneksel Antakya Kilisesi'ne bağlı tek tabiat inancını benimseyen kadim Süryaniler kastedilmektedir.³⁸ Kadim Süryaniler ayin ve ibadetlerinde Süryanicenin batı lehçesini kullanırlar. Batı Süryaniler olarak da bilinen Süryani Kadim Kilisesi'nin tarihsel süreçte farklı patriklik merkezleri olmuştur. Kilisenin ilk patriklik merkezi elçiler tarafından kurulan Antakya Kilisesi'dir. VII. yüzyıla kadar Antakya'da bulunan patriklik merkezi, dönemin Bizans baskılarından dolayı önce Malatya Bar Savmo Manastırı'na daha sonra ise buradan Diyarbakır Meryem Ana Kilisesi'ne taşınmıştır. XIII. yüzyılda ise patriklik merkezi Mardin Deyrulzaferan Manastırı olarak bilinmektedir. XIII. yüzyıldan XX. yüzyıla kadar Mardin'de bulunan patriklik merkezi 1958 tarihinden itibaren Suriye'nin başkenti Şam'a nakledilmiştir. Günümüzde Antakya Elçisel Kilise'ye

³⁴ A. Fortescue, **Batı Süryaniler'den Melkitler**, Meral Ünüvar (Çev.), 2009, <http://www.acsatv.com/fil/Malkoye.pdf>, (06.07.2017), s. 2. Ayrıca bkz. Nihat Durak, **Süryaniler Açısından 451 Kadıköy Konsili**, Rağbet Yayınları, İstanbul 2012, s. 90.

³⁵ Ramazan Işık, "**Maruni Kilisesi**", ("Yayınlanmamış Doktora Tezi", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2003), s. IV.

³⁶ Süryaniler/Renkler Solmasın Kültürler Kaybolmasın, **Süryani Tarihinde Bölünmeler**, <http://www.suryaniler.com/>, (31.07.2017). Ayrıca bkz. Joseph Molitor, **Kildaniler ve Doğu Süryani Kilisesi**, Erol Sever (Çev.), Yaba Yayınları, İstanbul 2004, ss. 28-29.

³⁷ İbrahim Özcoşar, "Süryani Kadimleri (Yakubileri) Katolikleştirme Faaliyetleri ve Süryani Katolik Patrikliğinin Kurulması", **Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 2006, c. 8, s. 132. Ayrıca bkz. Çelik, **Süryani Kilisesi Tarihi**, s. 2.

³⁸ Çelik, **Süryani Kilisesi Tarihi**, ss. 205-207.

dayandırılan Süryani Kadim Kilisesi'nin patriklik merkezi halen Şam'da bulunmaktadır.³⁹ Çalışmanın konusu olan vaftiz sakramenti bu son kilise olan Süryani Kadim Kilisesi'yle ilgilidir.

3. HİRİSTİYANLIKTAKİ SAKRAMENT FİKRİNİN GELİŞİMİ

Hristiyanlığın ortaya çıktığı ve gelişim gösterdiği dönem, Roma İmparatorluğunun hâkimiyeti altındaki coğrafyada gerçekleşmiştir. Roma İmparatorluğunda resmi dil Latince olmasına rağmen halkın konuştuğu dil çoğunlukla Yunanca (Grekçe) idi. Bu sebeple Hristiyanlık Kutsal Kitap'ının ikinci kısmı olan Yeni Antlaşma metinleri dönemin çoğunluğunun konuştuğu dil olan halk Yunancası ile yazılmıştır.⁴⁰

Kutsal Kitap metinlerinde gizem, sır anlamında kullanılan Yunanca “*mysterium*” kelimesi zaman içerisinde Latince bir kelime olan ve Yunanca eş anlamlısı bulunmayan⁴¹ “*sacramentum*” terimiyle karşılanmıştır.⁴² Hristiyan teolojisinde ayin ve ibadetleri ifade etmek için kullanılan sakrament kelimesi Latince “*sacramentum*” teriminden türetilmiştir. Latince “*sacramentum*” kelimesi kutsal şey,⁴³ vaat, yemin, bağ⁴⁴ anlamları ile Roma hukukunda sadakat yemini⁴⁵, Roma İmparatorluğu zamanında pagan tapınağındaki kutsal yemin ve kutsal yeminle tanrılardan alınan destek⁴⁶ anlamlarına gelmektedir. Genel kullanımda ise kutsal olan her şeye “*sacramentum*” denilmiştir.⁴⁷

Hristiyan teologların genel kanaatine göre sakrament, temelde bir ahitleşme sembolüdür ve bu sebeptendir ki hareket, aksiyon ve söz barındırmaktadır.⁴⁸ Sakrament kavramı, Hristiyan teolojisinin temelinde yer alan ayin, ritüel ve Hristiyan imanının göstergesi olan sakramentlerde anlamını bulmaktadır. Ancak

³⁹ Chaillot, *The Syrian Orthodox Church of Antioch*, ss. 27-28.

⁴⁰ Sebastian P. Brock (Ed.), *Saklı İnci: Üçüncü Binyılın Başında; Süryani Ortodoks Kilisesi Tanıklığı*, c. 3, Trans World Film Italia Srlvia Massimo Meliconi, Roma 2006, s. 223.

⁴¹ Erbaş, *Hristiyanlıkta İbadet*, s. 79.

⁴² A. Dulles, “Mystery (in Theology)”, *NCE*, Vol. 10, Gale, USA 2003, s. 83.

⁴³ Mehmet Aydın, *Ansiklopedik Dinler Sözlüğü*, Din Bilimleri Yayınları, Konya 2005, s. 662.

⁴⁴ Tarakçı, *Protestanlıkta Sakramentler*, s. 19.

⁴⁵ Seyfeli, *Ermeni Kilisesi'nde Sakramentler*, s. 48.

⁴⁶ Erbaş, *Hristiyanlıkta İbadet*, s. 79.

⁴⁷ Tarakçı, *Protestanlıkta Sakramentler*, s. 19.

⁴⁸ Erbaş, *Hristiyanlıkta İbadet*, s. 79.

Tanrının, görünmez etkinliğinin görünür işaretleri olan sakramentler,⁴⁹ Hristiyan Kutsal Kitap külliyatında sakrament olarak tanımlanmazlar.⁵⁰

Aziz Pavlus'un İsa Mesih ile ilgili ifadeleri ve yorumlamaları sakrament fikrini şekillendirmiştir. Sakrament fikri zaman içerisinde sakramentler teolojisini de oluşturmuştur.⁵¹

Kutsal Kitap'ta sır (*misterium*) olarak ifade edilen ancak zamanla sakrament fikrinin gelişmesini sağlayan, Pavlus'un mektuplarında yer alan Mesih sırrı ve öğretisi ve Tanrı'nın bilgeligi kavramları ile ilgilidir. Pavlus'un mektuplarında Tanrı'nın sırrının Mesih olduğu ve Mesih'in tanınması gerektiği^(Kol.2:2-3), Tanrı'nın sırrının Mesih aracılığıyla açıklandığı^(Ef. 1:9-10), Mesih sırrının vahiy yoluyla elçilere bildirildiği ve nasıl kavrandığı^(Ef. 3:3-5) gibi Mesih sırrına ilişkin açık ifadeler yer alır. Bunun yanında mektuplarında Mesih sırrıyla ilişkilendirilebilecek başka bir çok ifade yanında kimlerin yetkilendirildiği gibi hususlar da geçmektedir.⁵²

Eski Ahit metinlerinde yer alan sır ile ilgili ifadeler Yeni Ahit metinlerinde anlamını bulan sakrament fikri çerçevesinde yorumlanmıştır. Pavlus, Eski Ahit metinlerindeki gizli olan kurtarıcının geleceği, günahların kaldırılacağı^(Rom.11.26-27) ifadeleri ile yaratılış metninde evlilikte tek beden olma^(Yar.2:24) hususunu Mesih sırrı kapsamında açıklar.^(Ef.5:30-32)

Hristiyan dünyasında zaman içerisinde Mesih öğretisi ve Mesih sırrını anlama çabalarına yönelik tartışmalar Mesih öğretilerinde sır olarak ifade edilen hususların artmasını sağlamıştır. Süreç içerisinde sırrın anlamlarından hareketle sakramentin görünür işareti olan sır anlamıyla sakrament fikri belirginleşmiştir.

Kutsal Kitap metinlerinde tekil olarak ifade edilen Mesih sırrı ve evlilik sırrı zaman içerisinde Mesih'le ilgili diğer inanç ve uygulamaların da tek tek sır olarak tanımlanmasına yol açmıştır. Evharistiya, Mesih sırrının anlamını bulduğu belirgin

⁴⁹ Thomas Michel, **Hristiyan Tanrı Bilimine Giriş**, Sak Ofset Reklamcılık Yayıncılık Matbaacılık, Ankara 2012, s. 87.

⁵⁰ Seyfeli, **Ermeni Kilisesi'nde Sakramentler**, s. 48.

⁵¹ Fuat Aydın, **Pavlus Hristiyanlığına Giriş**, Eskiye Yayınları, Ankara 2011, ss. 200-201.

⁵² Ef. 3: 1-13; Rom. 16: 25-7; Kol. 1: 25; Kol. 1: 27-28; Ef. 1: 5-14; Rom. 11: 25-7; 1.Ti. : 3: 9.

sakramentlerden birincisidir. İsa Mesih'in, öğrencileriyle yediği son akşam yemeğinde; bedenini ve kanını ekmek ve kâse olarak ifade etmesi; İsa Mesih ile sır ve sır kavramı arasında anlam ilişkisi kurulmasını sağlamıştır. Mesih sırrı ile evharistiya sakramenti arasındaki anlam ilişkisinden dolayı, zaman içerisinde Mesih ile ilişkili olan diğer bazı inanç ve uygulamaların da sır olarak ifade edilmesi ve bir kısmının zamanla sakrament olarak tanımlanması gerçekleşmiştir. Böylece içinde Mesih öğretisinin gizli olduğu ve sakramental bir işareti bulunan ayinler “*sacramentum*” kelimesiyle karşılanır hale gelmiştir. İnanç temelli sırlar daha çok “*mysterium*” kelimesiyle karşılanırken, görünür işareti olan daha çok ritle ilgili sırlar, “*sacramentum*” kelimesiyle karşılanmıştır. Bu anlam Yunanca “*mysterium*”dan Latince “*sacramentum*”a dönüşümü göstermektedir.⁵³

Hristiyanlığın başlangıcından beri, sakramentler, Kutsal Ruh'un bir görünümü, kurtuluş için gerekli olan ayinler,⁵⁴ fiziksel unsurlara yerleştirilmiş halde Tanrı'nın Mesih'te sunduğu vaatler ve kişiye bir şeyler bildiren işaretler⁵⁵ olarak görülmüştür. Kilise Babalarından Antakyalı Ignatius, Justin Martyr, Irenaeus, Antakyalı Theophilus, İskenderiyeli Clement, bu arada Tertullian, Origen, Cyprian, Aziz Augustin ve diğerleri sakramenti çeşitli hususlarda değerlendirmişlerdir. Antakyalı Ignatius (30-107), Mesih sırrını dünyanın prensinden (şeytandan) saklı olan üç ünlü sır şeklinde betimlemiştir. Bu sırlar; Meryem'in bakireliği, Mesih'in doğumu ve Rabbin ölümü şeklinde ifade edilmiştir.⁵⁶ Yaklaşık üç asır sonra Aziz Augustin (354-430) sakramenti, görünmez lütfun işareti olarak tanımladığında sakrament fikri daha açık hale gelmiştir.⁵⁷

Hristiyanlığın ilk dönemlerinde, bugün Katolik ve Ortodoksların kutsal kabul ettiği yedi sakramentle ilgili ritüeller uygulanmıştır. Ancak bu uygulamaların tamamı her daim sakrament olarak isimlendirilmemiştir. Hristiyanlar arasında, uzun bir süre nelerin sakrament olduğu hakkında fikir ileri sürülmemiş veya sakramentlerin

⁵³ Seyfeli, **Ermeni Kilisesi'nde Sakramentler**, ss. 62-63.

⁵⁴ Aydın, **Ansiklopedik Dinler Sözlüğü**, s. 662.

⁵⁵ Rev. Robert Lynn, **Sakramentler**, Anadolu Ofset, İstanbul 2002. s. 30.

⁵⁶ Ignatius, “The Epistle of Ignatius to the Ephesians”, **ANF01**'de, Chap. XIX.

⁵⁷ Philip Schaff, **History of the Christian Church**, Vol. 5, Charles Scribner's Sons, New York 1907, s. 704.

sayısını belirleme ihtiyacı hissedilmemiştir.⁵⁸ Sakramentlerin sayısını belirleme çabası bir ‘sakramentler teolojisi’ni ya da ‘yedi sakrament’ doktrini doğurmuştur. Bu sakramente yüklenen anlamla ayinlerin tek tek anlamlarının karşılaştırılmasıyla gerçekleştirilirken sakramentlerin sayısının belirlenmesi ve sakramenler doktrininin geliştirilmesi XII. yüzyıl ortaları itibariyle hız kazanmıştır. Bunda etkili olanlar Piskopos Otto of Bamberg (1060-1139), Peter Lombard (1100-1160), Hugh of St. Victor (1096-1141), Robert Pullen (?-1155) ve Alexander of Hales (1170/85-1245) gibi din adamlarıdır. Bu süreçte birçok isim sakramentlerin sayısını 30’dan fazla bir sayıyla tanımlamıştır. Bununla birlikte sakramentlerin sayısını yedi olarak belirleyen ilk kişinin Peter Lombard olduğu kabul edilmektedir.⁵⁹ Ayrıca o, yedi sakramenti lütuf bahşeden sırlar olarak diğerlerinden ayırarak ‘sakramentler doktrini’nin geliştirilmesinde bir başlangıca imza atmıştır. Hristiyanlık tarihinin en önemli yazarlarından Thomas Aquinas⁶⁰ (1225-1274) ise sakramentler doktrini çerçevesinde konuyu sistematik olarak ele alanların başında gelir. O, sakramenti ‘görünmeyen bir lütfun görünen işareti’ şeklinde tanımlayanlardan birisi olmuştur. Floransa Konsili’nde (1438) yedi sakrament doktrini ele alınmıştır. Bu ‘sakramentler doktrini’nin ‘yedi sakrament doktrini’ne dönüşümünü ifade eder. Trente Konsili’nde (1545-1563) ise sakramentler, dogmatik olarak ifade düzeyine taşındığında yedi sakrament dogmasına dönüştürülmüştür.⁶¹

Hristiyanlıkta kiliselerin çoğunluğu yedi sakrament fikrini kabul etmiştir. Sakramentlerin sayısının yediyle sınırlandırılması, Kutsal Kitap’ta bulunan bir emirden değil, yedi rakamının Hristiyanlıkta sahip olduğu önemle ilintili görülmüştür. Haftanın yedi gün olması, Hristiyan inancına göre yedi büyük erdemin ve yedi büyük günahın bulunması bu sayıyı önemli kılan hususlardandır.⁶²

Katolik kilisesinin kabul ettiği yedi sakrament şunlardır: 1- Vaftiz, 2- Konfirmasyon, 3- Evharistiya, 4- Tövbe, 5- Ruhban Takdisi, 6- Evlenme, 7- Son

⁵⁸ Tarakçı, **Protestanlıkta Sakramentler**, s. 37.

⁵⁹ Seyfeli, **Ermeni Kilisesi’nde Sakramentler**, s. 65.

⁶⁰ Katolik teolojisi en iyi geliştirenlerden olan Thomas Aquinas Aristo felsefesinden beslenmiştir. Bkz. Athanasius, “Life of St. Athanasius and Account of Arianism”, Philip Schaff, (Dipnotlandırılan), **NPNF2-04**’te, Chap. II, s. 39, 31n.

⁶¹ Seyfeli, **Ermeni Kilisesi’nde Sakramentler**, s. 65.

⁶² Tarakçı, **Protestanlıkta Sakramentler**, s. 37.

Yağlama (Hasta Yağı).⁶³ Ortodoks Kilisesi, bazı usûl farkı olsa da yedi sakramenti aynen kabul etmektedir. Doğu Kiliselerinden olan ve gelenekten beslenen Süryani Kadim Kilisesi ve Ermeni Kilisesi de yedi sakramenti kabul etmektedir. Protestan Kiliselerin tamamına yakını ise sadece vaftiz ve evharistiyayı sakrament olarak kabul etmektedirler.⁶⁴

⁶³ Libreria Editrice Vaticana, **Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri**, Dominik Pamir (Çev.), Yaylacık Matbaası, İstanbul 2000, s. 184. Ayrıca bkz. Herbert Vorgrimler, **Sacramental Theology**, The Liturgical Press, Minnesota 1992, ss. 230-231.

⁶⁴ Michel, **Hristiyan Tanrı Bilimine Giriş**, s. 88.

BİRİNCİ BÖLÜM

SÜRYANİ KADİM KİLİSESİ'NDE SAKRAMENTLER

Süryani Kadim Kilisesi'nin vaftiz sakramentinin uygulama boyutunda vaftiz ritüeli ile birlikte tövbe, murun, kutsal kurbono ritüelleri de icra edilmektedir. Bu da vaftizin sakramental teolojisinin anlaşılmasında vaftiz merasiminde uygulanan sakramentlerin önemini ortaya koyar. Bununla birlikte merasimi icra eden din görevlisi de ruhban takdisi sakramenti ile ilgilidir. Bu sebeple çalışma vaftiz uygulamasıyla doğrudan ilgili bu sakramentler ve Süryani Kadim Kilisesi'nde sakramentler teolojisinin anlaşılması, böylece vaftiz sakramentinin daha iyi anlaşılması için önce Süryani Kadim Kilisesi'nde sakramentler konusu ele alınmıştır.

Süryani Kadim Kilisesi'nin sakramental teolojisi ve sakrament fikri genel Hristiyanlığın tarihsel sürecine paralel olarak gelişirken zaman içerisinde bugünkü şeklini almıştır. Sakramentler çoğul bir kullanım olsa da kendisine ait özel bir teolojisi olan bir kavramdır. Süryani Kadim Kilisesi'nde sakrament fikrini ve geleneksel uygulamalarda vaftizin sakramentler teolojisindeki yerini anlamada katkı sunacak hususlar; “Sakramentin Terim Anlamı”, “Sakramentlerin Sayısı ve Sıralaması”, “Yedi Sakrament”, “Sakramentlerin Sınıflandırılması”, “Sakramentlerin Anlamı” ile “Sakramentleri Tamamlayıcı Şartlar” başlıkları altında ele alınmıştır.

1.1. SAKRAMENTİN ANLAMI

Süryani Kadim Kilisesi'nde sakrament, “*râzâ*” terimi ile ifade edilmektedir. Süryanicede “*râzâ*” gizem, ayin, rit, aşai rabbani terim anlamları⁶⁵ ile gizlenmiş-gizli, antlaşma-konsej, tip, figür, şekil, sembol, kutsal evharistiya gibi çeşitli sözlük anlamlarına⁶⁶ Süryani Kadim Kilisesi'nde “*râzâ*” kelimesinin çoğulu sakramentler

⁶⁵ Arthur John Maclean, **A Dictionary of Dialects Vernacular Syriac**, Oxford at the Clerandon Press 1902, s. 20. Ayrıca bkz. Abraham Yohannan, **A Modern Syriac=English Dictionary**, New York Columbia University 1900, s. 57.

⁶⁶ Mathai Kadavil, **The World as Sacrament**, Peeters, Leuven 2005, s. 240.

anlamına gelen “roze”dir.⁶⁷ Süryani geleneğinde sakramentler için kullanılan bu terim IV. yüzyılda yaygın bir şekilde Suriye’de kullanılmıştır.⁶⁸

Kilise terminolojisine göre “râzâ” kavramsal olarak kişinin kendi öz benliğinde gizlediği şey,⁶⁹ tanrısal huzura varmak için Mesih’in verdiği hissi işaretler,⁷⁰ inanlıyı görülmeyen ve hissedilmeyen nimetlere kutsal edimlerle ulaştıran⁷¹ şeklinde tanımlanmaktadır. Ayrıca kutsal metinlerde yer alan insanı ruhsal açıdan etkileyen ancak insan aklının algılayamayacağı tanrısal güç ve kutsallık barındıran olaylar da sakrament olarak tanımlanır.⁷²

Süryani Kilise Babaları sakrament kavramını genellikle tipolojik veya sembolik olarak açıklar. Tipolojik ve sembolik açıklama biçimi, var olan ilişki ağını gösterme şeklidir. Süryani Kilise Babaları için, sembol ile sembolize edilen gerçeklik arasındaki ilişki çok sıktır. Çünkü gerçekliğin gizli gücü sembolün içinde yer almaktadır.⁷³ Bu anlam ilişkisi de sakrament anlamına gelen “râzâ” kelimesinin örnek veya sembol anlamlarını oluşturmuştur.⁷⁴

Hristiyanlıkta kutsallık ve İsa Mesih’in bedeni olan kilisede sonsuz yaşam Tanrı’nın lütfu ile verildiğine inanılan sakramentlerle gerçekleşir. Buna göre sakramentler kişiyi İsa Mesih’le bütünleştirir, İsa Mesih’te diriliş ve sonsuz yaşamı sağlar.⁷⁵ Süryani Kadim Kilisesi’ne göre insanlığın Adem ve Havva’nın günahıyla kaybettiği görkem (yücelik) giysisini tekrar elde etme imkanı Tanrısal Söz’ün bedenleşmesiyle olanaklı hale gelmiştir.⁷⁶ Bu da İsa Mesih Kilisesi ve kilise sakramentleriyle gerçekleşir. Kutsal sakramentler ilahi lütfu bildirmek için İsa Mesih

⁶⁷ Emanuel Aydın, **Kurobo**, Viyana 1979, s. 15.

⁶⁸ Kadavil, **The World as Sacrament**, s. 242.

⁶⁹ Demir, **Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi**, s. 29.

⁷⁰ Hanna Dolapönü, **Türk Süryani Kadim Kilisesi’nin Mesihsal Öğretimi**, Hikmet Basımevi, Mardin 1968, s.12.

⁷¹ İvas-Saka, **el-Esrarı’s-Sab’a Bi Hasbi Mu’takidi ve’t-Taksi’l-Keniseti’s-Suryaniyye**, s. 7.

⁷² Chaillot, **The Syrian Orthodox Church of Antioch**, s. 108. Ayrıca bkz. Akdemir, **İstanbul Mozağinde Süryaniler**, s. 70.

⁷³ Robert Murray, “Symbolism in St. Ephrem Theology”, **Parole de l’orient** (6/7 81975-76), 2009, s. 2.

⁷⁴ Brock, **Süryani Geleneğinde Kutsal Kitap**, s. 84.

⁷⁵ Seyfeli, **Ermeni Kilisesi’nde Sakramentler**, s. 82.

⁷⁶ Brock, **Süryani Geleneğinde Kutsal Kitap**, ss. 114-115. Ayrıca bkz. Sebastian Brock, **Studies in Syriac Christianity**, Variorum, USA 1992, s.

tarafından belirlenen somut işaretlerdir.⁷⁷ Sakramentlerde görünen gerçeklik, ifade edilenin ötesinde görünmeyen gerçeklik olan Tanrının lütfudur.⁷⁸ Bu lütfun kişileri gerçek yaşama hazırlayarak kutsallık ve ebedi hayat kazandırdığına inanılır.⁷⁹

1.2. SAKRAMENTLERİN SIRALAMASI VE SINIFLANDIRILMASI

Süryani Kadim Kilisesi'nde XIII. yüzyılda kararlaştırılan sınıflandırma gereği sakramentlerin sayısı beştir. Daha sonra iki sakrament daha eklenerek yedi olarak kabul edilmiştir.⁸⁰ Sakramentlerin sayısının yedi olarak belirlenmesinde; Kutsal Kitap metinlerinde yer alan *“Bilgelik kendi evini yaptı, yedi direğini yonttu.”*(Özd.9:1) ve *“İşte Yeşu'nun önüne koyduğum taşın bakın! O tek taşın yedi gözü var; onun üzerine bir yazıt oyacağım.”*(Zek.3:9) gibi bazı ifadelerle dayandırılır. Süryani Kadim Kilisesi yedi sakramentin, Elçiler aracılığıyla İsa Mesih'ten alındığını ve gelenekten gelen aktarımla bu sayının yedi olduğunu kabul eder.⁸¹

Süryani Kadim Kilisesi'nde yedi sakramentin sıralanmasında belirli ve sabit bir düzenin varlığından söz etmek mümkün değildir. Bu noktada gelenekten gelen uygulama biçimleri ile bu konu ile ilgili ortak çalışmaların yapılmamış olmasının etkilediği söylenebilir. Ancak Hristiyanlıkta kiliseye giriş sakramenti olan vaftiz sıralamada ilk sırayı teşkil eder.

Kilisenin sakramentleri sıralama konusunda özel bir çabasından bahsetmek mümkün görünmemektedir. Bununla birlikte çoğunlukla din görevlilerinin yazdığı sakramentler konulu eserlerde çeşitli sıralamaların olduğu anlaşılmaktadır. Samuel Akdemir'in “Dini Kurallarımız” adlı eserinde sakramentler; vaftiz, konfirmasyon, tövbe, evharistiya, rahip takdisi, hasta yağı ve evlilik şeklinde⁸² sıralanmışken “İstanbul Mozaiginde Süryaniler” adlı eserinde konuyu vaftiz, konfirmasyon,

⁷⁷ Syriac Orthodox Resources, **The Syriac Orthodox Church**, <http://sor.cua.edu/Links/index.html>, (09.10.2017).

⁷⁸ William Toma, “The Sacramental Theology of the Assyrian Church of the East”, **Holy Apostolic Catholic Assyrian Church of the East**, <https://news.assyrianchurch.org/>, (05.11.2017). s. 2.

⁷⁹ Akdemir, **Dini Kurallarımız**, s. 65.

⁸⁰ Kadir Albayrak, “Ermeni, Süryani ve Keldani Kiliseleri”, **Yaşayan Dünya Dinleri**, (ss. 141-153), Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2010, s. 148.

⁸¹ İvas-Saka, **el-Esrru's-Sab'a Bi Hasbi Mu'takidi ve't-Taksi'l-Keniseti's-Suryaniyye**, s. 10. Eski Ahit metinlerinde yedi sayısı birçok yerde geçmektedir. Bkz. Annemarie Schimmel, **Sayıların Gizemi**, Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2011, ss. 144-145.

⁸² Akdemir, **Dini Kurallarımız**, s. 65.

evharistiya, tövbe, hasta yağı, rahip takdisi ve evlilik sırasında işlemiştir.⁸³ Zeki Demir'in "Süryani Kilisesi ve Kilise'nin Kutsal Yedi Gizi" adlı eserinde sakramentler, vaftiz, konfirmasyon, tövbe, evharistiya, rahip takdisi, evlilik ve hasta yağı şeklinde;⁸⁴ Süryani metropolit Hanna Dolapönü'nün eserinde ise vaftiz, konfirmasyon, evharistiya, tövbe, rahip takdisi, hasta yağı ve evlilik şeklinde bir sıralama kullanılmıştır.⁸⁵ Ancak bütün yazarların ortak noktası Vaftiz ve Konfirmasyon'u ilk iki sakrament olarak kabul etmeleridir. Bu çalışmada sakramentlerin sıralamasında genel uygulamaya yakın olması sebebiyle Hanna Dolapönü'nün sıralaması esas alınmıştır.

Süryani Kadim Kilisesi'nde sakramentlerin sınıflandırılmasının da çeşitli şekillerde yapıldığı görülmektedir. Çalışmada sakramentlerin sınıflandırılmasına dair temel veriler görüşme yapılan İshak Ergün ve Gabriyel Akyüz'ün ifadelerinden yararlanılarak oluşturulmuştur. İshak Ergün, sakramentleri herkes tarafından alınması gereken ve gerekmeyen sakramentler şeklinde sınıflandırmıştır. Buna göre vaftiz, murun, kutsal kurbono ve tövbe herkes tarafından alınması zorunlu sakramentlerdir. Ancak hasta yağı, kehnutluk ve evlilik zorunlu değildir.⁸⁶

Ergün ve Akyüz sakramentleri bir defaya mahsus ve tekrarlanabilen sakramentler olarak da sınıflandırmışlardır. Vaftiz, murun ve kehnutluk bir defa icra edilen sakramentlerdir. Tövbe, kutsal kurbono, evlilik ve hasta yağı ise tekrarlanabilen sakramentlerdir.⁸⁷ Bunlardan tövbe ve kutsal kurbono sürekli tekrarlanabilir. Evlilik ve hasta yağı sakramenti ise şarta bağlı olarak birkaç defa tekrarlanabilen sakramentlerdir.⁸⁸

⁸³ Akdemir, *İstanbul Mozağında Süryaniler*, s. 70.

⁸⁴ Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, ss. 31-32.

⁸⁵ Dolapönü, *Türk Süryani Kadim Kilisesi'nin Mesihsal Öğretimi*, ss. 12-17.

⁸⁶ Midyat Kiliseleri Papazı İshak Ergün ile yapılan 02. 05. 2015 tarihli görüşme kaydı. Ayrıca bkz. Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, s. 34.

⁸⁷ Kırklar Kilisesi Horepiskoposu Gabriyel Akyüz ile yapılan 23.04.2014 tarihli görüşme kaydı.

⁸⁸ Midyat Kiliseleri Papazı İshak Ergün ile yapılan 02. 05. 2015 tarihli görüşme kaydı.

1.3. SÜRYANİ KADİM KİLİSESİ'NDE YEDİ SAKRAMENT

Süryani Kadim Kilisesi Katolik Kilisesi merkezli olan yedi sakrament doktrini kabul etmektedir. Süryani Kadim Kilisesi'nin kabul ettiği yedi sakrament bu çalışmada “Vaftiz”, “Murun”, “Kutsal Kurbono”, “Tövbe”, “Kehnutluk”, “Hasta Yağı” ve “Evlilik” başlıkları altında aynı sırada ele alınmıştır.

1.3.1. Vaftiz

Süryani Kadim Kilisesi'nde sakramentler fikrinin ortaya konmasında vaftiz sakramenti önceliklidir. Vaftiz sakramenti Mesih'i kilise ile birleşme ve dolayısıyla diğer sakramentleri almanın girişi olarak kabul edilir. Böylece kilisenin sakramental teolojisinin de ilk adımı sayılır. Süryani Kadim Kilisesi'nde vaftiz sakramenti çalışmanın ana konusu olduğundan vaftizin sakramental yönü ilgili bölümlerde ele alınmıştır.

1.3.2. Murun

Murun sakramentinde kullanılan kutsal yağ Yunanca kokulu yağ ve merhem anlamına gelen “*myrrh*” teriminden türemiştir ve “*myron*” şeklinde ifade edilir.⁸⁹ Yunanca myron terimi merhem, balsam, parfüm, kolza yağı ve meshetme yağı anlamlarına gelir. *Myron* teriminin Süryanicede karşılığı murun terimidir. Süryanice murun terimi ölüleri mumyalamak için hoş kokulu ağacın sakızı olan *muro* sözcüğünden türemektedir.⁹⁰ Ölülere sürülen yağ anlamıyla Mesih'in ölümüne işaret etmektedir.⁹¹ Süryani Kadim Kilisesi'ne göre kutsal yağ,⁹² kutsal esans⁹³ anlamına gelen Kutsal Murun kişiye Kutsal Ruh'un verilmesini sağlayan sakramenttir. Süryani geleneğinde Kutsal Üçlü'de; Baba kutsal yağ ile kutsayıcı yani meshedendir, Oğul kutsal yağ ile kutsanan yani meshedilendir, Kutsal Ruh ise kutsal yağın rolünü

⁸⁹ James Strong, **A Concise Dictionary of the Words in the Greek Testament**; with their Renderings in the Authorized English Version by James Strong, Abingdon Press, New York 1890, s. 3464.

⁹⁰ Silvanos, **The Rite of Consecration of the Church...**, s. 145.

⁹¹ David Akgüç ve Ümit Koç, “Kutsal Sırlar 2- Murun” **İdem/Reyono**, S. 14, İstanbul 2007, s. 49. Ayrıca bkz. Dukhrana, **Baptism in Aphrahat the Sage (c 280 +-after 345)**, 2013, <http://dukhrana.in>, (13.12.2017).

⁹² Maclean, **A Dictionary of Dialects Vernacular Syriac**, s. 202.

⁹³ Akdemir, **İstanbul Mozaikinde Süryaniler**, s. 70.

gerçekleştirendir.⁹⁴ Kutsal Ruh'u sembolize eden kutsal yağ Süryanicede “*meshkho*”, kutsanmış olan Oğul “*meshikha*”⁹⁵ terimleri ile ifade edilir.

Süryani Kadim Kilisesi de murun sakramenti öncelikle Yahya'nın İsa Mesih'i vaftizini anlatan “... *İsa Yahya tarafından vaftiz edildi. Tam sudan çıkarken, göklerin yarıldığını ve Ruh'un güvercin gibi üzerine indiğini gördü.*”^(Mar.1:9-10) ifadelerine dayandırılır.⁹⁶ Bunun dışında Yahya'nın gelecek olan Mesih'in ruh ve ateşle vaftiz edeceğini söylemesi, İsa'nın üzerine Kutsal Ruh'un inmesi, Kutsal Ruh'la dolma, elçilerin konuşması esnasında Kutsal Ruh'un ateşten dillere benzer şekilde üzerlerine inmesi, Kutsal Ruh'un verilmesi, iman etme ve Kutsal Ruh ilişkisi, Kutsal Ruh'u alma ile görev ve yetki alma, Kutsal Ruh ve vaftiz ilişkisi gibi konularla ilgili ifade ve uygulamalar da dayanak olarak kullanılır.⁹⁷

Murun sakramenti vaftizin tamamlayıcı sakramenti olarak kabul edilmektedir.⁹⁸ Bununla beraber kendine özgü ayrı bir ayin ve sakramenttir. Bu Yeni Ahit metinlerine dayandırılır. Elçilerin İşleri kitabında Petrus'la Yuhanna'nın vaftiz olmuş ancak Kutsal Ruh'u henüz almamış olan Samiriyelilere önce Kutsal Ruh'u almaları için dua etmeleri ve ardından onların üzerine ellerini koyunca Kutsal Ruh'u almaları^(Elç.8:12-20) ikisinin ayrı olduğunu gösterir bir örnektir.⁹⁹ Ancak Hristiyan teolojisinde vaftiz sakramenti ile mühürleme sakramentinin ayrı sakrament olarak değerlendirilmesi tarihsel süreç içerisinde açık hale gelmiştir. Yeni Ahit metinlerinde İsa Mesih'in göğe alındıktan on gün sonra Pentikost günü Kutsal Ruh'u öğrencilerine göndererek onları kutsaması^(Elç.2:1-4) ve İsa'nın Vaftizci Yahya'nın suyla vaftiz ettiğini ama öğrencilerinin Kutsal Ruh'la vaftiz edeceklerini söylemesi^(Elç. 1:5,8; 11:16) gibi Kutsal Kitap sözleri su ve Ruh vaftizi ile ilgili görüşlerin oluşmasına yol açmıştır.

⁹⁴ Silvanos, **The Rite of Consecration of the Church...**, s. 147.

⁹⁵ Stephen Andrew Missick, **The Word of Jesus In The Original Aramic**, Xulon Press, 2006, s. 146.

⁹⁶ Mat. 3: 13-17; Luk. 3: 21-22.

⁹⁷ Elç.8: 14-17; Elç.19: 1-6; Mat.3:1-12; Mar.1:1-8; Luk.3:1-18, 7:29-30; Mat.3:13-17; Mar.1:9-11; Luk.3:21-22; Luk.1: 15, 41-42, 67; Mar.13:11; Luk.22:32,43; Mat.19:11; Elç.1:5-8; Elç.2:38. Ayrıca bkz. Seyfeli, **Ermeni Kilisesi'nde Sakramentler**, ss. 167-169.

⁹⁸ David Akgüç-Ümit Koç “Kilisenin Kutsal Sırları 2”, **İdem/Reyono**, S. 14, s. 49.

⁹⁹ Pavlus'un Yahya'nın vaftiziyle vaftiz olmuş olanların üzerine ellerini koyduğunda Kutsal Ruh'u almaları da ikisinin ayrı olduğunu gösterir örneklerdendir. Bkz. Elç.19: 1-6. Ayrıca bkz. Seyfeli, **Ermeni Kilisesi'nde Sakramentler**, s. 171.

Sakramental teolojinin şekillenmesinde Kilise Babalarının tek tek sakramentlerle ilgili görüşleri etkili olmuştur. Her ne kadar Hristiyanlıktan çıkmışsa da Tertullian (145-220) su ve ruh vaftizindeki ayrımı belirgin hale getirirse de dönemin vaftiz merasiminde birbirini tamamlayan ritüel olarak değerlendirmiştir. Ancak Kartacalı Cyprian (200-258) ise vaftiz ve mühürleme sakramentini ayrı iki sakrament olarak isimlendirirerek tanımlamıştır. Bunu da sudan ve Ruh'tan doğum'a işaret eden su ve ruh vaftizine dayandırmıştır.¹⁰⁰ Süryani Kilise Babalarından Dionysius Bar Salibi, Kutsal Kitap'ta Tanrı'nın Musa'ya kutsal yağ yapmasını ve bu yağ ile kutsananların kutsal sayılacağını söylemesi, Harun'la oğullarının meshedilip kutsal kılınmaları gibi hususlar murun sakramentine işaret eden sırlar olarak kabul etmektedir.¹⁰¹

Murun sakramentinin ritüel boyutunun görünür işaretini el koyma veya meshetme oluşturmaktadır. Kutsal Kitap metinlerinde üstüne el koyma ile Kutsal Ruh'u verme anlamı belirgin olmasına karşın kutsal yağla meshetmenin murun sakramenti ile ilişkisi açık değildir. Ancak süreç içerisinde Kilise Babalarının Yeni Ahit metinlerindeki meshetme/mesholma/kutsal yağla yağlama¹⁰² gibi hususlardan hareketle murun sakramentinin görünür işareti olan yağla meshetme arasında bağ kurulmuştur. Yağla meshetme de Kutsal Ruh'u verme anlamına gelir.¹⁰³

Süryani Kadim Kilisesi'nde kutsal murun yağı yılda sadece bir defa olmak üzere patrik tarafından metropolitlerin hazır bulunduğu bir ayinde havarilerden kalan kutsal murun yağının bir damlasının kutsanacak yeni murun yağına özel dualar eşliğinde damlatılmasıyla kutsanarak yapılır.¹⁰⁴

Katolik Kilisesi vaftizden hemen sonra konfirmasyon sakramentini uygulamaz. Süryani geleneğinde ise IV. yüzyıl sonlarına doğru vaftiz sonrası yağlamanın bilinmediğini gösteren veriler bulunmaktadır.¹⁰⁵ Ancak günümüzde Süryani Kadim Kilisesi'vaftiz merasiminde kişinin vaftizin hemen ardından murun

¹⁰⁰ Cyprian, "Epistles of Cyprian", Epistle LXXII/22; LXXIV/9, 13, 17; LXXXV/15.

¹⁰¹ David Akgüç-Ümit Koç "Kilisenin Kutsal Sırları 2", *İdem/Reyono*, S. 14, s. 49.

¹⁰² Mat. 26: 6-13; Mar. 14: 3-10; Luk. 7: 36-48.

¹⁰³ Augustin, "Ten Homilies on the First Epistle John", *NPNF1-07*'de, Homily III.

¹⁰⁴ Silvanos, *The Rite of Consecration of the Church...*, ss.147-149.

¹⁰⁵ Susan Ashbrook Harvey, *Scenting Salvation*, University California Press, London 2006, s. 264.

sakramentini alması geleneksel uygulamadır. Murun sakramenti bir defalıktır ve vaftizli olma şartı vardır. Dolayısıyla vaftizdeki temel şartların bu sakramente de oluşması gerekir.¹⁰⁶

Süryani Kadim Kilisesi'nde murun ritüelinde “*Mesih'in hoş kokusu olan kutsal murun aracılığıyla gerçek imanın mührü, Kutsal Ruh'un mükemmel hediyeleri ile (adı) damgalanır.*¹⁰⁷ duasıyla aynın, göğsün, gözlerin, kulakların, dudağın, eller ve ayakların, ardından tüm vücudun yağlanarak uygulanması söz konusudur. Murun sakramenti ile kişi Rab İsa Mesih'in yolunda şeytana karşı yeni bir güç kazanmış olur.¹⁰⁸

1.3.3. Kutsal Kurbono

Hristiyanlıkta sakramental teolojinin şekillenmesinde etkili olan ve Aşai Rabbani, Rabbin sofrası, son akşam yemeği, ilahi liturji, şükran sunusu¹⁰⁹ gibi farklı şekillerde isimlendirilen evharistiya, neredeyse tüm Hristiyan kiliseleri tarafından sakramental ayin olarak kabul edilen bir uygulamadır.¹¹⁰ Evharistiya kelimesi Yunanca teşekkür, şükür anlamına gelen “*eucharistia*” teriminden gelmektedir.¹¹¹ Süryani Kadim Kilisesi'nde evharistiya sakramentine isim olarak, kurban anlamına gelen “*kurbono (qûrbânâ)*”¹¹² ve yakınlaşmak anlamına gelen “*kurovo*”¹¹³ kelimeleri kullanılır. Bunun dışında evharistiyanın Mesih'in kanı, paydaşlık, kutsal sofa, kurtuluşun yaşam kâsesi, kutsal sunu, göksel ekmek, gizler ve yetkinliklerin yaşam kâsesi gibi birçok anlamı ismi olarak da kullanılmaktadır.¹¹⁴

¹⁰⁶ Dolapönü, *Türk Süryani Kadim Kilisesi'nin Mesihsal Öğretimi*, s. 13.

¹⁰⁷ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 74.

¹⁰⁸ Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, s. 52.

¹⁰⁹ Libreria Editrice Vaticana, *Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri*, ss. 324-325.

¹¹⁰ Monika K. Helwig, “Eucharist”, *Encyclopedia of Religion*, (ss. 2876-2878), Vol. 5, Thomson Gale, USA 2005, s. 2877.

¹¹¹ Strong, *A Concise Dictionary of the Words in the Greek Testament*, s. 34.

¹¹² Maclean, *A Dictionary of Dialects Vernacular Syriac*, s. 274. Ayrıca bkz. Yohannan, *A Modern Syriac=English Dictionary*, s. 20; St. Mary's Jacobite Syrian Orthodox Church, *Tekhso d-Teshmeshto d-Qurobo: Order of Holy Qurbano*, Los Angeles 2005, s. i. Doğu Süryaniler (Nasturiler) de evharistiya sakramenti için “*qurbana*” kelimesini kullanır. Bkz. Surma Hanım, *Ninova'nın Yakarışı*, Avesta Basın Yayın, İstanbul 2015, s. 60.

¹¹³ Aydın, *Kurobo*, s. 16.

¹¹⁴ Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, ss. 65-66.

Kutsal kurbononun çıkış noktası Kutsal Kitap'ta yer alan İsa Mesih'in havarileriyle yediği son akşam yemeğinde ekmeği kırarak bedeni ve kâseyi eline alarak kanı olarak sunduğu vakit bunun yeni antlaşmanın kanı olduğunu ifade etmesine¹¹⁵ dayandırılır. Kutsal Kitap'ta İsa Mesih'in kendini çarmıhta feda ederek kurban ettiğinde akıtılan kanın Eski Ahit metinlerinde geçen Tanrı'nın sözlerinin yerine getirilmesi için akıtılan eski antlaşma kanının yerine geçen yeni antlaşmanın kanı olduğu ima edilmektedir.¹¹⁶ Ayrıca İsa Mesih ile ilgili sırrani bir şekilde Eski Ahit metinlerinden Yeşaya'da kendini feda ederek insanlığın günahını kaldıracak, böylece yeni antlaşmayı ortaya koyacak biriyle ilgili sır nitelikli ifadeler yer alır.¹¹⁷ Yeni Ahit metinlerinde kutsal kurbononun Mesih fikriyle ilişkisi ve öğretisi, ritüel boyutu, kuzu-kurban anlamı ile ilgili açık ifadeler bulunmaktadır.¹¹⁸

Yeni Ahit metinlerinde törensel boyutu en belirgin sakramentlerden ikincisi olan kutsal kurbono sakramental şekillenmesini tamamlayan ilk sakrament olmuştur. Bunda Kutsal Kitap, buna dayalı ilk dönemin geleneği ve daha açık hale gelmesini sağlayan Kilise Babalarının yazıları etken olmuştur. Kilise Babalarından Ignatius (30-107) kutsal kurbono sakramentinin düzeni ve şartlarıyla ilgili görüşler sunmuştur.¹¹⁹ Justin Martyr (110-165) ise vaftiz olmayanların şükran sunusu olarak adlandırdığı sakramenti alamayacağını belirtmiştir.¹²⁰ Tertullian (145-220) ise evharistiyayı sakrament ifadesini kullanarak tanımlamıştır.¹²¹ O, ayrıca sakramentin anlamını Mesih'in ve kilisenin büyük sırrı diye tanımlayarak diğer sırlardan ayırmış ve sakramentin Mesih sırrı ilişkisini belirginleştirmiştir.¹²² Kilise Babaları evharistiyadaki ekmek ve şarabın dönüşümü ile ilgili çeşitli görüşler de sunmuştur. Latin kilise teolojisinin kurucusu olarak kabul edilen Tertullian ekmek ve şarap

¹¹⁵ Luk. 22: 14-20; Mat.26: 26-27.

¹¹⁶ İbrahim Korhan, "**Süryani Kadim Kilisesi'nde Evharistiya Ritüeli**", ("Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi", Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır 2016), s. 132. Ayrıca bkz. Çık. 24: 8.

¹¹⁷ Yşa. 53: 5-12; Yu. 1: 29; Yu. 3: 6-18.

¹¹⁸ Yu. 6: 47-59; 1. Yu. 5: 11-12-20; Rom. 12: 5; 1. Ko.12: 13.

¹¹⁹ Ignatius, "The Epistle of Ignatius to the Trallians" **ANF01**'de, Chap. II.

¹²⁰ Justin Martyr, "The First Apology", **ANF01**'de, Chap. LXVI.

¹²¹ Seyfeli, **Ermeni Kilisesi'nde Sakramentler**, s. 277.

¹²² Tertullian, "Part First, Apologetic, IX. A Treatise on the Soul", **ANF03**'de, Chap. XI.

dönüşümünün mecazi olarak ele alınmasını belirtirken,¹²³ John Crysotom (354-407) ekmek ve şarap dönüşümünde ruhsal anlamlar barındığını,¹²⁴ heretik olarak kabul edilen Eutices ekmek ve şarabın doğasının değiştiğini,¹²⁵ John Damaskus (645-750) ise dönüşümün iman ile gerçekleştiğini ifade etmiştir.¹²⁶ Hristiyanlık tarihinde ekmek ve şarabın dönüşümü ile ilgili görüşlerin tartışılması sonraki süreçte de devam etmiş ve nihayetinde kiliselerin kabullerine göre biçim almıştır. Katolik Kilise ekmek ve şarabın Mesih'in bedeni ve kanına cevher olarak dönüştüğü doktrinini Floransa Konsili'nde (1439) de tartışmış ve Trente Konsili'nde (1545-1563) kilisenin resmi görüşü olarak kayda geçirmiştir.¹²⁷ Süryani Kadim Kilisesi de kutsal kurbono ritüelinde ekmeğin ve şarabın İsa Mesih'in bedeni ve kanına gerçekten dönüştüğünü kabul etmiştir.¹²⁸

Kutsal kurbono ritüelinin ilk uygulaması elçiler döneminde olsa da bugünkü biçimine süreç içerisinde sakrament fikrinin gelişimiyle beraber ulaşmıştır. Süryani Kadim Kilisesi'nde kutsal kurbono uzun dualardan oluşan bir ritüeldir. Kutsal kurbono ritüeli bir hazırlık süreci barındırır. Cemaatin kilisede belirli kurallara uyarak hazır bulunması, kilisenin kullanılacak eşyalarının hazırlanması, din adamları ve cemaatin törene uygun giysiler giymesi hazırlık süreci ve şartlarını oluşturur.¹²⁹

Süryani Kadim Kilisesi'ne göre kurbono sakramentinin asıl objeleri olan ekmek ve şarap, Kutsal Ruh'un lütfuyla İsa Mesih'in teni ve kanına dönüşerek yenilenmiş bir insanı meydana getirir.¹³⁰ Bu dönüşümle kutsallaşan ekmeği ve şarabı alan kişi İsa Mesih'te bir olma ve yaşamaya işaret eden^(Yu.6:54-58) İsa Mesih'in

¹²³ Tertullian, "Part Second, Anti-Marcion, II. The Five Books Against Marcion", **ANF03**'de, Book III, Chap. XIX.

¹²⁴ John Chrysostom, "The Homilies on the Gospel of St. John", **NPNF2-14**'de, Homily XLVII.

¹²⁵ Seyfeli, **Ermeni Kilisesi'nde Sakramentler**, s. 279.

¹²⁶ John of Damascus, "Exposition of the Orthodox Faith", **NPNF2-10**'de, Book IV, Chap. XIII.

¹²⁷ Ahmet Hikmet Eroğlu, "Ekmek-Şarap Ayini (Evharistiya) Konusunda Katolikler ve Protestanlar Arasındaki Anlayış Farklılıkları", **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 1999, S. 1, c. 39, s. 442.

¹²⁸ Demir, **Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi**, ss. 64-67.

¹²⁹ Aydın, **Kurobo**, s. 65.

¹³⁰ Northeast American Diocese of the Malankara Orthodox Syrian Church, **Holy Eucharist**, <http://www.neamericandiocese.org/index.aspx>, (09.11.2017).

sözlerinde olduğu gibi artık İsa Mesih’le bir olarak Mesih’te yaşama geçmiş demektir.¹³¹

Süryani Kadim Kilisesi’ne göre kutsal kurbonoda ekmek cevher olarak bedene dönüşür ve bu nedenle bedenin doğal yapısındaki dört unsurun burada bulunması gerekir. Bu dört bedensel unsur toprak, su, hava ve ateştir ve bunları sembolize eden un, su, zeytinyağı ve tuzdur. Tıpkı insan bedeninin dört unsurdan oluşması gibi kurbono ekmeği de bunları sembolize eden dört temel unsurdan oluşur. Un, insan bedeninin unsurlarından toprağı sembolize eder. Su bedeninin suyla ilgili yapısının, toprağın suyla birleşiminin, yani unun su ile yoğrulmasının sembolüdür. Una katılan zeytinyağına gelince bedendeki canlı yaşamını ifade eden havayı temsil eder. Tuz ise bedendeki ateş ögesini sembolize eder. Bedeni tamamlayan ruh da dört maddenin mayalanmasıyla sembolize edilir. Tamamı ise beden ve ruh bütünlüğüyle yaşayan ve diri olan bedende bir olmayı ve yaşam sürdürmeyi sembolize eder.¹³²

Süryani Kadim Kilisesi’nde kutsal kurbono merasiminde kâhinin ekmek ve şarabı kutsadıktan sonra Kutsal Ruh’u çağırma duası ile ekmek ve şarabın İsa Mesih’in tenine ve kanına cevher olarak dönüşümünün gerçekleştiğine inanılır.¹³³ Burada takdis edilen ekmek ve şarab ile İsa Mesih ile kişi arasında bir bağ kurulduğuna, İsa Mesih’ten ilahi kuvvet, güç ve gıda alınarak tinsel doyuma ulaşıldığına inanılır.¹³⁴

Süryani Kadim Kilise inancına göre kutsal kurbona aracılığıyla kişi bedensel ve ruhsal olarak günahın lekelerinden arınır, güçlenir, Tanrı’nın evladı olma lütfunu kazanır. Kutsal bir yaşam bahşederek kişiye Mesih’le bir olma ve onunla birlikte yaşama lütfunu kazandırır.¹³⁵

¹³¹ Moran Mor İgnatius I. Zeka Ayvaz, **Patrikten Mesajlar**, Zeki Demir (Çev.) Zafer Matbaası, İstanbul 1997, s. 39. Ayrıca bkz. William Morgon, **The Religion and Theology of Paul**, T&T Clark, Edinburg 1917, ss. 210-211.

¹³² Demir, **Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi**, ss. 66-67.

¹³³ Korhan, “**Süryani Kadim Kilisesi’nde Evharistiya Ritüeli**”, s. 104. Ayrıca bkz. The Diocese of Adıyaman, **Anaphora: The Divine Liturgy According to the Rite of the Antiochean Syrian Orthodox Church**, Bab Touma Printing Establishment, Damascus 2001, s. 13; Mat. 26: 27-28; Luk. 22: 19-20; Mar. 14: 23-24.

¹³⁴ Akdemir, **Dini Kurallarımız**, ss. 76-77.

¹³⁵ Akdemir, **İstanbul Mozağinde Süryaniler**, s. 70.

1.3.4. Tövbe

Hristiyan teolojisinde kişi ilk günah olan asli günahın taşıyıcısı olarak doğar.¹³⁶ Günahkâr olarak doğan kişinin asli günahı vaftiz yoluyla silinir ve kişi günahlarından arınır.¹³⁷ Ancak insanlık tarihinde kişinin günah işleme potansiyeli her daim var olmuştur. Günah işleme kişide tövbe etme ve bağışlanma duygularını da barındırır. Hristiyan inancında, vaftiz ile günahsız yaşama giriş yapan kişinin hayatı boyunca işlediği günahlar karşısında pişmanlık duyması ve Tanrı'dan af dilemesi tövbe sakramenti ile gerçekleşir.¹³⁸ Tövbe kelimesi Süryanicede pişmanlık, tövbe anlamına gelen “*tôbâ*”¹³⁹ kelimesi ile ifade edilir. Bu kelime itaat¹⁴⁰, cayma, dönüştürme¹⁴¹ anlamlarına da gelmektedir. Ayrıca tövbe için anlamlarından kaynaklı olarak günahlardan arınma, vaftiz limanında dalıştan sonra ikinci liman, itiraf, barış, uzlaşma ve ikinci vaftiz gibi isim niteliğindeki ifadeler kullanılmıştır. Tövbenin ilk aşaması olan pişmanlık duygusu da ruhun sızlayışı, ruhun burukluğu ve erdemlilik olarak nitelendirilmiştir.¹⁴²

Kutsal Kitap metinlerinde vaftizle ilişkili olduğu görülen tövbe sakramenti süreç içerisinde ayrı bir sakramente dönüşmüştür. Yeni Ahit metinlerinde tövbe sakramentine konu olan insanları tövbeye çağırma tövbenin günahlardan kurtarıcılığı, günah itirafı, bağışlama, Mesih'in kurtarıcılığı, Mesih'te yaşam, kurtuluş ve tövbeyi uygulama yetkisi ile ilgili hususlar yer alır.¹⁴³

Tövbe sakramentine dayanak olarak kullanılan Yeni Ahit metinlerinde elçilerin iman edip günahların itirafıyla Tanrı'nın bağışlama ve kötülüklerden arınma lütfu vereceği,¹⁴⁴ Kutsal Ruh'a karşı söylenen sözlerin asla bağışlanmayacağı,¹⁴⁵

¹³⁶ Muhammet Tarakçı, “St. Thomas Aquinas’a Göre Asli Günah Anlayışı” **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 2006, ss. 308-309.

¹³⁷ Ayvaz, **Patrikten Mesajlar**, s. 85.

¹³⁸ E. F. Latko, “Confession, Auricular”, **NCE**, Gale, USA 2003, Vol. 4, s. 75.

¹³⁹ Maclean, **A Dictionary of Dialects Vernacular Syriac**, s. 316.

¹⁴⁰ Louis Costaiz, **Dictionnaire Syriac- Français, Syriac- English Dictionary**, Dar El-Machreq, Beyrou 2002, s. 388.

¹⁴¹ R. Payne Smith, **A Compendious Syriac Dictionary**, Oxford at the Clarendon Press, Oxford 1957, s. 611.

¹⁴² Demir, **Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi**, ss. 56-57.

¹⁴³ Mar. 1: 5; Mat. 3: 5-6; .Mat.4: 17; Mat. 26: 28; 1.Pe. 2: 24.

¹⁴⁴ Elç. 19: 18. 1Yu. 1: 9.

¹⁴⁵ Mat. 12: 3; Mat. 3: 28-29.

insanlığın Mesih'in yolundan yürümesiyle günahlardan arınacağı,^(1Yu.1:7) Mesih'te yaşayan kişilerin günah işlemeyeceği,^(1Yu.3:6) günahların bağışlanma yetkisi ile ilgili İsa Mesih'in Kutsal Ruh'u elçilere göndererek yetkilendirdiği^(Yu.20:22-23) gibi kısımlar yer almaktadır. Daha çok ritüel boyutuna ilişkin açık örneklik taşıyan Yakup'un mektubu^(Ya 5:4-16) da dayanak olarak kullanılan ana metinlerdendir.

Hristiyanlıkta vaftiz sonrası günah işleme fikri ile ilgili gelişmeler tövbenin sakrament olarak biçimlenmesine katkı sunmuştur. Tövbe sakramentinin gelişiminde Kutsal Kitap, öncekilerin gelenekleri ve kilise babaları temel etkenler olmuştur. Tövbe sakramenti günaha karşı pişmanlık, itiraf, bağışlama ve kefaret olmak üzere dört husus doğrultusunda şekillenmiştir.¹⁴⁶ Kilise Babalarından Romalı Clement (30-100) tövbe sakramentinde kişinin kilise cemaatinin duaları eşliğinde günahlardan dolayı pişmanlık duyması ve günahını itiraf etmesi gerektiğini belirtir ve daha sonra ayrıca günahkâr kişiyi kefaret vermeye davet eder.¹⁴⁷ Tövbeyi sistematik bir şekilde ifade eden Tertullian ise tövbenin vaftizden sonra tek bir defaya mahsus olabileceğini belirtir. Ayrıca günahı pişmanlık duyma, günahı açık bir şekilde itiraf etmenin gerçekleşmesinin ardından iman tasdik edilmesini ve kefaretin katı bir şekilde olmasını vurgular.¹⁴⁸ Hristiyanlığın ilk dönemlerinde yapılan açık itiraf kişinin Tanrı'nın ve cemaatin huzurunda imanını tasdik etmesi amacıyla gerçekleşirdi. Cyprian günah itirafından sonra piskoposun bağışlama anlamındaki üstüne el koymayla Kutsal Ruh'un verilmesinin kişinin kiliseye dahil olarak Ruh'un günahsız bedende tekrar canlanması anlamına geldiğini belirten ifadeler kullanır.¹⁴⁹ IV. yüzyıl Kilise Babalarından John Chrysostom (347-407), Hristiyanlıkta vaftizin tek oluşu nedeniyle sonradan işlenen günahlar için vaftizin tekrarlanamayacağından hareketle bunun yerini tövbe sakramentinin alacağını¹⁵⁰ ve günahla kaybedilenlerin tövbe aracılığıyla tekrar kazanılacağını ifade eder. Bu da tövbeye sakramental anlam yüklendiği gösterir.

¹⁴⁶ Seyfeli, **Ermeni Kilisesi'nde Sakramentler**, s. 224.

¹⁴⁷ Clement of Rome, "The First Epistle of Clement to the Corinthians" **ANF01**'de Chap. VII-VIII.

¹⁴⁸ Tertullian, "Part Third Ethical, I. On Repentance" **ANF03**'de, Chap. VII-IX.

¹⁴⁹ Cyprian, "Epistles of Cyprian", EpistleXII/I.

¹⁵⁰ John Chrysostom, "The Homilies of St. John Chrysostom, on the Epistle to the Hebrews", **NPNF1-14**'de; Homily IX (Hebrews vi. 1-3)/8; Homily XX (Hebrews x. 26, 27)/2.

Tövbe sakramentinde günah itirafı ve bağışlama fikrinin süreç içerisinde gelişimiyle beraber sakramentin ritüel boyutu da gelişmiş ve şekillenmiştir. Ancak papazın itirafçıyı bağışlaması, bağışlayıcı sözler sarfetmesi bağışlayanın o olduğunu göstermez, gerçekte bağışlayan Tanrı'nın kendisidir. Günah itirafının papaza gizli şekilde yapılması usulü VII. yüzyılda önce Batıda gelişmiştir. Gizli itiraf geleneği Katolik Kilise'de özel bir itiraf mahallinin oluşmasına yol açarken Doğu Kiliselerinde ayrı bir itiraf kabini oluşmamıştır.

Süryani Kadim Kilisesi'nde günah işlemiş kişi itirafını ruhaniye gizli bir şekilde yapar. Ruhani günah itirafındaki sırları kimseye açmamalıdır. Eğer itiraf ruhani tarafından açığa çıkarılırsa toplanan sinodda yargılanır. Yargılamada Deyrulzaferan Manastırı'nda toplanan 1156 yılındaki konsil kararlarının 4. maddesinde yer alan *“İtiraf sırdır; bu sırrı açan kâhin; ister patrik, ister episkopos, ister papaz; Kutsal Üçlük tarafından mel'un, kehnut rütbesinden sakıt ve kiliseden kovulmuş olsun.”* ifadelerine dayanarak görevinden alınır.¹⁵¹

Süryani Kadim Kilisesi'nde tövbe ritüelinde *husoyo**, *enyono***, Kutsal Kitap'tan okumalar ve ilahilerden oluşan özel dualar, kişinin günah itirafından önce pişmanlığını dile getiren dua ile kâhinin bağışlama duaları okunur.¹⁵²

Töve ritüelinde kişinin pişmanlık, itiraf, bağışlanma ritüelleri tamamlandıktan sonra ruhani, kişinin işlediği günaha göre maddi ve manevi cezalar yükleyerek sakramentin kefaretni ortaya koymuş olur. Ruhaninin fakirlere, hastaneye, kiliseye ve yardım kuruluşlarına yaptırdığı yardımlar gibi yaptırımlar maddi cezalardır.

¹⁵¹ Akdemir, **Dini Kurallarımız**, s. 74, 1n.

***Husoyo:** Vaftiz töreninde günahların affedilmesi için okunan dualara denir. Husoyo özel zamanlarda okunan dua kitabıdır. Husoyo iki bölümden oluşur. Kısa tanıtım duası olan *“promion”* ile uzun dualardan oluşan *“sedro”* şeklinde ayrılır. Bkz. Samuel (Ed.), **The Sacrament of Holy Baptism**, s. 20. Ayrıca bkz. Silvanos, **The Rite of Consecration of the Church...**, s. 42.

****Enyono:** Bir nakaratla ilişkili dörtlüklerden oluşan bir dizidir. Enyono daha sonra Mezmurlar ve Hz. Süleyman'ın deyişlerinin yorumlanmasıyla ilişkili popüler bir ilahi haline gelmiştir. Bkz. Silvanos, **The Rite of Consecration of the Church...**, s. 36.

¹⁵² Barsavm, **Saçılmış İnciler**, s. 97. Ayrıca bkz. Patrik Efram I. Barsavm, **Ruhsal Hazine Dua Kitabı**, Hori Episkopos Samuel Akdemir (Çev.), Ar Matbaacılık, İstanbul 1989. s. 135; İstanbul ve Ankara Süryani Ortodoks Metropolitliği, **Kutsal Ayin Esnasında Söylenen Bazı Dua ve İlahiler**, Yayın Evi Yok, İstanbul 2012, ss. 73-74; Demir, **Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi**, s. 60.

Kişinin yapacağı ibadetler ise kefaretin manevi boyutudur.¹⁵³ Tövbe sakramentinde verilen cezanın uygulanmasıyla beraber kişi tövbesini tamamlamış olur.¹⁵⁴

Günah işleyerek kirlenmiş olan kişi tövbe sakramentinin tamamlanmasından sonra kutsal kurbono ekmeğini alarak Mesih’le birleşme ve Mesih’te yaşam lütfunu tekrardan kazanma imkânına ulaşır.¹⁵⁵

1.3.5. Kehnutluk

Hirisiyanlıkta kilisenin sakramental açıdan görev ve yetkilerini gerçekleştiren din adamlarının atamasının yapıldığı ayine ruhban takdisi sakramenti denir¹⁵⁶. Bu sakramental ayin Süryanicede “*kehnutluk*” olarak adlandırılır. Kehnutluk kelimesi verimli anlamına gelen “*kehnut*” kelimesinden türemiştir. Kehnutluk rütbesindeki ruhanilere de “*kohno*” denmektedir. Süryanicede “*kohno*” zengin anlamındadır. Ayrıca Süryanice “*kahna*” veya “*kânâ*” şeklinde kâhinlik için kullanılan başka terimlerdir.¹⁵⁷ Bu terimler kâhinlik mertebesine erişenlerin Tanrı tarafından ruhsal hediyelerle ödüllendirildiği inancından kaynaklı olarak kullanılır.¹⁵⁸

Kehnutluk sakramentinin idari ve sakramental yönünün bütünlüğü Mesih’in başı olan kilise ile Hristiyan toplumunu birleştirmesinden gelir. Kehnutluk sakramentinin tarihsel süreçte şekillenişinde Yeni Ahit metinler çağındaki ilk Hristiyan toplumunun hiyerarşik biçimlenmesi önemli etken olmuştur. İlk Hristiyan toplumunun hiyerarşik şekillenişini Yeni Ahit metinlerinde açık şekilde görmek mümkündür. İsa Mesih’in elçilerini yetkilendirmesi ve görevlendirmesi bunun önemli örneklerindendir.¹⁵⁹ Aynı şekilde elçiler, İsa Mesih’ten aldıkları yetkiye dayanarak, daha sonraları kendilerini temsil edecek olan episkopos ve papazlara “*kehnutluk*” rütbesini vermişlerdir. Kehnutluğun üç temel rütbesi Kutsal Kitap’a dayalı rütbelerdir ve sırasıyla episkopos, ihtiyar (papaz) ve diyakosdan (*şemmas*) oluşur. İnanlı topluluğuna hizmet edenlerin elçi, peygamber, müjdeci, önder ve

¹⁵³ Mustafa Bülbül, *Türkiye’nin Süryanileri*, Tasam Yayınları, İstanbul 2005, s. 67.

¹⁵⁴ Aziz Günel, *Türk Süryani Tarihi*, Oya Matbaası, Diyarbakır 1970, s. 319.

¹⁵⁵ Silvanos, *The Rite of Consecration of the Church...*, s. 158.

¹⁵⁶ Vorggrimler, *Sacramental Theology*, s. 237.

¹⁵⁷ Maclean, *A Dictionary of Dialects Vernacular Syriac*, s. 125.

¹⁵⁸ Gabriyel Akyüz, *Tüm Yönleriyle Süryaniler*, Anadolu Ofset, Mardin 2005, s. 227.

¹⁵⁹ Yu.20: 21; Mat.28: 19-20; Elç. 2: 4; 19: 6; 10: 46-47.

öğretmen^(Ef.4:11) gibi sınıflandırılması Yeni Ahit metinlerine dayalıdır. Kehnutluk sakramentini alan kişinin takdis edilme biçimi el koyma şeklindedir. Bu sakramenti alan kutsallaşır. Kutsamayı kâhinin eliyle gerçekleştiren Tanrı'dır.¹⁶⁰ Burada kâhin dendiğinde ayinleri icra etmeye yetkili bu üç temel rütbe kastedilir. Mesela vaftizi vermeye yetkili olan papaz ve piskopostur. Vaftizi kâhin icra eder dendiğinde bu iki yetkili rütbe kastedilmiş olur.

Kutsal Kitap metinlerinde din adamı sınıfı Eski Ahit geleneğindeki kâhinlik sınıfına yeni anlamlar ve yetkiler yüklenmesiyle şekillenmiştir. Yeni Ahit metinlerinde hem üç temel rütbeye hem de kilisenin başka görevlilerine işaret eden ifadeler yer alır. Hristiyanlıkta kilise hiyerarşisi tarihsel süreçte şekillenirken ruhban sınıfını ifade eden üç temel rütbe üzerinden gerçekleşmiştir. Bu rütbelerin altında ya da üstünde idari rütbeler oluşmuştur.¹⁶¹ Bu arada üç temel rütbenin sakramental anlamı da aynı süreçte biçimlenmiştir.

Hristiyanlığın ilk dönemlerindeki Kilise Babalarından Romalı Clement (30-100) Eski Ahit metinlerindeki kâhinlik düzeninin Yeni Ahit metinlerindeki yeni anlamları ve dönüşümü ile ilgili hususlarına değinmiştir. Eski Ahit metinlerindeki kurban ritüeli ve yeni antlaşmanın kurbanı olan İsa Mesih'le kurulan yeni kâhinlik düzeni, İsa Mesih'in görevlendirdiği elçiler, Kutsal Ruh'u alan elçilerin yetkilendirdiği piskopos, presbiter ve diyakos rütbelerine yer vermiştir.¹⁶² Ignatius (30-107) ise üç temel hiyerarşi düzeni olan piskopos, presbiter ve diyakos sıralamasını verirken laiklerin diyakosa, onun presbitere, onun piskoposa, onun İsa Mesih'e ve Oğul'un da Baba'ya tabi olduğunu söyler. Burada kilisenin bütün unsurlarıyla anlamını vurgulamıştır. Ayrıca üç temel hiyerarşinin görev ve yetkilerinden de bahsetmiştir.¹⁶³ Tertullian (145-220) da ruhbanlık rütbelerini hem isimlendirmiş hem de hiyerarşik olarak ayırmıştır.¹⁶⁴ Cyprian (200-258) üç temel rütbedeki piskoposun konumunu lider olarak tanımlamıştır. Bu tanımlamayı piskoposun takipçilerinin bulunmasına bağlamıştır. Cyprian yaşlı (elder) kelimesini

¹⁶⁰ Seyfeli, **Ermeni Kilisesi'nde Sakramentler**, ss. 414-415.

¹⁶¹ Seyfeli, **Ermeni Kilisesi'nde Sakramentler**, ss. 442-443.

¹⁶² Clement of Rome, "The First Epistle of Clement to the Corinthians", **ANF01**'de, Chap. XL-XLIV.

¹⁶³ Ignatius, "The Epistle of Ignatius to the Smyrnaeans" **ANF01**'de, Chap. VIII-IX; "The Epistle of Ignatius to the Trallians", **ANF01**'de, Chap. II.

¹⁶⁴ Tertullian, "Part Third Ethical, II, On Baptism", **ANF03**'de, Chap. XVII.

presbiter için kullanmış ve yaşlıları diyakoslardan ayırmıştır. Elderlerin kutsama gücünün olduğunu belirtmiştir.¹⁶⁵ Piskoposun bulunmadığı hastalık ve ölüm döşeği anlarında öncelikle presbiterin tövbe sakramentini gerçekleştirebileceğini, presbiter de olmazsa diyakosun görevi icra etmeyle yetkilendirildiğini ifade etmiştir. Cyprian bazı mektuplarında papazların öğretme yetkisinden dolayı papaz öğretmen ifadesini kullanmıştır.¹⁶⁶ Aziz Augustin (354-430) ruhban takdisinin sakramental anlamlar barındırdığını söylemiştir. Ayrıca bu sakramentin görsel işareti olan el koymanın sakrament olduğunu ifade etmiştir.¹⁶⁷

Hıristiyanlıkta üç temel rütbedeki ruhaninin evli veya bekar olma durumları rahiplik düzeni ve hiyerarşideki sınıflandırmaya bağlı olarak gelişim göstermiştir. Yeni Ahit metinlerinde çok açık olmasa da din adamlarında evliliğin ya da bekâr kalmanın şartlarını oluşturacak bilgiler bulunmaktadır. Kilise Babalarından Augustin ve Ambrose bekârlığı ön plana çıkarsa da kendi dönemlerinde din adamlarının evli olmaması yönünde kanunlar çıkarılmamıştır. Din adamlarında evli veya bekar olma durumları ile ilgili nihai karar Katolik Kilisesi'nde papaz ve piskoposların bekar olması yönünde gelişim gösterirken Doğu Kiliselerinde evli diyakos ve papaz geleneği sürdürülmüştür.¹⁶⁸ Süryani Kadim Kilisesi'nde piskoposların bekâr olma durumu göz önüne alındığı için dul papazlar da piskopos olabilirler. Papaz olan kişi bu rütbeye gelmeden önce evlenebilir. Ancak papaz olduktan sonra evlenemez.¹⁶⁹

Ruhbanlık sakramentiyle bu üç temel rütbeye kutsama ve kutsallaştırma yetki ve görevi verilmiş olur. Bu önemli görev, bu sınıfın topluluk içinde özel bir konuma sahip olmasını sağlamaktadır. Kutsal kâhinlik sınıfına girmek isteyen, bütün varlığıyla kendini Tanrı'ya adanmış, bilgili, anlayışlı, misafirperver ve öğretmeye kabiliyetli olması gibi etik şartlara sahip olması gerekir.

¹⁶⁵ Cyprian, "Epistle of Cyprian", **ANF05**'de, Epistle III/1; XXXII/1; Epistle LXXIV/7

¹⁶⁶ Cyprian, "Epistle of Cyprian". Epistle XII/1; Epistle XVIII.

¹⁶⁷ Augustin, "II Anti Donatist Writings, On the Baptism, Against the Donatist", **NPNF1-04**'de, Book V, Chap. XX.

¹⁶⁸ Libreria Editrice Vaticana, **Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri**, s. 381.

¹⁶⁹ Akdemir, **İstanbul Mozağinde Süryaniler**, ss. 80-81.

Süryani Kadim Kilisesi'nde sakramental rütbeye sahip ruhbanlar episkopos, papaz ve diyakos olarak üçe ayrılır ¹⁷⁰ En üst sakramental rütbeye sahip olan episkoposluk idari yönden episkoposluğun üstünde Metropolitlik, Mafıryanlık (Katolikosluk) ve Patriklik olmak üzere üst hiyerarşik rütbeleri de içermektedir. Kilisenin üç temel rütbesinden ikincisi papazlıktır. Papaz, Süryanicede ihtiyar anlamına gelen “*kaşışutho*” veya “*kaşıšo*”, ¹⁷¹ üçüncü sıradaki diyakos ise “*mşamşono*” ¹⁷² kelimesi ile ifade edilir.

Ruhban takdisi ayini kutsal kurbono ayini yapılan günlerde ayin sırasında gerçekleştirilir. Teorik olarak piskoposların Kutsal Kitap okumaları ve Anafora öncesinde takdis ritüeli yapılmalıdır. Papaz atama ritüeliyle Anaforadan hemen önce gerçekleşmelidir. Çünkü papaz kutsal sırların icrasında idareci ve kutsayıcıdır. Diyakos takdis töreni ise kutsal komünyondan önce hediyelerin kutsanmasından sonra yapılmalıdır. Çünkü diyakoslar kutsal komünyon ve ayinleri yönetmede kâhine yardımcı olurlar. Kilisedeki bu üç temel rütbe kiliseye hizmet etmek, vaaz vermek, öğretmek, Tanrı'nın insanlarına yol göstermek, kutsal gizemleri kutsamak, doğru doktrinleri korumak ve Mesih'in sevgisinde insanları birleştirmek gibi konularda atanma ve kutsanma lütfuyla birbirlerinden ayrılmışlardır. ¹⁷³ Kilise sakramentlerini yönetenlerden biri olan ve başbiskoposun yönetimindeki bölgeye atanan papaz imanlıların ruhsal işlerinden sorumludur. Diyakos ise kilise ayinlerini uygulayan ruhban sınıfına, papaz ve piskoposa, yani kâhine yardımcı olur. ¹⁷⁴

¹⁷⁰ Patriarch Ignatius Zeka I. Iwas, Constitution of Syriac Orthodox Church of Antioch, **St. Ephrem Seminary**, Damascus, (22-26/09/1998), s. 2.

¹⁷¹ Demir, **Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi**, s.79. Ayrıca bkz. Akdemir, **İstanbul Mozağında Süryaniler**, s. 80.

¹⁷² David Akgüç ve Ümit Koç, “Diyakosların Rütbeleri”, **İdem/Reyono**, S. 5, İstanbul 2003, s. 45.

¹⁷³ Northeast American Diocese of the Malankara Orthodox Syrian Church, **Priesthood**, 2017, <http://www.neamericandiocese.org/index.aspx>, (06.11.2017).

¹⁷⁴ Patriarch Ignatius Zeka I. Iwas, Constitution of Syriac Orthodox Church of Antioch, **St. Ephrem Seminary**, Damascus, (22-26/09/1998), s. 2.

1.3.6. Hasta Yağı

Süryani Kadim Kilisesi'nde günahattan tövbe ve bağışlamayla bedene ve ruha şifa veren sakrament hasta yağıdır.¹⁷⁵ Hasta yağı Süryanicede “*mshikhâ*” terimi ile ifade edilir. Bu terim Mesih, kutsal yağ ve kutsanmış olan anlamındadır.¹⁷⁶ İnanlının, Tanrı'dan bedensel ve ruhsal olarak şifa dilediği kutsal bir sakramenttir.¹⁷⁷ Bu sakrament hasta olan veya öleceği tahmin edilen ağır hastalar için icra edildiğinden hasta yağı olarak isimlendirilmiştir. Hasta yağı sakramentine “*kandelo*”¹⁷⁸ da denilmiştir.

Kutsal Kitap metinlerinde hasta yağı sakramenti ile ilgili doğrudan ifadeler yer almamaktadır. Ancak hasta yağı sakramentine işaret eden hususlar bulunur. Eski Ahit metinlerinde hastalık ile günah ilişkili olup günahın Tanrı'nın bir cezası olarak kabul edilmesi söz konusudur. Ayrıca Eski Ahit'te hastalıkları ve günahları yüklenecek olana dair ifadeler yer alır.^(Yşa.53:4) Yeni Ahit metinlerinde İsa'nın hastalıkları iyileştirmesi;¹⁷⁹ İsa'nın elçilerine hastalıkları iyileştirme görev ve yetkisi vermesi;¹⁸⁰ sakramentin görünür işareti olan el koyma ve yağ sürme ile iyileştirme;¹⁸¹ iyileştirme gücünün sakramental işaret ile değil Tanrı tarafından verilmesi;^(Elç.4:30) iman gücü ile iyileşmenin gerçekleşmesi;^(Elç.14:9-10) günah, yağlanma ve gömülme arasındaki anlam ilişkisini doğuran İsa Mesih'in çarmıhta yağlanması;¹⁸² Kutsal Ruh aracılığıyla iyileşmenin gerçekleşmesi^(1.Ko.12:8-10) ve hasta yağı sakramentinin ritüel boyutuna işaret eden ifadeler^(Yak.5:13-20) yer almaktadır.

Yeni Ahit metinlerinden Yakup'un mektubunda her ne kadar yağlamayla Kutsal Ruh'u alma ve iyileşme armağanının verilmesi^(Yak.5:13-20) gibi hususlar yer alsada V. yüzyıla kadar hasta yağının sakramental anlamı bir gelişim süreci içerisinde kendisini tamamlamış¹⁸³ ve onunla ilgili geniş verilere ulaşım imkânı oluşturmuştur.

¹⁷⁵ Silvanos, **The Rite of Consecration of the Church...**, s. 142.

¹⁷⁶ Maclean, **A Dictionary of Dialects Vernacular Syriac**, s. 202.

¹⁷⁷ Dolapönü, **Türk Süryani Kadim Kilisesi'nin Mesihsal Öğretimi**, s. 16.

¹⁷⁸ Demir, **Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi**, s. 48.

¹⁷⁹ Mat. 4: 23; Mar. 1: 31-34; 6: 5-55; Luk. 4: 38-40, 5: 17-21; Yu. 5: 1-17; 4: 46-52.

¹⁸⁰ Mat.10: 1; Mar. 6: 7-13; Luk. 9: 1-6.

¹⁸¹ Mar. 6: 5-13; Luk. 4: 40; Elç.3: 6; Elç.5: 15; 9: 11;

¹⁸² Mat. 26: 6-13; Luk.23: 56.

¹⁸³ Augustin, “Ten Homilies on the First Epistle of John”, **NPNF1- 07**'de, Homily III(1John.II.18-27)/5, 12.

III. yüzyıl başlarında yağlamayla iyileşmenin gerçekleştiğine dair veriler bulunmaktadır. Tertullian'ın (145-220) metinlerinde yağlamayla iyileşmeden bahsedilir.¹⁸⁴ John Chrysostom (347- 407) din adamlarının yağla meshetmede uygun zaman ve imanla şartları sağlandığında hastalıkları¹⁸⁵ iyileştirdiğinden bahseder. V. yüzyıl Kilise Babalarından Aziz Augustin (354-430) yağlamada sakramental işaretinin olduğunu ve bu işaretin Kutsal Ruh'u verme olduğunu belirtir. Bu da hasta yağının sakramental anlamı tamamlandığını gösterir.¹⁸⁶

Katolik Kilise hasta yağı sakramentini sadece ölmek üzere olanlara uygular. Bu anlamda 'son yağlama' da denmektedir. Süryani Kadim Kilisesi ise hasta yağı sakramentini sadece ölmek üzere olanlara değil tüm hastalara uygular.

Hasta yağı sakramentinde kullanılan kutsal yağ zeytinyağıdır. Zeytinyağı özel dualar okunarak takdis edilir. Kutsanan yağ kilden yapılmış, kadehe benzeyen bir kâse içine konulur. Hamurun içi çukurlaştırılarak zeytinyağı ile doldurulur. Hamurun üzerine beş adet mum yerleştirilir. Uygulamanın yapılacağı mekânda hazırlanan masa üzerine konulan kâsenin sağına ve soluna da birer mum ve haç bırakılır. Kâse üzerinde bulunan beş adet mum duyu organlarını sembolize eder. Her mum duası okunduktan sonra sıra ile yakılır. Sıralamada önce doğu yönünde (baş) bulunan, sonra ortada (göğüs), daha sonra da sol ve sağdaki mumlar yakılır.¹⁸⁷

Kutsanan yağ hastaya sürülmeden önce kişinin tövbe ederek günah itirafında bulunması gerekir. Günah itirafı ve tövbe edildikten sonra kâhin, kutsanan yağı hastanın alın, göz, kulak, ağız, burun, el, ayak ve dizlerine haç çıkarma işaretiyle sürer. Daha sonra kâhin “... *Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adıyla başırlansın*”

¹⁸⁴ Tertullian, “Part First, Apologetic, V. To Spacula”, **ANF03**'de, Chap. IV.

¹⁸⁵ John Chrysostom, The Homilies of St. John Chrysostom, on the Gospel of Saint Matthew”, **NPNF01-10**'de, Homily XXXII (Mat.IX:27-30)/9.

¹⁸⁶ Augustin, “Ten Homilies on the First Epistle of John”, **NPNF1-07**'de, Homil III (John. II.18-27)/5,12.

¹⁸⁷ Mehmet Şimşek, “Süryanilerde Ölüm”, **Süryaniler ve Süryanilik III**, (247-271), Orient Yayınları, Ankara 2005, ss. 253-254.

şeklindeki formülize edilmiş sözü¹⁸⁸ söyler ve ardından hastaya şifa, rahmet, kudret, sağlık verilmesini dileyen duayı okur.¹⁸⁹

Süryani Kadim Kilisesi beden ile ruh arasında keskin bir ayırım yapmadan ikisinin birliğini vurgular. Fiziksel hastalıklar kişinin ruhsal hastalıkları anlamına gelen günahlarının bir sonucu olarak görülür. Hastalık ölüm derecesinde olabilir ve hastalara son bağışlama, yani hasta yağı sakramenti icra edilir. Bu anlarda yapılan kutsama son bağışlamayı sembolize eder.¹⁹⁰

Hasta yağı sakramenti kişiye ruhen ve bedenen etki eden bir sakramenttir. Bu sakrament inanlıya Tanrı'ya olan güvenini sarsarak aciz bir ruha bürünmesine sebep olan şeytana karşı koyma ve ona karşı mücadele edebilme gücü ve cesareti vererek ruhunu özgürleştirmesini sağlar. Bedene sağlanan etki ise hastanın beden sağlığına kavuşmasıdır, kavuşma imkânı olmasıdır. Ancak hastanın sağlığına kavuşmasını sağlayan din adamı değil, Tanrı'dır. Hastanın iyileşme imkânı Tanrı'nın onun için neyin iyi olup olmadığını bilmesi çerçevesindedir. Eğer hastanın iyileşmesinde yarar ve iyilik görüyorsa, onu sağlığına kavuşturur ve hayatta kalmasını sağlar. Fakat bunun tersi olarak, ölümünü hayatta kalmasından daha yararlı görüyorsa, onu yanına alır.¹⁹¹

1.3.7. Evlilik

Süryani Kadim Kilisesi'nde evlilik, faydalı nesil yetiştirmek için erkek ile kadın arasında yasal çerçevede gerçekleşen dini ve hukuki kutsal birleşmedir. Bu sakrament Kutsal Ruh'un etkisi ve ruhaninin dualarıyla neslin devamını sağlamak üzere kadın ve erkeğin birleştiği bir sakramenttir.¹⁹² Süryani Kadim Kilisesi'nde evlilik, *evlilik* ve *tören* anlamına gelen “*gwârâ*” terimi ile ifade edilir.¹⁹³

Hristiyan teolojisinde evlilik sakramentini ilgilendiren temel durumlar insanın yaratılışıyla ilişkilendirilir. Eski Ahit metinlerinde Tanrı'nın insanı kendi

¹⁸⁸ Akdemir, **Dini Kurallarımız**, s. 83.

¹⁸⁹ İstanbul Süryani Kadim Ruhani Kurulu, **Süryani Kadim Namaz ve Ayin Kitabı**, s. 23.

¹⁹⁰ Northeast American Diocese of the Malankara Orthodox Syrian Church, **Anointing of Sick**, 2017, <http://www.neamericandiocese.org/index.aspx>, (09.11.2017).

¹⁹¹ Demir, **Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi**, s. 91.

¹⁹² Akdemir, **İstanbul Mozağında Süryaniler**, s. 80.

¹⁹³ Maclean, **A Dictionary of Dialects Vernacular Syriac**, s. 43.

suretinde erkek ve dişi olarak yaratıp kutsamasından sonra ilk insan Âdem'in kaburga kemiğinden yaratılan kadınla birleşip ona bağlanması ve tek beden olma durumu¹⁹⁴ Hristiyanlıkta evlilik sakramentine kaynaklık etmektedir.

Kutsal Kitap metinlerinde evlilikle ilişkili olarak boşanma, zina, tek eşlilik, yeniden evlilik, toplumsal boyut ve evliliğin sakramental yönü gibi konular doğrudan ya da dolaylı şekilde yer almıştır. Yeni Ahit metinlerinde İsa'nın boşanma ve zina konularına karşı açık bir tavrı vardır. O, hiçbir şekilde zina dışında boşanmayı olumlu karşılamadığı gibi boşanmış bir kadınla evlenen erkeğin de zina ettiğini söylemektedir. Tek eşle evlilik vurgulanmıştır.^(Mat.19:5) İsa Mesih'in evlilik ile ilgili ifadeleri Eski Ahit geleneğindeki evlilik düzeninin bazı şartlarını değiştirdiğini göstermektedir.¹⁹⁵ Bununla Hristiyanlıktaki evlilik düzeninin temeli oluşmuştur. Yeni Ahit metinlerinde evliliğin sır olarak ifade edildiği görülmektedir. Bu metinlerde evliliğin Mesih sırrına benzetilmesi sakrament olarak tanımlanmasını kolaylaştırmıştır.

Evliliğin Mesih sırrı ile ilişkilendirilmesi Yeni Ahit'te Pavlus'un mektuplarında görülür. Pavlus'un mektuplarında kurumsal bir kimlik olarak görülen evliliğin şartları belirgindir. Pavlus, Eski Ahit'te yer alan tek beden olma fikrini sadece evlilikle ilişkilendirmez. O, İsa Mesih ve kilisesinin tek beden olmasını vurgularken evliliği de bu tek beden olmaya benzetir. Burada benzetme iki yönlüdür. Çünkü İsa Mesih ile kilisesinin evlilikteki tek beden olmaya benzetilmesi söz konusudur.¹⁹⁶ Bu benzetmede İsa güvey, kilise ise gelindir. Bu da sakramental teolojinin temelini oluşturur. Evliliğin benzetildiği İsa Mesih ve kilisesinin birliğinin kilisede bir araya gelenler için birlik ve bütünlük oluşturmanın önemini göstermesi de toplumsal boyuta işaret etmektedir.¹⁹⁷

Evlilik II. yüzyıl itibarıyla Kilise Babaları tarafından ele alınmış ve sakrament olarak değerlendirilmiştir. Kilise Babalarından Antakyalı Ignatius (30-107) evlilikte birliği Mesih'in bedeniyle birliktelik olarak değerlendirdiğinden olumsuzlukların da

¹⁹⁴ Yar. 1: 27; 5: 2; Yar. 2: 20-25.

¹⁹⁵ Mat. 19: 1-12; Mat. 5: 27-32; Mar.10: 1-12; Luk.16: 18; Mat.22: 28-30; Mar. 12: 23-25; Luk.20: 33-35.

¹⁹⁶ Seyfeli, **Ermeni Kilisesi'nde Sakramentler**, s. 351.

¹⁹⁷ Rom. 7: 3-4; 1. Ko. 6: 15-9; Rom. 7: 2-4; Ef. 5: 22-23; 1. Ti.5: 1-20.

Mesih'e ve Mesih birlikteliğine karşı olmak anlamına geldiğini düşünür. Ayrıca evlilikte piskoposun rolüne dikkat çeker. Piskoposun onayıyla gerçekleşen evliliğin Rab'be göre yapıldığını ve şehvet için yapılmadığını da ifade eder.¹⁹⁸ Evlilik, lütuf ve sevgiyle Tanrı'ya bağlı yaşam ruhunu gösterme biçimidir.¹⁹⁹

Evlilikte tek beden olma ifadesinin Mesih'le kilisesinin bir olmasına benzetilmesi Justin Martyr tarafından da ele alınmıştır. O evlilikte tek beden olmayı sembol ve sır olarak ifade etmiştir. Ayrıca evliliğin amacının sadece çocuk yetiştirebilmek olduğunu, aksi takdirde evlenmeksizin de ölçülü yaşamının mümkün olduğunu belirtmiştir.²⁰⁰ Evlilik ritüeline dair tanımlamalar Tertullian'ın (145-220) ifadelerinde görülür. O, din görevlisi huzurunda yapılan evliliği Tanrı'nın onayladığını ve evlenenlerin evharistiya ile güçlendirildiklerini ifade eder. Ayrıca kilisede yapılan evlilikte kişilerin hem beden hem ruhen tek olduğundan bahseder.²⁰¹ Ambrose (339-397) evlilikte inanç birliğine dikkat çeker. İsa Mesih'in evliliği kutsadığını belirtir.²⁰² Kutsanmış olan evliliğin zina ile kirlenmesi durumunda günah işlendiğini ve Tanrı'nın lütuflarının kaybedileceğini ifade eder.²⁰³ Hristiyanlıkta sakramental teoloji konusunda etkin bir yerde duran Augustin (354-430) evliliği sakrament ibaresini kullanarak tanımlar. Augustin evliliği sakramentler fikrinin temeli sayılan Mesih ile kilisesinin birliği olarak değerlendirir.²⁰⁴

Süryani Kadim Kilisesi'ne göre evlilik Mesih ile kilisenin birleşmesini sembolize eder. Bu bağlamda evlilik kutsal yüce bir sakramenttir. Evliliğin kutsal, saygın olabilmesi için, Kutsal Kitap'ın ve kilise yasalarının öngördüğü koşullar çerçevesinde tamamlanması gerekmektedir. Kilise kanunlarında ruhsal yakınlık, fiziksel akrabalık, kölelik ve din değiştirme evlenmeyi engelleyen nedenler olarak

¹⁹⁸ Ignatius, "The Epistle of Ignatius to Polycarp", **ANF01**'de Chap. V.

¹⁹⁹ A. A. Bialas. "Mystical Marriage", **NCE**, Vol.10, Gale, USA 2003, s. 105.

²⁰⁰ Justin Martyr, "The First Apology", **ANF01**'de, Chap. XXVII; Chap. XXIX.

²⁰¹ Tertullian, "Part Fourth, IV. To His Wife" **ANF04**'de Book II, Chap. VIII.

²⁰² Letter of St. Ambrose Bishop of Milan, Letter XIX/7; XLII/3.

²⁰³ Augustinus Lehmkuhl, "Sacrament of Marriage", **The Catholic Encyclopedia**, Vol. 9, Robert Appleton Company, New York 1910, <http://www.newadvent.org/cathen/09707a.htm>, (14.04.2018). s. 1542.

²⁰⁴ Augustin, "II Moral treatises, On the good of Marriage", **NPNF1-03**'de, Section XXI; "On Marriage and Concupiscence", **NPNF1-05**'de, Book I, Chap. 23.

görülmektedir.²⁰⁵ Hristiyan inancına göre yasal çerçevede bir araya gelen kadın ve erkek, dini bir tören ile kilise topluluğunun önünde ruhanilerin kutsaması vasıtasıyla Tanrı'nın huzurunda birbirlerine verdikleri söz uyarınca ölünceye kadar birbirlerine bağlı ve sadık kalmak üzere evlenirler. Evlilik bağı, ölüm ve zinadan başka bir nedenle bozulmayan kutsal bir sırdır. Yasal evlilik, sevgiye dayalı karşılıklı saygı ve fedakârlıkla pekişmiş kutsal bir kurumdur. Bu kurum, iki kişinin arasındaki gerçek sevgi ile sağlam temellere dayanır. Tanrı'ya bağımlı evliliğin amacı, geçici bedensel arzuları tatmin etmek olmayıp hem Rab'be bağımlı hem de insanlığa yararlı nesiller yetiştirmektir.²⁰⁶

Süryani toplumunda evlilikle ilgili bir takım şartlar bulunmaktadır. Toplum erkek adayın askerliğini yapmış ve maddi olarak geçimini sağlayacak işe sahip olmasını yeğ tutmaktadır.²⁰⁷ Kiliseye göre evlenecek adayların vaftizli olması gerekir. Ayrıca evlenecek kişiler arasında yakın akrabalık ilişkisi olmamalıdır.²⁰⁸ Kilise kişinin hem zihinsel hem de fiziksel olgunluğa erişmesini evlilik için uygun bulur. Ayrıca evlilik adayların evliliğin yükümlülüklerini kavradıkları ve özgür iradeye sahip oldukları zaman gerçekleşmelidir. Buna rağmen nişan, Süryani Kadim Kilise'de damat 16 gelin 12 yaşına geldiği zaman yapılabilir. Evlilik ise gelin en erken 14 damat ise 18 yaşında iken olmalıdır. Papazın evliliği gerçekleştirebilmesi için adayların metropolitten evlenebilme iznini almaları gerekir. Törende papaz çiftin hiçbir kimsenin zorlaması olmaksızın özgür iradeleriyle gerçekleştirdiklerini kesinleştirmedikçe nişan ve evlilik ritüelini icra etmez. Evlilik töreni öncesi gelin ve damat günah itirafını gerçekleştirmeli ve kutsal komünyonu almalıdır.

Eski dönemlerde evlilik öncesinde yapılan nişan ritüeli günümüzde evlilik ritüelinden önce evlilik töreninde icra edilir. Nişan ritüelinde sağ el, yüzükler ve

²⁰⁵ Demir, **Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi**, ss. 85-86.

²⁰⁶ Akdemir, **İstanbul Mozaikinde Süryaniler**, s. 81.

²⁰⁷ Erol Eroğlu- Neşe Sarıca, "Midat Süryanilerinin Düğün Gelenekleri" **Turkish Studies**, Vol.7/3, Ankara 2012, s. 1192. Ayrıca bkz. Sami Kılıç, "Elazığ'da Yaşayan Süryanilerde Düğün ile ilgili İnanışlar ve Uygulamalar", **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2003, <http://www.suryaniler.com> (31.01.2015), s. 268.

²⁰⁸ Demir, **Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi**, s. 85.

nişanlıların herbirinin kutsandığı “*Baba, Oğul ve Kutsal Ruh’a ...*” diye başlayan kutsama duası okunur.²⁰⁹

Evlilik ritüelinde gelin damadın sağ tarafındadır. Gelinin nedimleri de ellerinde mumlarla gelinin sağında durur. Damadın sağdıcı elinde bir haçla damadın solunda durur. Törende papaz taçları gelin ve damadın başına koyma ritüelini gerçekleştirir.²¹⁰ Bu kutsama ayini, yani sakramental ayindir.

Süryani Kadim Kilisesi dul olanların tekrar evlenmesini bazı şartlara bağlamaktadır. Dul bir erkek karısının ölümünden en az kırk gün sonra evlenebilir. Dul kadın ise kocasının ölümünden en az on ay sonra evlenme hakkını elde eder. Dulların evlilik töreninde birinci evlilikte yapılan yüzük ve tacın kutsanma olayı gerçekleştirilmez.²¹¹

Süryani Kadim Kilisesi çok eşliliği yasaklamış, tek eşliliği benimsemiştir. Süryani Kilisesi çok eşlilikte ailevi, sosyal ve toplumsal boyutlarda çıkabilecek olumsuzlukları göz önünde bulundurmıştır. Bu sebeple tek eşle evlilik kuralını benimsemiştir.²¹² Süryani Kadim Kilisesi’nde eşlerden birinin zina yapması dışında ve tıbbi bir zorunluluk hali yoksa boşanma yasaklanmıştır.²¹³

1.4. SAKRAMENTLERİ TAMAMLAYICI ŞARTLAR

Sakramentlerin, sakrament olarak ifadesini bulması için iki temel özelliğin bulunması gerekir. Bu özellikler sakramentin görünen ve var olduğuna inanılan ama görünmeyen iki boyutu ifade eder. Görünmeyen inançsal boyutta Tanrı’nın Kutsal Ruhuyla işleyişi ve kutsamasının bulunduğu inanılır. Bu sakramentte görünmese de var olduğuna inanılan özelliktir. Görünen boyutu ise beş duyuyla algılanabilen ve

²⁰⁹ Metropolitan Mar Athanasius Yeshu Samuel (Ed.), **The Order Of Solemnization Of Sacrament of Matrimony According To The Ancient Rite Of The Syrian Orthodox Church Of Antioch**, Deacon Murat Saliba Barsom (Çev.), The Syrian Orthodox Church in The United States of America and Canada, USA 1974, ss. 11-12.

²¹⁰ H.G. Bishop Mettaous, **Sacramental Rites in the Coptic Orthodox Church**, Abbot of El- Syrian Monastery, s. 36.

²¹¹ Samuel (Ed.), **The Order Of Solemnization Of Sacrament of Matrimony According To The Ancient Rite Of The Syrian Orthodox Church Of Antioch**, ss. 7-9.

²¹² Demir, **Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi**, ss. 85-86.

²¹³ Günel, **Türk Süryani Tarihi**, s. 315. Ayrıca bkz. Zeynep Gül Küçük, **Mardin ve Çevresinde Süryaniler**, Sarkaç Yayınları, Ankara 2013. s. 77.

görünmeyen boyutun görünür işareti olarak kabul edilen maddi yönü ve özelliğidir. Bu hususlar sakramentlerin şartlarını belirlemede temel rol oynarlar.

Süryani Kadim Kilisesi'ne göre sakramentlerin tamamlanması için aynı anda üç unsurun, yani madde (nesnel varlık), dua (söz) ve ruhaninin (hizmetçi) bulunması gerekir. Bunlarla ayin gerçekleştirildiğinde sakrament varlık bulur.²¹⁴

Kiliseye göre sakramentin bir maddesi olmalıdır. Sakramentte kullanılan madde gözle görülebilir olmalıdır. Sakramentin maddesi onun gerçekleşmesinin işaretidir. Örneğin vaftiz sakramentinin maddesi ve görünen işareti sudur. Su, kişiyi bedenen kirden arındırdığı gibi vaftizde adayın ruhsal arınmasını da sağlar.²¹⁵ Sakramentin işareti olan madde uygulamada rol oynar ve vaftizde su adaya yumuşak gelirken ferahlık da sağlar.²¹⁶

Sakramentin uygulanması bir ritüeli gerektirir. Ritüelde ruhani tarafından söylenen özel söz sakramenti tamamlayan şartlardan birisidir. Bu söz bir formül biçiminde her sakramente uyarlanır. Bu formülün özü, “*Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adıyla...*” şeklinde başlayan sözdür.

Süryani Kadim Kilisesi'nde sakramentleri tamamlayıcı şartlardan birisi de hizmetçidir. Bu şart sakramentleri uygulama yetkisiyle ilgilidir. Kiliseye göre sakramentleri uygulama yetkisi Kutsal Kitap'tan hareketle ruhanilere verilmiştir.²¹⁷ Bu yetki üç temel rütbeden piskopos ve papazla ilgilidir. Papazlar kehnutluk hariç tüm sakramentleri icra etme yetkisine sahiptir. Piskoposlar ise tüm sakramentleri uygulamada yetkilidirler.²¹⁸

²¹⁴ Dolapönü, *Türk Süryani Kadim Kilisesi'nin Mesihsal Öğretimi*, s. 12.

²¹⁵ Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, s. 32.

²¹⁶ İvas- Saka, *el-Esraru's-Sab'a Bi Hasbi Mu'takidi ve't-Taksi'l-Keniseti's-Suryaniyye*, s. 13.

²¹⁷ Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, ss. 33-34.

²¹⁸ Patriarch Ignatius Zeka I. Iwas, *Constitution of Syriac Orthodox Church of Antioch, St. Ephrem Seminary*, Damascus, (22-26/09/1998), s. 2

İKİNCİ BÖLÜM

SÜRYANİ KADİM KİLİSESİ'NDE VAFTİZİN TARİHİ VE ANLAMİ

Hıristiyanlık inanç ve düşünce sisteminde Mesih fikri doktrininden sakramental teolojiye geçiş tarihsel süreç içerisinde gerçekleşmiştir. Sakramental teolojinin gelişim süreci sakramentlerin tarihsel süreçte şekillenmesi ile paralellik göstermiştir. Hıristiyanlık tarihinde yedi sakramente konu olan ayinlerin ritüel olarak uygulanması ve anlamı Kutsal Kitap temelli olmakla beraber tarihsel süreçte biçimlenmiştir.

Hıristiyanlık inanç sisteminde dine giriş sakramenti olan vaftiz diğer sakramentleri alabilmenin önkoşulu olduğundan büyük önem arz etmektedir. Hıristiyanlık dininde vaftiz Kutsal Kitap temelli olmakla beraber ilerleyen sürece paralel şekillenmiştir Süryani Kadim Kilisesi'nde vaftizin şekillenmesinde Süryani Kilise Babaları etken olmuştur.

Hıristiyanlığın, aynı zamanda sakramentlerin ve vaftizin tarihsel süreç içerisinde şekillenmesi nedeniyle öncelikli olarak “Tarihsel Süreçte Vaftiz” başlığı altında vaftizin tarihsel süreci ele alınmıştır. Ayrıca vaftizin anlamı ve bir ritüel olarak sakramental anlamları da sonraki bölümlerin anlaşılmasını kolaylaştırmak adına bu bölümde “Vaftizin Anlamı, Amacı ve Kazandırdıkları” başlığı altında işlenmiştir.

2.1. TARİHSEL SÜREÇTE VAFTİZ

Hıristiyan teolojisinin merkezi konumunda olan sakramentler tarihsel süreçte şekillenmiş ve zamanla kavramsal düzeyde ifade edilir hale gelmiştir. Hıristiyan inanç ve ibadet sisteminin temeli olan sakramentlerden öncelikli olarak ifade düzeyinde tanımlanan sakramentler “evharistiya” ve “vaftiz” sakramentleridir. Çalışmanın konusu olan vaftiz sakramenti de Hıristiyanlık dininin gelişim sürecine paralel olarak onunla birlikte tarihsel süreçte biçimlenmiştir.

Süryani Kadim Kilisesi'nin inanç ve uygulamalarının merkezinde bulunan sakramentler, Hristiyanlık tarihinde tüm geleneksel kiliselerin genel hatlarının şekillendiği ilk dört yüzyılda temel biçimini almıştır. Süryani Kadim Kilisesi'nin bağımsız kilise statüsüne kavuştuğu dönemden bugüne kadarki süreçte ise sakramentlerin Süryani Kadim Kilisesi'ne has özellikleri gelişme göstermiştir. Süryani Kadim Kilisesi'nde sakramentlerin uygulama zamanı ve biçimi konusunda diğer bazı kiliselere göre farklılıklar bulunabilmektedir. Süryani Kadim Kilisesi'nde Kilise Babaları ve gelenekten gelen bu anlayış ve uygulama farklılıkları tarihsel süreçte şekillenmiştir.

Süryani Kadim Kilisesi'nde vaftiz sakramentinin gelişim sürecini, Hristiyanlık tarihinin genel hatlarının şekillendiği ilk dört yüzyıl ve IV. yüzyıldan günümüze kadar olan süreç şeklinde iki döneme ayırmak çalışmanın anlaşılabilirliğine katkı sağlayacaktır. İlk dört yüzyılda vaftiz sakramentinin tarihsel sürecinde etkili olan Kutsal Kitap metinleri, Kilise Babalarının yaşamları, eserleri ve yaşanan gelenektir. İkinci dönemde ise Süryani Kadim Kilisesi'nde vaftizin tarihsel sürecini şekillendiren Süryani Kilise Babalarının eserleri, çoğu kiliseyi etkileyen Katolik Kilisesi'ndeki bazı gelişmeler ve yaşanan gelenektir.

Tarihsel süreçte vaftiz konusu şu dört başlıkta ele alınmıştır: “Vaftizin Terim Anlamı”, “Kutsal Kitap'ta Vaftiz”, “Vaftiz Sakramentinin Tarihsel Gelişimi” ve “Süryani Kadim Kilise Tarihinde Vaftiz Sakramenti”.

2.1.1. Terim Olarak Vaftiz

Türkçe'de vaftiz, İngilizce'de “*baptism*” olarak kullanılan kelime Grekçe daldırmak, batırmak, yıkamak anlamlarına gelen “*baptismos*” kelimesine karşılık gelir.²¹⁹ Vaftiz, Kutsal Kitap'ta arındırmak, temizlemek anlamında kullanılsa da²²⁰ genel olarak dini bir uygulamaya işaret etmektedir.²²¹ Süryanicede vaftiz

²¹⁹ Michel Meslin, “Baptism”, **Encyclopedia of Religion**, Vol. 2, (ss. 779-783), USA, 2005, s. 779. Ayrıca bkz. H. Müeller, “Baptism (In The Bible)”, **NCE**, Vol. 2, (56-60), Gale, USA 2003.

²²⁰ J. V. Bartlet, “Baptism (New Testament)”, **Encyclopedia of Religion and Ethics**, Vol. 2, (ss. 375-379), T. & T. Clarck, Edinburgh 1909, s. 375. Ayrıca bkz. H. Müeller, “Baptism (In The Bible)”, **NCE**, Vol. 2, s. 56; Luk. 16: 24, Yuh. 13: 26, Vah. 19: 13.

²²¹ Tarakçı, **Protestanlıkta Sakramentler**, s. 55.

“*mâmûditâ*”²²² sözcüğüyle ifade edilmektedir. Süryanice “*mâmûditâ*” kelimesi yıkama, göl ve havuz gibi anlamlara gelir.²²³ Vaftiz olan kişiye de “*âmid*”²²⁴ denilmektedir.²²⁵ Ayrıca Süryani Kilise Babaları vaftizi imanın sırrı, aydınlanma, temizlenme, arınma, paklanma, yeni doğum ve inanç gizi gibi çeşitli isimlerle adlandırmışlardır.²²⁶

Kilise Babaları vaftiz terimini başka kelimelerle de tanımlayarak karşılamışlardır. Bunlar da vaftizi isimlendirme biçimleridir. Daha çok vaftizin anlamlarından hareketle yapılan bu isimlendirmelerin başında işaret anlamına gelen “*ruşmo*” kelimesi gelir. Bu kelime vaftiz öncesi şeytani güçlere karşı korumayı sembolize etmek için alnın kutsal yağla işaretlenmesi demektir. Vaftiz töreninin bir ritüelini oluşturan yağlama için kullanılan bu isimlendirme vaftizin tümü için de kullanılır hale gelmiş olması muhtemeldir.²²⁷ Bunun yanı sıra vaftizle elde edilen lütuflar vaftize isim olarak da kullanılmıştır. Süryanice “*Rozo-d-simath bnayo*” (evlat edinme sakramenti), “*Rozo-d-haymonutho*” (iman sakramenti), “*Rozo-d-manehronutho*” (aydınlanma sakramenti), “*rozo-d- takdhitho*” (temizleme sakramenti), “*mawlodo d-men rish*” (yenilenme, yeniden doğum) tamlamaları vaftizin isimleri olarak kullanılmıştır. “*Rozo-d-simath bnayo*” vaftizle Tanrı’nın evladı olma lütfu, “*Rozo-d-haymonutho*” Mesih’e iman edenlerin vaftizle kurtuluşa ermesi, “*Rozo-d-manehronutho*” vaftizle aydınlanma, “*rozo-d- takdhitho*” günahlardan arındırma ve son olarak “*mawlodo d-men rish*” ise vaftizle su ve Ruh’tan doğma anlamına gelmektedir.²²⁸

²²² Maclean, **A Dictionary of Dialects Vernacular Syriac**, s. 188.

²²³ Türkçe-Süryanice, Süryanice-Türkçe Sözlük, “*mâmûditâ*”, Mor Efrem Manastırı, Hollanda 1997.

²²⁴ Maclean, **A Dictionary of Dialects Vernacular Syriac**, s. 240. Ayrıca bkz. Costaiz, **Dictionnaire Syriac- Français, Syriac- English Dictionary**, s. 255.

²²⁵ Nihat Durak, **Süryani Ortodoks Kilisesi’nde İbadet**, Rağbet Yayınları, İstanbul 2011, s. 170.

²²⁶ İvas-Saka, **el-Esrru’s-Sab’a Bi Hasbi Mu’takidi ve’t-Taksi’l-Keniseti’s-Suryaniyye**, s. 20. Ayrıca bkz. Demir, **Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi**, s. 36.

²²⁷ Brock, **Süryani Geleneğinde Kutsal Kitap**, s. 113.

²²⁸ Malankara Archdiocese of the Syrian Orthodox Church in North America, **Holy Baptism**, <http://www.malankara.com/>, (05.06.2017).

2.1.2. Kutsal Kitap'ta Vaftiz

Hristiyan teolojisinin oluşumunda ve gelişiminde temel kaynak olan Yeni Ahit metnlerinin oluşumu yaklaşık olarak I. yüzyılın sonlarında tamamlanmıştır.²²⁹ İlk yüzyıllarda Hristiyan teolojisinin merkezi konumunda olan sakramentlerle ilgili olarak herhangi bir açıklama olmadığı gibi formüle edilmiş bir doktrin de henüz mevcut değildi.²³⁰ Hristiyan teolojisinin şekillenmesinde ve yorumlanmasında Kutsal Kitap metinleri ve yaşanan gelenek etkili olmuştur.²³¹ İlk yüzyıllardan beri etkin olan gelenek Süryani Kadim Kilisesi'nde de Kutsal Kitap'ın başatlığı ile birlikte etkisini sürdürmüştür.²³²

Yeni Ahit metnlerinde vaftiz genel hatları ve en basit şekliyle İsa ve elçilerinin uygulamalarında görülmektedir. Ancak Hristiyanlığın 380'de I. Theodosius döneminde resmi din haline gelmesiyle²³³ beraber vaftiz uygulamalarında farklılıklar meydana gelmiştir. Vaftiz ritüeli uygulamasında Hristiyan kiliseleri arasında bazı usul farklılıkları bulunmaktadır.²³⁴ Ancak ayrıntıların açık şekilde görülmeye başlaması sonraki süreçtedir ve öncelikli olarak Kilise Babalarının metinlerinden takip edilebilir. Ancak tüm kiliselerde vaftiz sakramentinin ana unsurlarını belirleyen Kutsal Kitap metinleri denilebilir.

Hristiyan inancında Yeni Ahit metinleri ile Eski Ahit metinleri bir bütünü oluşturur. Bu sebeple Yeni Ahit metinlerine dayalı olarak anlam kazanan ayinler ve sakramentler ile ilgili bazı hususlar her ne kadar açık ifadelerle olmasa da Eski Ahit'te yer almaktadır. Eski Ahit metinleri Hristiyanlığın ilk dönemlerinde İsa ve Elçileri tarafından kullanılmaktaydı. Bu da Yeni Ahit metinleri yazarlarından özellikle Pavlus'un iki metin arasında Mesih sırrı ve diğer konular arasında ilişki

²²⁹ Schimmel, **Dinler Tarihine Giriş**, ss. 160-163.

²³⁰ Nuh Yılmaz, "Tertullian'ın Vaftiz Anlayışı", **SÜİFE**, c. XVII, S. 31, Haziran 2015, s. 124.

²³¹ Seyfeli, **Ermeni Kilisesi'nde Sakramentler**, s.104.

²³² Brock, **Süryani Geleneğinde Kutsal Kitap**, ss. 77-78.

²³³ Ömer Faruk Harman, "Tahrif Edilmiş Hristiyanlık", **Feyz Dergisi**, 2012, <http://www.feyzdergisi.com/>, (03.10.2017).

²³⁴ Tarakçı, **Protestanlıkta Sakramentler**, s. 71- 72.

kurmasına ve bunların Eski Ahit’te gizli bir şekilde var olduğuna dair göndermelerde bulunmasına yol açmıştır.²³⁵

Hristiyanlıkta vaftiz kelimesinin kullanımı Yeni Ahit metinleri ile başlamıştır. Eski Ahit metinlerinde vaftiz kelimesi kullanılmamaktadır. Ancak vaftizin çeşitli ön belirtileri olarak yorumlanabilecek hususların yer aldığı iddia edilmektedir. Bunlardan birisi suyla ilgilidir. Hristiyanlıkta Nuh Tufanı ve İsrail oğullarının Kızıl Deniz’den geçişi olaylarında su temel nesnedir ve bu olayların yorumunda ölümün ve yaşamın kaynağı olarak²³⁶ kurtuluşla ilişkilendirilir. Ayrıca, Eski Ahit metinlerinde yer alan “Üzerinize temiz su dökeceğim, arınacaksınız....”(Hez.36:25) sözleri, vaftizin Yeni Ahit metinlerindeki bedensel ve ruhsal arınma anlamına ve vaftiz uygulamasının temel objesi olarak su kullanımına dair Eski Ahit’teki işaretlerinden kabul edilir.

Yeni Ahit metinlerindeki vaftiz ile ilgili ifadeler Vaftizci Yahya’nın vaftizi²³⁷ ile başlar. Buna göre İsa Mesih İncili yaymaya başlamadan önce Vaftizci Yahya tarafından vaftiz edilmiştir.²³⁸

Vaftize benzer uygulamalar daha öncesinde Yahudiler, Mandenler ve Esseniler arasında var olduğu bilinmektedir. Yahudilikte mikve* vaftize benzer bir uygulama olarak örneklenebilir. Vaftiz uygulaması en geniş biçimiyle Yahya’nın vaftizinde görülmektedir. Hristiyanlığa göre Yahya’nın vaftizinin önceki uygulamalardan en belirgin farkı maddi değil manevi arınmayı amaçlaması ve insanları gelecek olan Tanrı’nın Krallığı’na hazırlamasıdır.²³⁹ Hristiyanlık tarihinde vaftize, ahlaki bir önem atfeden ilk kişi Vaftizci Yahya’dır. Onun vaftizi, sakramental olmaktan ziyade sembolik özellik taşımaktadır.²⁴⁰

²³⁵ Seyfeli, **Ermeni Kilisesi’nde Sakramentler**, ss. 85-86.

²³⁶ Libreria Editrice Vaticana, **Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri**, ss. 185-186.

²³⁷ Mat. 3: 1-12; Mar. 1: 1-8; Luk. 3: 1- 18, 7: 29- 30; Yu. 1: 19- 28.

²³⁸ Mat. 3: 13-17; Mar. 1: 9-11; Luk. 3: 21- 22; Yu. 1: 32- 34. Ayrıca bkz. Dino Pessani, **Vaftiz**, Tohum Yayın, İstanbul 2013, s. 14.

***Mikve**: Yahudi yasalarına göre sağlığını ve temizliğini yitirmişlerin bedensel ve ruhsal olarak arınmaları için mikve denen içi dolu bir havuza batırılıp çıkarılmasına mikve denir. Bkz. **Yahudilikte Kavram ve Değerler**, Mikve, 1996, s. 249.

²³⁹ Tarakçı, **Protestanlıkta Sakramentler**, s. 56.

²⁴⁰ Aydın, **Pavlus Hristiyanlığına Giriş**, s. 249.

Yahya vaftiz yaparken “Tövbe edin! Göklerin Egemenliği yaklaşmıştır.”²⁴¹(Mat.3:1-2.) der. Yahya’nın vaftizi, insanları tövbe etmeye çağırdığı için tövbe vaftizi olarak değerlendirilmektedir.²⁴¹ Yahya insanları, yeni bir dine girmek için değil, günahlardan arınma ve tövbe etmek için Şeria Irmağı’nda vaftiz etmeye çağırılmaktadır.²⁴² Vaftizci Yahya’nın “Bundan böyle tövbeye yaraşır meyveler verin”²⁴³(Mat. 3: 8) ibaresi ile yaptığı vaftizin bir defalık olduğu anlaşılmaktadır.²⁴³

Vaftizci Yahya’nın İsa Mesih’i önce ırmak suyuyla vaftiz etmesi daha sonra Mesih’in Ruh’la vaftiz olduğunu gösteren “...İsa, Yahya tarafından Şeria Irmağı’nda vaftiz edildi. Tam sudan çıkarken, göklerin yarıldığını ve Ruh’un güvercin gibi üzerine indiğini gördü. Göklerden, ‘Sen benim sevgili Oğlum’sun, senden hoşnudum’ diyen bir ses duyuldu.”²⁴⁴(Mar.1:9-11) ifadesi ile kendi vaftizi ile gelecek olanın vaftizi arasında bir farklılık olduğunu ortaya koyan “Gerçi ben sizi tövbe için suyla vaftiz ediyorum, ama benden sonra gelen benden daha güçlüdür. Ben O’nun çarıklarını çıkarmaya bile layık değilim. O sizi Kutsal Ruh’la ve ateşle vaftiz edecek.”²⁴⁴(Mat. 3: 11) şeklindeki ifadeleri bazı farklılıklarla Sinoptik İncillerde yer alır.²⁴⁴

Yeni Ahit metinlerinden Sinoptik İncillerde Yahya’nın vaftizci olarak isimlendirilmesi görülür. ‘Vaftizci’ isimlendirmesi Yuhanna İncili’nde görülmez. Yuhanna İncili’nde Yahya’nın İsa Mesih’i vaftiz ettiğine dair açık ifadeler de bulunmamaktadır. Ancak Yahya’nın İsa Mesih’e tanıklığı ifade edilir. Yahya’nın tanıklığına işaret eden “Ben O’nu tanıımıyordum, ama İsrail’in O’nu tanıması için ben suyla vaftiz ederek geldim. ... Ruh’un güvercin gibi gökten indiğini, O’nun üzerinde durduğunu gördüm. Ben O’nu tanıımıyordum. Ama suyla vaftiz etmek için beni gönderen, ‘Ruh’un kimin üzerine inip durduğunu görürsen Kutsal Ruh’la vaftiz eden O’dur.’ dedi. Ben de gördüm ve ‘Tanrı’nın Oğlu budur’ diye tanıklık ettim.”²⁴⁵(Yu.1:31-33) sözlerinde su ve Ruh vaftizi ayırımı da diğer incillere göre daha belirgindir. Yuhanna’da Yahya’nın vaftizinin amacı İsrail’in gelecek olanı tanımasıyla ilişkilidir. Yahya’nın vaftizini tövbeyle ilişkilendiren açık bir ifade

²⁴¹ Tarakçı, **Protestanlıkta Sakramentler**, s. 56.

²⁴² Bkz. Mat. 3: 5-6.

²⁴³ Seyfeli, **Ermeni Kilisesi’nde Sakramentler**, s. 87.

²⁴⁴ Mat. 3: 16; Luk. 3: 21- 22; Mar. 1: 7-8; Luk. 3: 16.

bulunmamaktadır. Yuhanna, açık bir şekilde vaftizden bahsetmese de İsa'nın "... bir kimse sudan ve Ruh'tan doğmadıkça Tanrı'nın Egemenliği'ne giremez." (Yu.3:5) sözüyle yeni bir doğum ve yeni yaşam olan Tanrı'nın Krallığı'na girişin su ve Ruh vaftiziyle gerçekleşebileceğine işaret etmektedir.

Yuhanna, İsa'nın tapındaki "...bir kimse susamışsa bana gelsin içsin. Kutsal Yazı'da dendiği gibi, bana iman edenin 'içinden diri su ırmakları akacaktır.'" (Yu.7:37-38) sözlerini aktarır ve akabinde bu sözleri "Bunu, kendisine iman edenlerin alacağı Ruh'la ilgili söylüyordu. Ruh, henüz verilmemişti. Çünkü İsa henüz yüceltilmemişti." (Yu.7:39) şeklinde yorumlar. Burada açık bir şekilde vaftizden bahsetmese de vaftiz Ruh'un verilmesiyle ilişkilendirilir. Yuhanna Mesih'e iman edenlerin Kutsal Ruh'u aldığını ifade eder. Bu da İsa'nın kabul edenlerin Tanrı'nın Ruh'unu da kabul ettiğine işaret olarak yorumlanır.²⁴⁵

İsa Mesih'in "...Benim içeceğim kâseden siz içebilirsiniz misiniz? Benim vaftiz olacağım gibi siz de vaftiz olabilirsiniz misiniz?" (Mar.10:38) ve "Katlanmam gereken bir vaftiz var. Bu vaftiz gerçekleşinceye dek nasıl sıkıntı çekiyorum!" (Luk.12:50) ifadelerindeki vaftiz, çarmıh vaftizi olarak yorumlanmıştır. Buradaki vaftiz, insanlığı asli günahtan kurtaran vaftiz olarak düşünülebilir.²⁴⁶ İsa Mesih bu sözlerde öğrencilerine gizli şekilde çarmıh ve ölümünden bahsederken bunu vaftize benzetmiştir²⁴⁷ ve çarmıhta ölümü vaftiz diye tanımlamıştır.

Sinoptik İnciller'de geçen İsa'nın vaftiz emrini vermesi, vaftiz uygulaması ile ilgili temel metinlerdendir. "İsa yanlarına gelip kendilerine şunları söyledi: 'Gökte ve yeryüzünde bütün yetki bana verildi. Bu nedenle gidin, bütün ulusları öğrencilerim olarak yetiştirin; onları Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'un adıyla vaftiz edin.'" (Mat. 28: 18-19) ve "İman edip vaftiz olan kurtulacak, iman etmeyen ise hüküm giyecek." (Mar. 16: 16) der. Bu sözlerle kurtuluşun önce iman sonra vaftizle mümkün olabileceğine inanılır.

Yuhanna, İsa'nın vaftiz ettiğini "Bundan sonra İsa'yla öğrencileri Yahudiye diyarına gittiler. İsa onlarla birlikte orada bir süre kalarak vaftiz etti." (Yu. 3: 22)

²⁴⁵ William MacDonald, **Kutsal Kitap Yorumu (Elçilerin İşleri-Filipililer)**, Yeni Yaşam Yayınları, İstanbul 2002, s. 491.

²⁴⁶ Seyfeli, **Ermeni Kilisesi'nde Sakramentler**, ss. 93-99.

²⁴⁷ Pessani, **Vaftiz**, s. 14.

sözüyle ve ğrencilerinin vaftiz ettiğini ise “*Ferisiler, İsa’nın Yahya’dan daha çok ğrenci edinip vaftiz ettiğini duydular-aslında İsa’nın kendisi değil, öğrencileri vaftiz ediyorlardı.*”^(Yu.4:1-3) ifadeleriyle belirtir.

Elçilerin İşleri kitabında Yahya’nın vaftizi ve Ruh’la vaftiz ile ilgili ifadeler yer almaktadır. İsa Mesih’in göğe alınmadan önce elçilere söylediği “*Yahya suyla vaftiz etti, ama sizler birkaç güne kadar Kutsal Ruh’la vaftiz edileceksiniz.*”^(Elç.1:5) sözünde her ikisi de görülmektedir. Ayrıca Yahya’nın vaftizi ile ilgili ibare, onikinci havari seçimi ile ilgili metinlerde de geçmektedir.²⁴⁸

Elçilerin İşleri’nde Petrus, Filipus ve Yuhanna’nın vaftiz etmeleri de söz konusudur. Bu vaftizler elçilerin vaftiz uygulamasını gerçekleştirdiklerini göstermektedir. Buna göre Petrus’un, Yahudiler ve Yeruslim’de bulunan halka yaptığı Pentikost günü konuşmasında vaftiz ile ilgili söylediği “*Tövbe edin, her biriniz İsa Mesih’in adıyla vaftiz olsun. Böylece günahlarınız bağışlanacak ve Kutsal Ruh armağanını alacaksınız.*”^(Elç.2:38) sözleri ve ardından “*Onun sözünü benimseyenler vaftiz oldu. O gün yaklaşık üç bin kişi topluluğa katıldı.*”^(Elç.2:41) ifadeleri elçilerin vaftiz etme yetkisinin bulunduğunu ve vaftiz uygulamasının onlarla devam ettiğini gösteren işaretlerdir.

Filipus, Samiriye kentine gidip İ Mesih’i oradakilere tanıtmaya başladıktan sonra birçok kişi iman etmiştir. Samiriye’de Simun adındaki büyücü de Filipus’a iman eder. Filipus’un, iman eden halkı ve Büyücü Simun’u vaftiz ettiği “*Ama Tanrı’nın Egemenliği ve İsa Mesih adıyla ilgili Müjde’yi duyuran Filipus’un söylediklerine inandıkları zaman, erkekler de kadınlar da vaftiz oldular. Simun’un kendisi de inanıp vaftiz oldu.*”^(Elç.8:12-13) ifadelerinde yer almaktadır.

Oniki havariden olmayan Filipus’un Samiriyeli halkı vaftiz etmesinin ardından Petrus ve Yuhanna’nın oraya gelerek vaftiz olmuş halka Kutsal Ruh’u vermesi^(Elç.8:15-17) ve Filipus’un yolda karşılaştığı Etiyopyalıyı vaftiz ettikten sonra

²⁴⁸ Bkz. Elç. 1: 21- 26

Kutsal Ruh'un onu uzaklaştırması^(Elç.8:36-39) Filipus'un vaftizinde Kutsal Ruh'un verilmediğini ve bu yetkinin Filipus'ta bulunmadığını düşündürmektedir.²⁴⁹

Öteki ulusların vaftizi ile ilgili husus Petrus'un Kornelius'un evindeki vaftizine dayanmaktadır.^(Elç.11:1-18) Petrus Kornelius'un evinde, İsa'nın müjdeyi yayma sürecini anlattığı sırada Kutsal Ruh'un ev halkının üzerine inmesi ve bu nedenle Petrus'un İsa Mesih'in adıyla suyla vaftiz olmalarını buyurması^(Elç.10:43-48) öteki ulusların da vaftiz edildiğini göstermektedir.

Elçilerin İşleri'nde Pavlus'un vaftizi de anlatılır.²⁵⁰ Ayrıca Pavlus Yahya'nın vaftizinin tövbe vaftizi olduğunu Antakya'daki konuşmasında ifade eder.^(Elç.13:24-5) Buradaki konuşmasından Yahya'nın İsa Mesih'in yolunu hazırladığı da anlaşılmaktadır. Pavlus ve arkadaşları İsa Mesih öğretisini yayma sürecinde gittikleri kentlerden Tiyatira'da önce Lidya ve ev halkını,^(Elç. 16:15) ardından tutuklanmaları üzerine kendisini zindandan kurtaran zindancı ve ev halkını vaftiz eder.^(Elç.16:33) Pavlus ve arkadaşlarının zindancı ve ev halkını vaftizleri öncesinde Pavlus iman etmenin önemini^(Elç. 16: 31) vurgular. Pavlus'un vaftizinde iman edildikten sonra vaftizin gerçekleştiği^(Elç.18:7-8) görülür. Pavlus'un vaftizinde iman, vaftiz ve Kutsal Ruh'un alınması^(Elç. 19: 1-7) arasındaki ilişki ortaya konur.

Pavlus'un mektupları genel olarak Mesih fikrini açıklamayı amaçlar. Vaftiz ile ilgili ifadeler Mesih fikri ve Mesih sırrı ile ilişkilendirilir.²⁵¹ Bu sebepten ki vaftizin anlamına dönük çeşitli ifadeler kullanılır.²⁵² Pavlus'a göre vaftiz tek başına bir anlam ifade etmez. Ancak Mesih'te vaftiz olmayla ve Mesih'in ölümü vaftiz ile ilişkilendirildiğinde anlam kazanır.²⁵³

Diğer mektuplarda vaftiz, bir defa İbranilere Mektup'ta^(İbr .6-12), bir yerde de Petrus'un Birinci Mektubu'nda^(1Pe.3:21) geçmektedir. Yuhanna'nın mektuplarında vaftiz terimi kullanılmasa da ona işaret eden^(1Yu.5: 6-8) ifadeler yer alır.

²⁴⁹ Seyfeli, **Ermeni Kilisesi'nde Sakramentler**, ss. 90-91.

²⁵⁰ Elç. 9: 18; Elç. 22: 16.

²⁵¹ 1Ko. 12: 13; Kol. 2: 12; Rom. 6: 5; 1Ko. 6: 11; Gal. 3: 27; Tit. 3: 4- 6.

²⁵² Seyfeli, **Ermeni Kilisesi'nde Sakramentler**, s. 94.

²⁵³ Aydın, **Pavlus Hristiyanlığına Giriş**, s. 251.

Eski Ahit metinlerinden Yaratılış kitabında Tanrı'nın Ruh'unun boş ve karanlık olan yeryüzü sularının üzerinde hareket etmesi figürü vardır.^(Yar.1:2) Süryani Kadim Kilisesi'ne göre Tanrı'nın Ruh'unun sular üzerinde hareket halindeyken yaratma lütfunu gerçekleştirmesi söz konusudur. Bu sebeple sular üzerinde yaratma lütfü ile vaftizde yeniden doğmayla meydana gelen yaratılış arasında benzerlik kurulmuştur.²⁵⁴ Ayrıca bu benzetmenin diğer bir boyutu da sudur. Vaftiz suyu yaratılıştaki ilk suya benzetilmiştir. Her iki figürde de sudan gelen yaratılış üzerinden kurulan bir ilişki söz konusudur.

Vaftizde alnın kutsal yağla işaretlenmesi anlamına gelen ve zamanla vaftizin isimlerinden olan “*ruşmo*”nun kullanımı Hezekiel kitabında yer alan alnın işaretlenmesi^(Hez 9:4) olayına dayandırılır. Süryani Kilisesi vaftiz suyunu Yuhanna İncili'nde İsa'nın böğrünün mızrakla delinmesi^(Yu.19:34) sırasında akan suyla ilişkilendirir.²⁵⁵

2.1.3. Vaftiz Sakramentinin Tarihsel Gelişimi

Hristiyanlıkta vaftizin sakramental anlam kazanması evharistiya üzerinden gerçekleşmiştir. Evharistiya sakramentini alabilmenin önkoşulu vaftiz olmaktır. Bu da vaftizin tarihsel süreçte sakramental anlam kazanmasını kolaylaştıran bir diğer husustur.²⁵⁶

Kutsal Kitap'ta vaftiz, sakrament olarak tanımlanmaz. Sakrament olarak ifade edilme sonraki süreçte gerçekleşmiştir, ama yine de temel dayanak Kutsal Kitap'tır. Kilise Babaları bazı konularda farklı fikir ve görüşlere sahip olsalar da, onların vaftiz ile ilgili görüş beyan ettikleri hususlar temelde belirli konuları içermektedir. Onlar sakrament olarak vaftiz, vaftizin ritüel olarak uygulanması, vaftiz ritüelinin zamanı, vaftizin ve ritüelinin anlamı ve vaftizin şartları gibi hususların hepsi ya da bir kısmı hakkında görüş bildirmişlerdir.

²⁵⁴ Equene F. Rogers (Ed.), **The Holy Spirit: Classic and Contemporary Reading**, Wiley-Blackwell, Singapore 2009, s. 178.

²⁵⁵ Brock, **Süryani Geleneğinde Kutsal Kitap**, s. 113.

²⁵⁶ Seyfeli, **Ermeni Kilisesi'nde Sakramentler**, ss. 106-107.

Hristiyan teolojisinin ilk yazarlarından olan ve Latin Hristiyan teolojisinin kurucusu olarak kabul edilen Tertullian'ın²⁵⁷ (145-220) vaftizle ilgili yazdığı “*De Baptismo (On Baptism)*”²⁵⁸ adlı eserinde “*sakramentum*” kelimesini vaftiz için kullandığı görülmektedir. Tertullian, vaftizi hem görsel işaretinden hareketle ‘su sakramenti’ hem de ‘vaftiz sakramenti’ olarak tanımlamıştır.²⁵⁹ Tertullian’a göre vaftiz ritüelinde su ve Ruh vaftizi birbirini takip eden uygulamadır. Tertullian’ın vaftiz ritüeli sıralaması; kötülüklere sırt çevirme, Kutsal Üçlü’de iman, itiraf (tövbe), üç kez suya daldırma, kutsal yağla meshetme ve el koyma şeklindedir. Tertullian’ a göre vaftiz ritüeline hazırlık ibadet etme ve oruç tutma ile başlar. Daha sonra vaftiz olacak kişi cemaatin önünde günah itirafı yapar ve şeytanı, şeytanın ihtişamını ve oyunlarını terk ettiğini ikrar eder.²⁶⁰ Ardından aday kutsanmış suya üç kez daldırılır. Bu uygulamada yapılanların tamamı Kutsal Kitap’ta emredilmez. Bunlar geleneğe dayanmaktadır.²⁶¹ Vaftiz adayına kutsal yağlanmadan önce bal ve süt tattırılır.²⁶² Adayın alına haç işareti yapılır. Vaftizi yöneten din görevlisi, tıpkı Yakup’un, Yusuf’un oğullarını kutsamak amacıyla elini onların başına dokundurması/koyması gibi elini vaftiz adayının üzerine koyar. Uygulanan vaftiz ile şeytanın ayartmalarına karşı bir sur inşa edildiğine inanılmaktadır.²⁶³

Kartacalı Cyprian (200-258) ise su ve ruh vaftizine işaret eden ‘sudan ve Ruh’tan doğum’ ifadelerinden bahsederken hem vaftiz sakramenti ibaresini kullanmış hem de vaftiz ve mühürlemeye her iki sakrament diyerek onların ayrı iki sakrament olduklarını vurgulamıştır.²⁶⁴ Ayrıca o, Nuh’un Gemisi içinde bulunan az sayıda insanın sudan boğulmaktan kurtulması ile vaftizin kurtarıcılık özelliği arasında anlamsal bir bağ kurar. Vaftiz ile insanın kötülüklerden temizlendiğini ve günahlarının bağışlandığını ifade eder.²⁶⁵

²⁵⁷ Tarakçı, **Protestanlıkta Sakramentler**, s. 19.

²⁵⁸ Erbaş, **Hristiyanlıkta İbadet**, ss. 98-99.

²⁵⁹ Tertullian, “Part Third, II. On Baptism”, **ANF03**’de, Chap. I.

²⁶⁰ Tertullian, “Part Third, II. On Baptism”, **ANF03**’de, Chap. XX.

²⁶¹ Yılmaz, “Tertullian’ın Vaftiz Anlayışı”, **SÜİFE**, s. 131.

²⁶² John Kaye, **Ecclesiastical History of the Second and Third Centuries**, Cambridge: Printed at the University Press, London 1826, s. 431.

²⁶³ Yılmaz, “Tertullian’ın Vaftiz Anlayışı”, **SÜİFE**, s. 131.

²⁶⁴ Cyprian, “Epistles of Cyprian”, Epistle LXXII/22; LXXIV/9, 13, 17; LXXXV/15.

²⁶⁵ Erbaş, **Hristiyanlıkta İbadet**, s. 99.

Yeni Ahit metinlerinde genel hatlarıyla İsa ve elçileriyle ortaya konan vaftiz uygulamasıyla ilgili hususlar süreç içerisinde Kilise Babalarının görüşleriyle daha açık hale gelmiştir. Vaftizi uygulama yetkisinin kimlerde olabileceğiyle ilgili Kilise Babalarından Antakyalı Ignatius (30-107) vaftizi uygulayan kişinin piskopos veya piskoposun izin verdiği biri olması gerektiğini ifade eder.²⁶⁶ Tertullian ise vaftiz ayininin piskopos ya da piskoposun onayı ile papaz ve diyakosun icra edebileceğini, hatta sıradan insanın bile bu hakka sahip olduğunu söyler. Ayrıca piskopos, papaz ve diyakosun olmadığı durumlarda öğrencilerin de vaftizi uygulayabileceğini ifade eder. Sıradan insan ile vaftizli olan kimse kastedilmektedir. Bu nedenle eşit bir şekilde alınan eşit bir şekilde verilebileceğini söylerken Tertullian vaftizlinin aldığını ve bu nedenle verme yetkisinin de olduğunu belirtir. O, Tanrının sözünün hiçbir şekilde gizli bırakılmaması gerektiği gibi Tanrı'nın malı (lütü) olan vaftizin de eşit şekilde yönetilebileceğini söyler.²⁶⁷

Vaftizin uygulama yeri ile ilgili Tertullian, vaftizin denizde, nehirde, akarsuda, havuzda, göl veya gölette uygulanması arasında hiçbir farkın olmadığı, her yerde uygulanabileceği görüşündedir. Bu görüşünü Yahya'nın Ürdün Nehri'ndeki vaftizinin açık şekilde Petrus'un Tiber Nehri'ndeki vaftizinden farklı olduğuna dayandırır. Ancak tüm suların kutsama ve kutsallaştırma etkisine sahip olduğunu belirtir.²⁶⁸

Kutsal Kitap'ta vaftizin uygulama zamanı ile ilgili açık ifadeler bulunmamaktadır. Bu durum farklı görüşlerin ortaya atılmasına yol açmıştır. Genel olarak ilk dönemlerde vaftiz İsa'nın dirilişiyle ilişkilendirilen Paskalya ile Pentekost arasındaki süreçte uygulanırken özellikle Paskalya'da icra edilmesi yaygındır.²⁶⁹ Kilise Babalarından Ignatius'un (30-107) vaftizle İsa Mesih'in dirilişine iştirak edildiğini ifade etmesi²⁷⁰ vaftizin Paskalya döneminde uygulandığını destekleyen erken dönem kaynağıdır.

²⁶⁶ Ignatius, "The Epistle of Ignatius to the Smyrnaenans", **ANF01**'de, Chap. VIII- IX.

²⁶⁷ Tertullian, "Part Third, II. On Baptism", **ANF03**'de, Chap. XVII.

²⁶⁸ Yılmaz, "Tertullian'ın Vaftiz Anlayışı", **SÜİFE**, s. 132. Ayrıca bkz. Elç. 8: 26-40.

²⁶⁹ Seyfeli, **Ermeni Kilisesi'nde Sakramentler**, ss. 109-110.

²⁷⁰ Kirsopp Lake, "Baptism (Early Christian)" **ERE**, Vol. II, James Hasting (Ed.) Edinburgh 1909, ss. 384-390.

Augustin (354-430) vaftizin zamanı konusunu çocuk vaftizi boyutuyla değerlendirir. Ona göre çocuk yaşta vaftiz olunmaması kişinin günah işleyebilme durumundan kaynaklıdır. Hâlbuki vaftiz sonrası günahsız bir yaşam sürülmelidir. Ancak Augustin vaftizin ertelenmesinin günah işlemeye devam edilebilir gibi çapraşık bir anlam barındırdığını da belirtir.²⁷¹

Kilise Babalarından Büyük Leon (390-461) vaftizin sadece Paskalya ve Pentekost zamanında yapılmasını savunur. Bu görüşünü İsa Mesih ve elçilerin vaftizi ile ilişkilendirir. İsa Mesih'in ölümü ve dirilişini hatırlatan günlerde yapılan vaftiz eski yaratılışın yenisiyle değiştirilmesi, yani yeniden diriliş anlamına gelir. Burada Pavlus'un *"Yahut bilmez misiniz ki, Mesih İsa'ya vaftiz olunanlarımızın hepsi O'nun ölümüne vaftiz olunduk. İmdi onunla beraber vaftiz ile ölüme gömüldük, ta ki Baba'nın izzeti ile Mesih ölümlerden dirildiği gibi biz de böylece hayat yeniliğinde yürüyelim..."* (Rom. 3:5) ifadeleri vaftizin yenilenme anlamına vurgu yapmaktadır. Pentekost'ta yapılan vaftizin dayanak noktası elçilerin yolunu takip etmektir.²⁷²

Kutsal Kitap'ta belirgin olmayan çocuk vaftizi konusu, vaftiz olmamış çocukların ölümü ve kurtuluş meselesinden dolayı tarihsel süreçte tartışılan konulardan biri olmuştur. Tertullian, çocukların vaftiz edilme geleneğine karşı çıkmıştır. Tertullian çocukların hem masum hem de daha sonra günaha düşme olasılığının bulunmasından dolayı yapılan çocuk vaftizinin gereksiz ve riskli olduğunu savunmuştur. Tertullian'a göre çocuk vaftizi ileriki yaşlara ertelenmelidir. Ancak Tertullian, yapılmış olan çocuk vaftizini de reddetmez.²⁷³

Kutsal Kitap temelli olan vaftizin anlamları süreç içerisinde Kilise Babalarının görüşleriyle sakramental anlamlara yol açmıştır. Kilise Babaları vaftizdeki suyu maddi temizleme özelliğinden ziyade ruhsal arınma boyutuyla ele almışlardır. Ayrıca vaftizin günahları silme, barıştırma, kutsallaştırma, özgürleştirme,

²⁷¹ Seyfeli, **Ermeni Kilisesi'nde Sakramentler**, ss. 111-112.

²⁷² Erbaş, **Hristiyanlıkta İbadet**, s. 108.

²⁷³ Tye Rambo, "Tertullian On Baptism", <https://biblicalspiritualitypress.org.>, (03/06/2015), s. 2.

iştirak etme, diriltme, yeni bir hayat verme, Tanrı'nın evladı yapma, Mesih'e paydaş kılma vb. gibi sakramental anlamlar Kilise Babalarının eserlerinde ele alınmıştır.²⁷⁴

Vaftizin anlamlarına ilişkin Tertullian da bazı tamlamalar verir. Ona göre vaftiz; 'ölümden kurtuluş', 'yeniden doğuş', 'insanların günahlarının affı' ve 'Kutsal Ruh'a iştirak' anlamlarına gelir.²⁷⁵ Tertullian inanç ve vaftiz birliğine vurgu yapar.²⁷⁶ O vaftiz olunmadan kurtuluşa ulaşamayacağını belirtir.²⁷⁷ Tertullian vaftiz ile yeniden doğuş arasında ilişki kurar ve vaftizi 'ikinci doğum' olarak adlandırır. O, Âdem'in ilk yaratılıştan Tanrı'nın ruhunu aldığını ancak işlediği günah yüzünden kaybettiğini ve o ruhu ancak vaftiz ile tekrar elde edebileceğini ifade eder.²⁷⁸ Ona göre Ruh su sayesinde yeniden şekillenip güçlenirken bozulmuşluğu da yok olur.²⁷⁹

Kilise Babalarından John Chrisostom (347-407) vaftizin anlamlarını vaftizin isimleri olarak kullanmıştır. O, Kutsal Kitap tanımlamalarına dayalı olarak vaftizi arınma banyosu,^(Tit.3:5) aydınlanma,^(İbr.6:4,10-32) ölü gömme,^(Rom.6:4) sünnet,^(Gal.2:11) vaftiz,^(Gal.3:27) çarmıh/haç^(Rom.6:6) şeklinde isimlendirmiştir.²⁸⁰ Ayrıca o vaftiz olan kişi için insan, sadık, aydınlanmış, arınmış terimlerini kullanmıştır.²⁸¹

Augustin (354-430) yedi sakrament teolojisiyle ilgili temel hususların tamamını açık şekilde sakramet olarak belirtmiştir. Ona göre vaftiz töreninde okunan dua, vaftiz kabı, su, yağlamada kullanılan yağ ve haç işareti gibi şeyler de sakramenttir. Bunları insan duyuları üzerinde etkili olan kutsal işaret olarak ifade etmiştir.²⁸² Augustin ayinsel unsurlardan hareketle sakramentleri isimlendirmiştir. O sakramentlerden topluca bahsettiği yerde mühürleme ve ruhban takdisi sakramentlerinin işaretleri olan yağ ile üzere el koymayı sakrament olarak

²⁷⁴ Lake, "Baptism" **ERE**, Vol. II, ss. 384-390.

²⁷⁵ Yılmaz, "Tertullian'ın Vaftiz Anlayışı", **SÜİFE**, s. 122.

²⁷⁶ Rambo, "Tertullian On Baptism", <https://biblicalspiritualitypress.org.>, (03/06/2015), s. 2.

²⁷⁷ Tertullian, "Part Third, II. On Baptism", **ANF03**'de, Chap. XII.

²⁷⁸ Yılmaz, "Tertullian'ın Vaftiz Anlayışı", **SÜİFE**, s. 128.

²⁷⁹ Tertullian, "Part Third, II. On Baptism", **ANF03**'de, Chap. IV.

²⁸⁰ Seyfeli, **Ermeni Kilisesi'nde Sakramentler**, s. 111.

²⁸¹ Erbaş, **Hristiyanlıkta İbadet**, 104.

²⁸² Tarakçı, **Protestanlıkta Sakramentler**, ss. 23-24.

betimlerken dolaylı şekilde²⁸³ evharistiya ve vaftizi ise daha açık biçimde doğrudan sakrament olarak tanımlamış ve isimlendirmiştir.²⁸⁴

2.1.4. Süryani Kadim Kilise Tarihinde Vaftiz Sakramenti

Süryani Kilise Babaları Kutsal Kitap'ı 'historik'(tarihsel, doğru) ve 'ruhsal' olarak iki şekilde açıklamaktadırlar. Historik açıklama Kutsal Kitap'ın daha çok genel anlamı ile ilgiliyken ruhsal açıklama ise daha derin (iç) anlamını içermektedir. Ruhsal açıklama şekli daha ziyade Süryani Kadim Kilisesi'nin de içerisinde bulunduğu doğu kiliselerine mensup Hristiyanlarda yaygındır. Batı kiliselerinde ise Kutsal Kitap'ın subjektif ve kişisel açıklamalarına önem verilmektedir.²⁸⁵

Süryani Kilise Babaları ruhsal açıklama şeklini genel olarak semboller üzerinden gerçekleştirirler. Süryani Kilise Babalarına göre sembol ile sembolize edilen gerçeklik arasında anlam ilişkisi yoğundur. Çünkü semboller gerçekliğin içindeki gizil gücü barındırır.²⁸⁶

Süryani Kilise Babaları Yeni Ahit metinlerinde yer alan "*Ama askerlerden biri O'nun böğrünü mızrakla deldi. Böğründen hemen kan ve su aktı.*"(Yu.19:34) ifadesini sembol ve sembolize edilen gerçekliği gösteren önemli bir metin olarak değerlendirirler. Burada ikinci Adem olarak söz edilen İsa Mesih^(1Ko.15:45) ile Adem'in cennetten atılma olayı ve kilisenin gizleri arasında ilişki kurulmuştur. Kilise Babalarına göre İsa'nın böğründen çıkan 'kan', Kurbono'nun (evharistiya) sembolü; 'su' ise vaftizin sembolüdür.²⁸⁷

'Süryanilerin Güneşi', 'Süryanilerin Peygamberi', 'Kutsal Ruh'un Gitarı' ve 'Bilgelik Sahibi' gibi ünvanlarla anılan Süryani dilinin büyük ustası ve şairi Mor Efreml Malfono (306-373) Kutsal Kitap'ın ruhsal açıklama şekline daha çok önem

²⁸³ Augustin, "Ten Homilies on the First Epistle of John", **NPNF1-07**'de, Homily III/12.

²⁸⁴ Augustin, "City of God", **NPNF1-02**'de, Book XXI, Chap. XX, XXV.

²⁸⁵ Brock, **Süryani Geleneğinde Kutsal Kitap**, s. 78.

²⁸⁶ Brock, **Süryani Geleneğinde Kutsal Kitap**, ss. 83-84. Ayrıca bkz. Seely Joseph Beggiani, "The Typological Approach of Syriac Sakramental Theology", **Theological Studies**, (ss. 543-557), 2003, s. 548, Emmanuel Kaniyampampil, "Tradition & Traditions Feminine-Maternal Images of the Spirit in Early Syriac Tradition, **Letter & Spirit**, (ss. 169-188), St. Paul Center for Biblical Theology, Ohio 2007, s. 169.

²⁸⁷ Brock, **Süryani Geleneğinde Kutsal Kitap**, ss. 84-85. Ayrıca bkz. Seely Joseph Beggiani, **Early Syriac Theology**, The Catholic University of America Press, Washington, D. C. 2014, s. 60.

vermiştir.²⁸⁸ Mor Efrem birçok konuda şiir yazmıştır. Bu şiirlerin, “*memre*” ve “*madroşe*” olmak üzere iki kategorisi vardır. *Memre* genel olarak yedi kıtadan oluşan düzyazı şeklinde şiirlerdir. *Madroşe* ise kıta sayısı ve uzunluğu belli olmayan ilahi tarzında şiirlerdir.²⁸⁹ Bu şiirler içerisinde vaftizi doğrudan ilgilendiren Mesih’in Vaftizi konulu kasideler yanında 15 adet Vaftiz Bayramı (*Denho*, 6 Ocak)²⁹⁰ ile ilgili şiirleri bugüne kalmış şiirleridir.²⁹¹ Vaftiz Bayramı ile ilgili *madroşeler*inden biri şöyledir:

“Başlangıçta Kutsal Ruh sular üzerinde hareket etti,”

“Sular gebe kaldı ve sürüngenleri, balıkları ve kuşları doğurdu,”

“Kutsal ruh vaftiz suyu üzerinden hareket etti,”

“Kartalların sembolüyle, erdem kişileri ve liderleri doğurdu, ve balıkların sembolüyle, iffetli ve şefaathçuları doğurdu, ve sürüngenlerin sembolüyle, yılanlar gibi açığöz olup, sonra güvercin gibi mütevazi olanlar.”

Madroşesinde, Kutsal Ruh’un başlangıçta var olan engin sular üzerindeki yaratıcılık gücü sayesinde vaftiz edilenin yeni bir yaratık olarak doğduğu belirtilmektedir. Vaftiz suları üzerindeki Kutsal Ruh ile yaratıcılık arasında ise paralellik olduğu dikkat çeken unsurlardandır.²⁹²

Antakyalı Aziz Mor Severius’un (459-538) “*mainyothö*” (nesir ilahiler) türünde kitapları vardır. Bu nesir ilahiler Kutsal Kitap’tan alınan sözlerle başlamaktadır. Aziz Mor Severius Vaftiz Bayramı ile ilgili dokuz, vaftizci Yuhanna için ise üç tane *mainyötho* yazmıştır. Ayrıca vaftiz odasına girerken vaftiz edilenler ile ilgili bir *mainyothö* yazmıştır. Mor Severius’un vaftiz ile ilgili bir kitabı ile Vaftiz Bayramı’nda suyun kutsanması ve yakarış duaları ile birlikte ‘Ayin Kasesinin

²⁸⁸ Barsavm, **Saçılmış İnciler**, s. 215.

²⁸⁹ B. Harris Copper, “Introduction to Syriac Literature”, **Journal of Sacred Literature**, 2002, <http://www.tertullian.org/rpearse/oriental/syriac.htm>, (06.07.2017). Ayrıca bkz. Silvanos, **The Rite of Consecration of the Church...**, s. 28.

²⁹⁰ Biju M Parekkatill, “A Brief Historical Introduction to the West Syrian Liturgical Year”. **Hekamtho Syrian Orthodox Theological Journal**, S. 1, 2016, s. 10.

²⁹¹ Barsavm, **Saçılmış İnciler**, ss. 217-218.

²⁹² Brock, **Süryani Geleneğinde Kutsal Kitap**, s. 107.

Kutsanması' ritüeli sırasında okunan duaları vardır. Mor Severius'un "*Bimata Vaazları- Homiliae Cathedrales*" olarak adlandırılan bir vaaz kitabı da bulunmaktadır. Bu eserde vaftizle ilgili vaazlar yer alır. Vaftiz Bayramı üzerine beş, vaftiz olmaya hazırlanırken yapılması gerekenleri anlatan iki vaaz bulunur.²⁹³

Mor Severius'un mektupları arasında vaftizle ilgili olanlar tek doğa inancına geri dönenlerin vaftizi ve vaftizde üç kere suya batırıp çıkarmanın anlamı üzerine olmak üzere toplam iki tanedir.²⁹⁴ Mor Severius'a göre önce tek doğa inancı taraftarı iken çift doğa, yani İsa'nın ayrı iki doğası olduğunu benimseyenlerin tekrar tek doğa fikrine döndükleri vakit yeniden vaftiz olmaları gerekir. Buradan başka kiliselerden bazılarında (mesela Doğu Süryani Kilisesi) geri dönenlerin vaftizlerinin gerçek vaftiz kabul edilmediği de anlaşılmaktadır. İkinci vaftiz konulu mektupta ise vaftizdeki çocuğun üç kere suya batırılıp çıkarılmasının anlamı ölüm ve yeniden diriliş olarak yorumlanmaktadır.

Süryani Kadim Kilise Babalarından su ve Ruh vaftizi ilişkisine de değinenler olmuştur. Ancak bu daha çok murun sakramentinin vaftiz sakramentini tamamlayıcı olması ile ilgilidir. Viranşehir'li (Tello dMavzzlath) Mor Yuhanna (483-538) Kutsal Ruh'u vermek anlamına gelen mürsüz vaftizin tamamlanmayacağını belirtir.²⁹⁵ Kilise Babalarından Kuryake ise vaftiz gerçekleşikten sonra murun yağıyla mühürlemenin zorunluluğunu belirtir.²⁹⁶ Süryani Kilisesi'nin vaftizle ilgili olarak en fazla üzerinde durduğu konunun murun yağını sürmeyle vaftizin tamamlanacağı meselesi olduğu görülmektedir.

Tello (Viranşehir) Metropoliti Pavlus (Tello Episkoposu, 610-615) Mor Severius'un Vaftiz kitabını yeniden tercüme etmiştir. Ayrıca kendisi de vaftiz töreni için "*husoyo*" yazmıştır. Vaftiz töreninde okunan günahların affı için yakarış duaları, yani *husoyolar* halen okunmaya devam etmektedir.²⁹⁷

²⁹³ Barsavm, **Saçılmış İnciler**, s. 263.

²⁹⁴ Barsavm, **Saçılmış İnciler**, ss. 266-267.

²⁹⁵ Sara Tanoğlu ve İshak Tanoğlu (Ed.), **Doğu'nun Işığı Abu'l Faraç**, Anadolu Ofset, İstanbul 2010, s. 238. Ayrıca bkz. Arthur Vööbus, **Synodicon in the West Syrian Tradition**, Secrétariat du CorpusSCO, 1974, s. 202.

²⁹⁶ Tanoğlu (Ed.), **Doğu'nun Işığı Abu'l Faraç**, s. 238.

²⁹⁷ Samuel (Ed.), **The Sacrament of Holy Baptism**..., s. 20.

Süryani Kadim Kilisesi'nde vaftiz uygulaması ile ilgili hususları açık bir şekilde ifade eden Süryani Kilise Babası Urfalı Yakup (Yakup D'urhoy, 633-708)'dur. Urfalı Yakup'un vaftiz merasimi ile ilgili ifadeleri mevcut vaftiz uygulamasıyla benzerlik gösterir. Bu da Süryani Kadim Kilisesi'nde geleneğin etkisini süregeldiğini gösterir niteliktedir. Urfalı Yakup'a göre vaftiz töreninde önce kâhin hem kendisi için hem de yeni iman edenler için dua okur. Ardından yakılan buhurla birlikte dualar okunur. Kâhin vaftiz adayının alnına adını yazdıktan sonra '*Baba, Oğul, Kutsal Ruh'un adıyla*' onu mühürler. Kahin yönünü batıya, aday ise doğuya çevirir. Vaftiz adayının şeytan ve şeytana tabi olanları inkar etmeden önce kahin dualar okur, ardından şeytana karşı inkar yemini gerçekleştirilir. Şeytanı inkar yemininden sonra kâhin yönünü tekrar doğuya çevirir. Doğuya döndükten sonra okunan dua "*Mesih'e tabii oluruz, O'na, Babasına, Kutsal Ruh'a iman ederiz.*" şeklindedir. Kâhin Hristiyan olma lütfunun verilmesinden dolayı şükran duasını okur. Vaftiz olacak kişi vaftizhaneye alındıktan sonra iman yasası ve dualar okunur. Vaftiz adayının giysileri çıkarılır ve ardından kâhin vaftiz adayını kutsal yağla mesh eder. Kâhin suyun üzerine haç çıkarır şekilde üç defa Kutsal murun yağını akıtır. Bu esnada ejderhanın (şeytanın) başının ezilmesine konu olan dualar okunur. Ardından vaftiz adayı "*Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'un adıyla*" kutsal suya batırılır. Bu esnada kahin "*bu mührü adınla kabul ettiler*" der. Bundan sonra kiliseye gider ve kutsal sırlara iştirak ederler.²⁹⁸

Süryani Kilisesi'nde vaftiz adayının "*karibo*"*suyla ilgili hususların da ele alındığı görülmektedir. Kilise Babalarından Antakya Patriği IV. Yuhanun (?-873) vaftiz adayı kız ise *karibonun* kadın, erkek ise *karibonun* erkek olması gerektiğini belirtir. Ayrıca o vaftiz edenin yönüne de değinmiştir. Buna göre vaftiz eden kişinin yüzünün batıya dönük olması gerekir. Elçilerin Yasalarına göre vaftiz adayı kadın ise kadın diyakos tarafından yağlanması gerekir. Kâhinin kadını yağlaması sadece el

²⁹⁸ Tanoğlu, **Doğu'nun Işığı Abu'l Faraç**, s. 239.

***Karibo**: Vaftiz töreninde vaftiz adayının vaftiz babasına Süryanice *karibo* denir. Karibo vaftiz adayının katakümen eğitiminden sorumludur. Süryanilerde vaftiz babası adayın manevi babası olduğundan iki aile arasında üç kuşağa kadar evlilik gerçekleşmez. Vaftiz adayının evlilik töreninde karibosu sağdıcı da olur. Ayrıca bkz. Abdurrahim Özmen, "**Turabdin Süryanileri Örneğinde Etno Kültürel Sınırlar**", ("Yayınlanmamış Doktora Tezi", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2006), s. 205. Ayrıca bkz. Akdemir, **İstanbul Mozağinde Süryaniler**, s. 72.

koyma esnasında başın yağlanması gerçekleşir.²⁹⁹ Günümüzde ileri yaştaki kız çocuklarının vaftizi esnasında kutsal murun yağını vücuda sürme işlemini gerçekleştiren “*bathkyomo*” kategorisindeki rahibelerdir.³⁰⁰

İyi yetişmiş bir teolog ve uzman bir araştırmacı olarak bilinen Dara Metropolit İvannis Yuhanna’ya göre (?-860) göre vaftiz sakramenti; düzen, sıralama, keramet ve yücelik olarak birinci sıradadır. Çünkü İvannis Yuhanna’ya göre vaftiz Mesihî yol ve iyi ameller işlemenin girişidir. İvannis Yuhanna ve diğer Süryani Kilise Babaları vaftizi iman sırrı, aydınlanma, temizlenme, yeni doğum olarak da isimlendirmektedirler. İvannis Yuhanna diğer sakramentlerin de aydınlanma anlamını barındırdığını belirtir. Ancak isim olarak sadece vaftiz sakramenti ile özdeşleştirir ve vaftizi aydınlanma sakramenti diye tanımlayarak ifade eder.³⁰¹

Süryani Kilisesi’nin en büyük teolog, filozof, öğretmen araştırmacılarından biri olan Muş Bar Kifo (813-903) birçok eser kaleme almıştır. O’nun ‘Kilise Gizlerinin Tefsiri’ adlı eserinde vaftize geniş yer verilmiştir.³⁰² O ve bazı Süryani Kilise Babaları vaftizi ‘tufan vaftizi’, ‘deniz ve bulut vaftizi’, ‘ırz vaftizi’, ‘Yuhanna vaftizi (tövbe vaftizi)’, ‘öğrencilik vaftizi’ ve ‘şehadet ve kan vaftizi’ gibi vaftizin anlamlarından ve işaretlerinden hareketle Kutsal Kitap’taki vaftiz çeşitlerine değinmişlerdir.³⁰³

Kutsal Kitap çalışmalarına kendini adanmış ve Kutsal Kitap’ın tefsirini yapmış seçkin âlimlerden biri olan Diyarbakır Metropolit Dionysius Bar Salibi (?- 1171), ‘Teoloji’ adlı eserinde vaftize geniş yer vermiştir.³⁰⁴ Bar Salibi, İsa Mesih’in Ürdün Nehri’nde vaftiz olduğunda suya kutsama gücü verdiğini belirtir. İsa’nın suya

²⁹⁹ Tanoğlu, **Doğu’nun Işığı Abu’l Faraç**, s. 238.

³⁰⁰ Mehmet Şimşek-M. Cengiz Yıldız, “Süryani Cemaatinde Kadın Olmak”, **Süryaniler ve Süryanilik III**, Orient Yayınları, Ankara 2005, s. 234.

³⁰¹ İvas-Saka, **el-Esrraru’s-Sab’a Bi Hasbi Mu’takidi ve’t-Taksi’l-Keniseti’s-Suryaniyye**, s. 20.

³⁰² Barsavm, **Saçılmış İnciler**, s. 363.

³⁰³ İvas-Saka, **el-Esrraru’s-Sab’a Bi Hasbi Mu’takidi ve’t-Taksi’l-Keniseti’s-Suryaniyye**, ss. 24-25.

³⁰⁴ Barsavm, **Saçılmış İnciler**, s. 389.

temizlenme veya kutsanmaya ihtiyacı olduğu için değil bilakis temiz ve aydın olan bedeniyle suyu kutsamak ve temizlemek için girdiğini ifade eder.³⁰⁵

Bu konu daha sonraki Süryani din bilginlerinin de ilgilendiği vaftizin temel konularından birisi olmuştur. Bu bilginlerden başta geleni Mor Gregorius Bar Ebroyo (Abülfaraç, 1226-1286)'dur. O bilim ve yazın alanında Süryani tarihine önemli eserler bırakmıştır. Abülfaraç Kutsal Kitap tefsircisi, din bilgini, fıkıh bilgini, filozof, gramerci, şair, yazın ve bilim adamı, astronom, hekim ve ansiklopedist olarak da bilinir.³⁰⁶ Abülfaraç'ın Süryanice "*hudoye*" olarak bilinen kitabı kilise kanunlarını ve sivil kuralları içermektedir. Bu kitapta vaftize de yer vermiştir.³⁰⁷ Abulfaraç'ın "*hudoye*" kitabında Süryani din bilginlerinin vaftiz ile ilgili görüşlerine de ayrıca yer verilir. Eserde vaftiz töreninde kutsal yağ ile yağlanma yapılmadığı takdirde vaftizin tamamlanmayacağını ifade eden Süryani din bilginlerinin görüşleri bulunmaktadır. Ayrıca Dluvdikiya (Laodikya) Konsili'nde alınan karara göre vaftiz olan kişinin vaftizden sonra kutsal yağla yağlanması Cennet'e girebilmenin şartı olarak ifade edilmiştir.³⁰⁸ Abulfaraç "*Zalge*" (Işıklar) adlı eserinde vaftizin tekliğinin kanıtı olarak İznik Konsili'nde belirtilen 'günahın bağışlanması için bir vaftize inanıyoruz.' ifadesini söylemektedir.³⁰⁹

Süryani Kilise Babalarının vaftizin şartları, uygulanışı ve anlamlarıyla ilgili görüşleri vaftiz sakramentinin erken dönemde şekillendiğini göstermektedir. Süryani Kadim Kilisesi'nde gelenek, erken dönem vaftiz uygulamasının genel hatlarıyla günümüze kadar ulaşmasında etkili olmuştur. Günümüzde vaftiz merasiminde murun ritüelinin ve kutsal komünyonun alınması buna dayanaktır. Kilise Babaları vaftizin anlamı ile ilgili unsurları da Kutsal Kitap ve gelenek merkezli ele almışlardır.

³⁰⁵ İvas-Saka, *el-Esrru's-Sab'a Bi Hasbi Mu'takidi ve't-Taksi'l-Keniseti's-Suryaniyye*, s. 22.

³⁰⁶ Aziz S. Atiya, *Doğu Hristiyanlığı Tarihi*, Nurettin Hiçyılmaz (Çev.), Doz Yayınları, İstanbul 2015, s. 231.

³⁰⁷ Tanoğlu, *Doğu'nun Işığı Abu'l Faraç*, ss. 225-226.

³⁰⁸ Tanoğlu, *Doğu'nun Işığı Abu'l Faraç*, s. 238.

³⁰⁹ Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, s. 43.

2.2. VAFTİZİN ANLAM, AMACI VE KAZANDIRDIKLARI

Süryani Kadim Kilisesi'nde vaftizin anlamları Kutsal Kitap'a ve geleneğe göre şekillenmiştir. Vaftiz töreninde okunan dualar ve ilahiler kilisenin vaftize dönük anlamlarını da barındırmaktadır. Süryani Kadim Kilisesi'nde vaftiz, anlamı, amacı ve kazandırdıkları açısından “Günahların Bağışlanması ve Yeni Doğum”, “Mesih’le Birleşme”, “Kilise’ye ve Göksel Krallığa Dâhil Olma” ve “Kutsal Kitap’ta Vaftize İşaret Eden Sembolik Anlamlar” başlıkları altında işlenmiştir.

2.2.1. Günahların Bağışlanması ve Yeni Doğum

Hristiyan inancında kişi, Adem ve Havva’nın asli günahıyla doğduğuna, yaratılıştan verilen Tanrı’nın Ruh’u asli günahla kaybedildiğine inanılmaktadır. Dolayısıyla Hristiyan teolojisinde Tanrı’nın kurtuluş planında asli günden arınma ve Ruh’u geri kazanma vaftizle mümkündür. Vaftizle günden arınmış ruhun, ikinci doğumu gerçekleştirdiğine inanılmaktadır.³¹⁰

Süryani Kilisesi’ne göre yeni doğan her bebek Adem ve Havva’nın çocuklarıdır. Onların günahının cezası olarak kişi bu günahla doğar. Asli günah kişinin iradesi dışında ve bulaşıcı bir gündenir. Bu günah sadece vaftizle bağışlanır. Vaftizle asli günden arınan ruhun Kutsal Ruh’u tekrar alma imkânı doğar. Kişi vaftizle bu dünyada ölmüş sayılır ve ruhsal bir yaşama doğar. Ruhsal kişi ruhsal bir yaşam sürmelidir. Kilise’ye göre İsa Mesih insanlığın asli günahını çarmıh ile, çarmıha gerildiğinde kaldırmıştır.³¹¹

Süryani Kilise Babaları, vaftizi suyla yenilenme sakramenti olarak tanımlar. Vaftizle gerçekleşen fiziksel arınmayla birlikte suya daldırılan kişinin üçlü birliğin adıyla Ruhsal anlamda yeniden doğması³¹² inancı Kutsal Kitap’a dayalıdır.³¹³

³¹⁰ Tertullian, “Part Third Ethical, II, On Baptism”, **ANF03**’de, Chap. V. Ayrıca bkz. Philip Schaff, **History of Christian Church**, Vol. 2, Chap. V. s. 162.

³¹¹ Kırklar Kilisesi Horepiskoposu Gabriyel Akyüz ile yapılan 23.04.2014 tarihli görüşme kaydı.

³¹² Malankara Archdiocese of the Syrian Orthodox Church in North America, **Holy Baptism**, <http://www.malankara.com/>, (05.06.2017). Ayrıca bkz. Demir, **Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi**, ss. 36-37.

³¹³ Elç 2: 38; 1.Pe.3: 21.

Süryani Kilisesi'ne göre vaftiz ile günahlardan arınma gerçekleşir. Bu da vaftizin tövbe ve bağışlanma anlamlarını oluşmasını sağlar.³¹⁴ Vaftiz ile günahlarından arınan kişinin sonraki yaşamında günah işlememesi beklenildiğinden vaftizden sonra işlenen günahların bağışlanması günah itirafı yani tövbe sakramenti ile gerçekleşir.³¹⁵

2.2.2. Mesih'le Birleşme

Hristiyanlıkta, vaftizde kişinin Mesih ile birleşmesi gerçekleşir. Vaftiz suyuna daldırılma ile Mesih'in ölümüne, sudan çıkarılma ile Mesih'in dirilişine ortak olduğuna inanılır.^(Rom.6:3-5)

Hristiyanlıkta Mesih ile birleşen kişinin Tanrı inancını benimsemiş ve iman etmiş kişi olması söz konusudur. Bu da ruhsal canlılığın oluşmasını sağlar.³¹⁶ Hristiyanlıkta iman kendiliğinden gerçekleşmeyip bir lütuf olarak kabul edilir. Bu lütuf kişinin Kutsal Ruh'u almasıyla ya da Kutsal Ruh'un ona inmesiyle gerçekleşir ve böylece iman etmiş olur.³¹⁷ Süryani Kadim Kilisesi'ne göre vaftizin asıl gayesi Mesih'le birleşmedir. Vaftiz ile günahlardan arınarak yeniden doğanın Mesih ile birleştiği ve böylelikle Tanrı'nın evladı olduğu kabul edilir. Bu husus Pavlus'un "*Çünkü Mesih İsa'ya iman ettiğiniz için hepiniz Tanrı'nın oğullarısınız. Vaftizde Mesih'le birleşenlerinizin hepsi Mesih'i giyindi.*"^(Gal.3:27-28) sözlerine dayandırılır. Pavlus'a göre vaftiz olan kişi İsa'nın ölümüne iştirak eder, Mesih'le birlikte gömülür ve tekrar yeni bir yaşama dirilir. Yine vaftiz olup iman eden kişi bu dünyada ölmüş gelecek yaşamda Tanrı'da yeniden doğmuş ve yaşamaya başlamıştır. Süryani Kadim Kilisesi iman kurtuluş anlamı arasında da ilişki kurar. Vaftiz olacak kişinin öncelikli olarak Mesih'e iman etmesi gerekir. Mesih'e iman ve kurtuluş arasındaki anlam ilişkisi "*...gidin bütün ulusları öğrencilerim olarak yetiştirin; onları Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'un adıyla vaftiz edin*"^(Mat.: 28:19) "*Her kim iman eder ve vaftiz olursa kurtuluşa erer.*"^(Mar.16:16) gibi Kutsal Kitap sözlerinden çıkarılır. İman eden

³¹⁴ Akdemir, **İstanbul Mozaikinde Süryaniler**, s. 71.

³¹⁵ Tarakçı, **Protestanlıkta Sakramentler**, s. 62. Ayrıca Kutsal Kitap'ta iman ve Kutsal Ruh'un aynı şey olduğuna dair fikri ayrıntılı şekilde görmek için bkz. Seyfeli, **Ermeni Kilisesi'nde Sakramentler**, ss. 166-180.

³¹⁶ Mustafa Erdem, "Hristiyanlıkta Vaftiz Anlayışı Üzerine Bir Araştırma", **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C. 34, S. 1, s. 141.

³¹⁷ Tarakçı, **Protestanlıkta Sakramentler**, s. 63.

kişinin vaftiz sayesinde aydınlanacağı anlamı da vardır.³¹⁸ Bu anlamlar Mesih'in, vaftizde hem yaşam ışığı hem de hayat kaynağı olması anlamlarıyla da ilişkilidir.³¹⁹

2.2.3. Kilise'ye ve Göksel Krallığa Dâhil Olma

Süryani Kadim Kilisesi'ne göre vaftiz sayesinde Mesih'le birleşen kişi Kilise ile de birleşmiş olur.³²⁰ İsa Mesih'in bedeni olan kilise ile birleşme Hristiyan topluluğuna giriş anlamına gelir. Hristiyan cemaatinin üyesi olanın Göksel Krallığa dâhil olması ve Tanrı'nın evlatlarıyla bir olması söz konusudur. Bu konu ile ilgili Pavlus'un "*İster Yahudi ister Grek, ister köle ister özgür olalım, hepimiz bir beden olmak üzere aynı Ruh'ta vaftiz edildik.*"^(1Ko.12:13) sözleri dayanaktır. Hristiyanlıkta vaftiz ile İsa'nın kilisesine giriş sağlanır.³²¹

Süryani Kadim Kilisesi vaftizin kutsal bir sakrament olduğuna inanmaktadır. Böylelikle vaftiz adayı da kutsallık elde eder. Süryani Kilisesi bu kutsiyetten dolayı kişinin Baba Tanrı'ya oğul, İsa Mesih'e kardeş ve göksel meleklerle varis olduğunu kabul etmektedir.³²²

Kilise inancında kişi vaftiz olmadan Tanrının Krallığına giremez.³²³ Çünkü İsa Mesih şöyle der: "*Sana doğrusunu söyleyeyim, bir kimse sudan ve Ruh'tan doğmadıkça Tanrı'nın Egemenliği'ne giremez.*"^(Yu. 3: 5) Vaftiz suyu ve Kutsal Ruh'la günahlardan arınıp yeniden doğan insanın Tanrı'nın sevdiği kulu olarak saf ve temiz bir yola yönlendirildiğine inanılır.³²⁴

2.2.4. Kutsal Kitap'ta Vaftize İşaret eden Sembolik Anlamlar

Yeni Ahit metinlerinde Eski Ahit metinlerine gönderme yapılarak vaftizin sembolik anlamlarının bulunduğu işaret etmektedir. Bu Eski Ahit olayları Tufan, Kızıl Deniz'de boğulma ve çölde bulutun gölgelik oluşturması olaylarıdır. Kutsal Kitap'ta vaftize işaret eden sembolik anlamları ifade eden bu olaylar "Vaftiz ve

³¹⁸ İvas-Saka, **el-Esraru's-Sab'a Bi Hasbi Mu'takidi ve't-Taksi'l-Keniseti's-Suryaniyye**, s. 20.

³¹⁹ Erdem, "Hristiyanlıkta Vaftiz Anlayışı Üzerine Bir Araştırma", s. 142.

³²⁰ Malankara Archdiocese of the Syrian Orthodox Church in North America, **Holy Baptism**, <http://www.malankara.com/>, (05.06.2017).

³²¹ Bartlet, "Baptism (New Testament)", s. 375.

³²² Özmen, **Turabdin Süryanileri Örneğinde Etno Kültürel Sınırlar**, s. 204.

³²³ Akdemir, **İstanbul Mozaikinde Süryaniler**, s. 71.

³²⁴ Samuel (Ed.), **The Sacrament of Holy Baptism...**, s. 20.

Tufan”, “Vaftiz ve Sünnet” ve “Vaftiz ve Deniz ile Vaftiz ve Bulut” başlıklarıyla işlenmiştir.

2.2.4.1. Vaftiz-Tufan Benzetmesi

Eski Ahit’te Tanrı’nın seçtikleri dışındaki herkes ve herşeyin Nuh Tufanı’nda yeryüzünden yok olduğu^(Yar.7:1-4) ifade edilir. Petrus Tufan olayı ile vaftiz arasında sembolik bağ kurmuştur.^(1.Pe.3:20-21) O, Tufan’da Tanrı’nın sözünü dinleyenlerin kurtulmasını vaftizle ilişkilendirir. Vaftizde suya dalan kişilerle günahlarından dolayı Nuh Tufanı’nda suda boğulanlar arasında benzerlik kurulmaktadır. Burada Nuh tufanındaki kurtuluş ile vaftiz olayındaki kurtarıcılık özelliği arasında simgesel bağ vardır. Ayrıca Tufan olayında sudan kurtulanlar ile vaftiz suyundan çıkanların yeni bir hayata doğdukları ifade edilmektedir. Bu iki olay arasında bu açıdan sembolik bağ kurulmaktadır.³²⁵ Sular, tüm varlık biçimlerinin olasılıklarını barındırır. Suyu dalma varlığın önceki biçimini, sudan çıkma varlığın yeniden biçimlenmesini, suya dalma ise biçimlerin yok oluşunu simgeler. Bu da suların ölüm ve yeniden doğuş simgeselliğini ortaya koyar.³²⁶ Suyun ölümü simgelemesi Tufan olayında sular altında kalma ile vaftiz suyuna batmadaki suyun altında kalma ve yok oluş ile ilişkilidir. Burada tümünden bir yok oluş değil yeniden yaratılışa sebep olacak bir bütünleşme gerçekleşir. Tufan olayında suların karanlığından kurtulan Nuh ile vaftiz suyundan doğan İsa arasında da simgesel bağ kurulur. Tufan olayında Nuh’un günahkârların içinde yokolduğu deniz suyuna karşı gelmesi gibi vaftizdeki kişi de deniz ejderhalarına karşı gelerek galip gelmek için vaftiz suyuna dalar.³²⁷

2.2.4.2. Vaftiz-Sünnet Benzetmesi

Eski Ahit geleneğinde Tanrı ile ahitleşmenin sembolü olan sünnetin yerini Yeni Ahit’te vaftiz almıştır.³²⁸ Bu ilişkilendirme belirgin olmasa da Pavlus’un şu ifadelerinde görülmektedir: *“Ayrıca Mesih’in gerçekleştirdiği sünnet sayesinde bedeninin benliğinden soyunarak elle yapılmayan sünnetle O’nda sünnet edildiniz.*

³²⁵ Erdem, “Hristiyanlıkta Vaftiz Anlayışı Üzerine Bir Araştırma”, s. 144.

³²⁶ Mircea Eliade, **Dinler Tarihine Giriş**, Kabalcı Yayınevi, Ankara 2009, ss. 201-202.

³²⁷ Mircea Eliade, **İmgeler ve Simgeler**, Mehmet Ali Kılıçbay (Çev.), Gece Yay., Ankara 1992, ss. 181-186.

³²⁸ Şinasi Gündüz, **Hristiyanlık**, İsam Yayınları, İstanbul 2008, s. 140. Ayrıca bkz. Everett Ferguson, **Baptism in the Early Church**, Wm. Erdmands Publishing Company, USA 2009, s. 501.

Vaftizde O'nunla birlikte gömüldünüz. O'nu ölümden diriltten Tanrı'nın gücüne iman ederek O'nunla birlikte dirildiniz. Sizler suçlarınız ve benliğinizin sünnetsizliği yüzünden ölüyken Tanrı sizi Mesih'le birlikte yaşama kavuşturdu. Bütün suçlarınızı O bağışladı.”(Kol. 2:11-13) Burada Pavlus kişinin vaftizle İsa'da sünnet edildiğini ifade eder. Bu da vaftizin yeniden doğma, dirilme anlamı ile ilişkilendirilir. Süryani Kadim Kilisesi vaftizi ruhsal sünnet olarak da değerlendirir. Buna göre ruhsal sünnet, etiden değil günahları nefisten kesen sünnettir.³²⁹ Bu da Pavlus'un bedensel sünnetliliğin gerçekte sünnet olmayıp sünnetin ruhun işi olduğunu belirttiği sözleriyle^(Rom.2:28-29) ilişkilidir.

Eski Ahit geleneğinde yer alan Yahudi sünneti sadece erkeklere uygulanmaktadır. Ancak Hristiyan inancında vaftiz kadın, erkek, çocuk ayrımı yapılmadan herkese uygulanır. Süryani Kadim Kilisesi de Eski Ahit geleneğindeki sünnetin bebek sekiz günlükken yalnızca erkeklere uygulandığını buna karşın vaftizin erkek- kadın ayrımı yapılmadan her insana uygulandığını ve yeniden doğuşu simgeleyen bir ritüel olduğunu belirtmektedir.³³⁰

Süryani Kadim Kilisesi, Tanrı'nın insanda eksik ya da fazla bir organ yaratmadığı düşüncesinden dolayı; sünneti dini bir gereklilik değil yalnızca sağlık açısından yapılması gereken bir uygulama olarak görür.³³¹ Süryani Kadim Kilise inancında kişinin ruhsal anlamda sünnet edilmesi anlamına gelen vaftiz sünnetin yerine geçmiştir.

2.2.4.3. Vaftiz-Deniz ve Vaftiz-Bulut Benzetmeleri

Vaftizin deniz ve bulutla ilişkilendirilmesi Pavlus'un Korintlilere yazdığı mektubuna dayanır. Pavlus'un Korintlilere birinci mektubunda “*Musa'ya bağlanmak üzere hepsi bulutta ve denizde vaftiz edildi.*”(IKo.10:2) der.

³²⁹ Midyat Kiliseleri Papazı İshak Ergün ile yapılan 02. 05. 2015 tarihli görüşme kaydı.

³³⁰ Akdemir, **İstanbul Mozağında Süryaniler**, s.72.

³³¹ Günel, **Türk Süryani Tarihi**, ss. 313-314.

Pavlus İsrailoğullarının Kızıldeniz'den geçmesini denizde vaftiz olarak açıklar. Denizde vaftiz ile İsrailoğullarının Firavun'un zulmünden kaçtıkları sırada Kızıl Deniz'in ikiye ayrılması ve halkın kurtulması ifade edilir.³³²

Eski Ahit'e göre, Tanrı Musa ve halkına çöldeki yaşantılarında bulutun gölgesinde sıcaktan korunma lüfunu sağlamıştır. Yukarda verilen Yeni Ahit metninde Pavlus, İsrail halkının çölde bulutun gölgesinde korunmasını bulutta vaftiz olarak yorumlamıştır. Pavlus deniz ve bulut olayları ile vaftiz arasında sembolik benzetme yapmıştır. O deniz ve bulutta Musa'ya bağlananların kurtuluşa ermeleri gibi vaftiz olanların da İsa Mesih'e bağlanarak kurtuluşa kavuşacaklarını belirtmiştir.

³³² Tarakçı, **Protestanlıkta Sakramentler**, s. 55.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SÜRYANİ KADİM KİLİSESİ'NDE VAFTİZ UYGULAMASI

Süryani Kadim Kilisesi'nde sakramentlerin uygulama boyutu olan ritüeller dini kurallar çerçevesinde belirli bir sistematığe göre yapılmaktadır. Hristiyan ritüellerinde sakramental anlam ve sembolik anlamlar bir bütün olarak ritüelin derinliğini oluşturmaktadır.

Süryani Kadim Kilisesi'nde ritüeller uzun dualar, ilahiler ve Kutsal Kitap'tan alınan sözler ile icra edilmektedir. Kilisede okunan dualar da yine Kutsal Kitap'a dayalı anlamlar içerir ve genelde Mezmurlar, ilahiler ve başka sözlerden oluşur. IV. yüzyıla kadar manzum ilahilerin okunduğu kilisede VII. yüzyıldan itibaren nesir şeklinde yazılan dualar da okunmaya başlamıştır.³³³ Hristiyan ayin ve ritüellerinde ayinin bir parçası olarak çok şey yer alır. İnsanlar, hareketler, her türlü nesne, ilahiler, şiirler, müzik ve ritüelin içindeki her bir kısım ritüele uygun en az bir anlam yanında sembolik anlamlar da barındırır. Kutsallaştırma anlamındaki bir sakramentin veya ayinin gerçekleşebilmesi için her şeyin kutsanmış ve kutsal olması gerekir.³³⁴

Süryani Kilisesi'nde vaftiz merasimi yaklaşık bir saat süren bir törendir. Süryani Kadim Kilise'sinin geleneksel vaftiz merasimi ile ilgili iki ayin metninden biri İskenderiyeli Timothy'e (454-477), diğeri ise Antakyalı Severus'a atfedilen metinlerdir. Bu ikinci metin Süryani Ortodoks Kiliselerinde temel vaftiz tören metni olarak kullanılmaktadır. Vaftiz ritüeliyle ilgili bu metnin Athanasius Yeshue Samuel tarafından yayınlanan 1974 tarihli baskısının İngilizce kısmından faydalanılmıştır.³³⁵

³³³ Barsavm, **Saçılmış İnciler**, s. 70

³³⁴ Seyfeli, **Ermeni Kilisesi'nde Sakramentler**, s. 398.

³³⁵ Samuel (Ed.), **The Sacrament of Holy Baptism...**, ss. 10-92. Ayrıca karşılaştırma amaçlı olarak faydalanılan başka eserler de vardır. Bkz. Best (Ed.), **Baptism Today**, ss. 23-27; Kıpti Kilisesi tören metinlerinden de hem sözler hem de vaftiz ritüelinin anlamı için faydalanılmıştır. Bu metin için ayrıca bkz.. Bkz. H.G. Bishop Mettaous, **Sacramental Rites in the Coptic Orthodox Church**, Abbot of El- Syrian Monastery, ss. 13-34. Ayrıca çalışmaya katkısı olan önemli bir husus

Bu metin iki bölümden oluşmaktadır. Vaftiz riteli öncesindeki ritüeller birinci bölümde, suyun kutsanması ve asıl vaftiz ritüeli ise ikinci bölümdedir. Ayrıca kız ve erkeklerin vaftizi ile ilgili farklı bölümler de kitapta mevcuttur.

İnancın görsel aktarımı olan ritüeller, Süryani Kadim Kilisesi'ne göre Tanrı'nın lütuflarını aktarmada araçtır.³³⁶ Süryani Kadim Kilisesi'nde ayinde okunan ilahiler nağmeli şekilde söylenir. Bu nağmeli okumalar kilisede müzik aleti olmadan müziğin varlığına işaret eder. Ayrıca ritüel esnasında söylenen “*kuryeleyson*” (merhamet eyle), “*barekhamor*” (bereketlendir), “*haleluya*” (şükürler olsun) anlamlarına gelen kelimeler ritüel esnasında nağmeli biçimde üç defa tekrarlanarak çokça söylenen kısa dualardandır.³³⁷

Vaftiz ritüeli uygulaması sadece tören kısmı ile sınırlı olmayıp vaftize hazırlık ve vaftizin şartları ile bir bütünlük oluşturur. Vaftiz adayı vaftiz ritüeline hazırlık sürecini ve vaftizin şartlarını gerçekleştirmeden vaftiz ritüeline giriş yapamaz. Vaftiz merasimi tövbe ritüeli, vaftiz ritüeli, murun ritüeli ve kutsal kurbono ritüelini, dolayısıyla dört sakramenti içermektedir. Bunlar dikkate alınarak Süryani Kadim Kilisesi'nde vaftizin uygulaması konusu “Vaftize Hazırlık”, “Vaftiz ve Ritüelinin Şartları”, “Vaftiz Merasimi” ve “Vaftiz Merasiminin Anlamı” başlıkları altında işlenmiştir.

3.1. VAFTİZE HAZIRLIK

Vaftiz ritüelinin gerçekleşebilmesi için yerine getirilmesi gereken bazı hususlar vardır. Bu hususlar vaftizin hazırlık sürecini oluşturmaktadır. Yeni Ahit metinlerinde vaftize hazırlık hususları belirgin şekilde yer almamaktadır. Ancak vaftiz öncesi iman etme koşulu ve vaftize uygunluk açısından ele alınan hususlar vaftize hazırlık süreci olarak görülür.³³⁸ Kutsal Kitap'ta Petrus, Pavlus ve Filipus'un bazı sözler ve vaazlar vermelerinden sonra iman etmiş inanlıları vaftiz etmesi; vaftiz

vaftiz ritüeline dair gözlemlerimizdir. 31. 05. 2015 tarihli Midyat Mor Malke Kilisesi'nde icra edilen vaftiz ritüelindeki gözlemlerimiz.

³³⁶ Tahir Pekasil, “Mardin Süryanilerinde Belleğin Teolojik-Kültürel Çerçevesi”, **Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi (ISSN: 2147-0626)**, C. 5, S. 2, 2016, s. 47.

³³⁷ 31. 05. 2015 tarihli Midyat Mor Malke Kilisesi'nde icra edilen vaftiz ritüelindeki gözlemlerimiz.

³³⁸ Mar. 16: 16; Ko. 2: 12; Ef. 4: 4-6.

öncesi bir eğitimin olduğunu gösteren örnekler ve deliller olmuştur.³³⁹ Ayrıca burada iman ve vaftiz arasındaki ilişki de söz konusudur. Kişinin iman ettikten sonra vaftiz olması vaftizin önkoşuludur.

Vaftize hazırlık sürecinin ilk koşulu olan iman etme konusu, bazı sorunları da beraberinde getirmiştir. Çünkü iman etme adayın kendi kararını verebilecek yaşta olduğu süreci kapsar. Bu sebeptendir ki bebek ve çocuk vaftizi konuları erken Hristiyanlık dönemlerinde tartışma konularından olmuştur. Bebek ve çocukların vaftizi ile ilgili Kutsal Kitap'ta açık ifadeler bulunmamaktadır. Ancak Kutsal Kitap'ta çocuk da dâhil tüm ev halkının vaftiz edilmesi,^(Elç.16:15,33;18:7-8) ailedeki yetişkin bireyin çocuk vaftizi konusunda söz sahibi olabildiğini göstermektedir.

Süryani Kadim Kilisesi çocuk vaftizinin gerekli ve zorunlu olduğunu savunur. Çünkü çocukların bu sakramentten yoksun bırakılmasını göksel hükümlerle girmeyi engellemek olarak değerlendirir. Kilise Babalarından Bar Salibi vaftiz edilme yaşının otuz olduğunu ifade etmektedir. Ancak Süryani Kadim Kilisesi, IV. yüzyıl Kilise Babalarından Athanasius, Basilius ve Grigorus'un erken yaşta vaftiz edilmeden ölen insanlardan dolayı küçük yaşta da olsa Hristiyanların belirli bir zamanda vaftiz ettirilmesi görüşlerini benimsemiştir.³⁴⁰ Bu görüşü de Petrus'un Pentekost günü konuşmasında çocukların vaftizine de işaret eden şu sözlerine dayandırır: *"Tövbe edin, her biriniz İsa Mesih'in adıyla vaftiz olsun. Böylece günahlarınız bağışlanacak ve Kutsal Ruh armağanını alacaksınız. Bu vaat sizler, çocuklarınız uzaktakilerin hepsi için, Tanrımız Rabbin çağıracağı herkes için geçerlidir."*^(Elç.2:38-39) der.

Süryani Kadim Kilisesi'ne göre çocuk vaftizinin gerçekleşmesinde çocuğun ebeveynleri ile çocuğun vaftiz babasına düşen görev ve sorumluluk önemli bir yer tutar. Öncelikli olarak sorumluluk aileye düşer. Ancak vaftiz babası Hristiyan dinine girişin şahidi olarak görüldüğünden vaftiz babalığını kurumsal kimliğe dönüştürmüştür.³⁴¹ Bar Salibi'ye göre vaftiz babalığı geleneği Yahya zamanından

³³⁹ Erbaş, **Hristiyanlıkta İbadet**, s. 147.

³⁴⁰ Demir, **Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi**, ss. 39-40. Ayrıca bkz. Akdemir, **İstanbul Mozaikinde Süryaniler**, s. 71.

³⁴¹ Seyfeli, **Ermeni Kilisesi'nde Sakramentler**, s. 120.

beri süregelmiştir. Ayrıca Bar Salibi, Mesih'in vaftiz babasının Yahya olduğunu belirtmektedir.³⁴² Vaftiz babası, vaftiz adayına Hristiyanlık eğitimi vermekle dolayısıyla manevi yönden yönetmekle sorumludur.³⁴³ Bu sebeple vaftiz babasının iman etmiş bir yetişkin olması, Hristiyanlığın temel öğretilerini bilmesi ve vaftiz merasiminde vaftiz adayına eşlik ederken vaftizdeki ritüelleri bilmesi gerekir.³⁴⁴ Kilisenin verdiği bu eğitime katekümen eğitimi denir. Süryani Kilisesi'nde katekümen eğitimi Bizans ritlerine benzerdir.³⁴⁵ Vaftiz babası vaftiz adayının manevi babası olur. Vaftiz babasına Süryanice 'karibo' denilmektedir.³⁴⁶ *Karibo* vaftiz babası ve vaftiz annesi için kullanılır.

Süryani bilgin ve teoloğu Muşe Bar Kefo (813-903), Süryanice *kariboyu* birçok farklı isimle adlandırmaktadır. Bu adlandırmalar "şavşbino" (yoldaş, arkadaş), "arabo" (kefil), "karibo" (yakın), "mhadyono" (klavuz, yol gösterici) ve "melfono" (öğretmen) şeklindedir.³⁴⁷

Yunanca kökenli bir kelime olan 'şavşbino' arkadaş, yoldaş anlamlarına gelmektedir. Vaftiz sırasında vaftiz adayına eşlik ettiğinden dolayı bu anlamı barındırır. *Şavşbino*, vaftiz sırasında vaftiz edilecek kişi adına şeytanı inkar etme ve Kutsal Üçlü Birliğe inanma sorumluluğunu alan kişidir.³⁴⁸

Kefil anlamına gelen "arobo" ise Tanrı ve Kilise'nin önünde vaftiz adayının sorumluluğunu aldığından bu isimle adlandırılmıştır. Süryani Kadim Kilisesi'nde genel olarak vaftiz babası için kullanılan *karibo* kelimesi yakın anlamındadır.³⁴⁹ Buradaki yakın anlamı daha çok ruhani yakınlıktır. Çünkü *karibo* olan kişi vaftiz olan inanlıya ruhsal açıdan diğer kişilere göre daha yakın olandır. Kilise kanunları kişinin anne ve babasını zorunlu haller dışında kariboluk yapmasını yasaklamıştır.³⁵⁰

³⁴² Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, s. 44.

³⁴³ Akdemir, *İstanbul Mozaiklerinde Süryaniler*, s.72.

³⁴⁴ Midyat Kiliseleri Papazı İshak Ergün ile yapılan 02. 05. 2015 tarihli görüşme kaydı.

³⁴⁵ Chaillot, *The Syrian Orthodox Church of Antioch*, s. 108.

³⁴⁶ Özmen, *Turabdin Süryanileri Örneğinde Etno Kültürel Sınırlar*, s. 205; Ayrıca bkz. Sarı, *Geçmişten Günümüze Süryaniler ve Süryanilerin Türkiye'ye Etkileri: İdil Örneği*, s. 120.

³⁴⁷ Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, ss. 43-44.

³⁴⁸ Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, s. 43.

³⁴⁹ Maclean, *A Dictionary of Dialects Vernacular Syriac*, s. 285.

³⁵⁰ Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, ss. 43-44.

Vaftiz babası için kullanılan başka bir terim olan “*mhadyono*” ise klavuzluk etme ve yol gösterme anlamındadır. Bu anlam vaftiz olan kişiye Hristiyan inancını öğretmede klavuzluk etmekten kaynaklanır.³⁵¹

Süryani Kadim Kilisesi’nin gelenek ve göreneklerini vaftiz adayına öğreten ve erdemli bir karakter olarak yetişmesini sağlamak için öğretmen anlamına gelen “*malfono*” kelimesi de vaftiz babalığı kurumu için kullanılmaktadır.³⁵²

Süryani inancına göre karibo/kirve olan kişi vaftiz olan çocuğa baba/anne olduğundan kirve çocukları birbiriyle üç kuşak boyunca evlenemezler.³⁵³

Süryani Kadim Kilisesi’nde vaftiz olacak kişi dini eğitimini aldıktan sonra vaftiz olmak için bulunduğu yerin en üst merciine başvurmalıdır.³⁵⁴ Süryani Kilisesi’nde vaftiz merasimini icra eden din adamı papaz veya piskopos rütbesindedir. Din adamı, adayın dini eğitim ile iman ve ikrarından emin olduğu zaman başvurusunu kabul eder.

Vaftiz merasiminde kullanılan objeler kutsanmış şekilde hazır bulunmalıdır. Vaftizhane, Kutsal Ruh'un oturması için sunak gibi geniş ve temiz olmalıdır.³⁵⁵ Bu bağlamda vaftiz uygulamasında kullanılan vaftiz kurnası, haç işlemeli beyaz örtü, mum, ahşap haç, sıcak ve soğuk su, kutsal yağ ve murun yağı vaftiz için hazır bulunmalıdır.³⁵⁶

3.2. VAFTİZ VE RİTÜELİNİN ŞARTLARI

Vaftiz ve ritüelinin gerçekleşebilmesi bazı temel unsurlara bağlıdır. Süryani Kadim Kilisesi’nde vaftiz ritüelinin gerçekleşmesini sağlayan temel unsurlar vaftiz ritüelinin şartları olarak değerlendirilmektedir. Süryani Kadim Kilisesi’nde vaftiz ritüelinin şartları; madde, dua ve ruhaninin ritüelde yer almasıdır.³⁵⁷ Ayrıca vaftiz ritüelinin gerçekleşmesini sağlayan şartlar da bulunmaktadır.

³⁵¹ Demir, **Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi**, s. 43.

³⁵² Talip Atalay, “Günümüz Süryani Kilise ve Manastırlarında Din Eğitimi”, **Dini Araştırmalar Dergisi**, C. 8, s. 44.

³⁵³ Ulutürk, “Eskiler Yeniler ve Değişenler Bağlamında Günümüz Tur Abdin Süryanilerinde Evlenme Gelenekleri”, **JASSS**, c. 5, S. 8, Strasbourg/France 2012, s. 1215.

³⁵⁴ Midyat Kiliseleri Papazı İshak Ergün ile yapılan 02. 05. 2015 tarihli görüşme kaydı.

³⁵⁵ Mettaous, **Sacramental Rites in the Coptic Orthodox Church**, s. 4.

³⁵⁶ Midyat Kiliseleri Papazı İshak Ergün ile yapılan 02. 05. 2015 tarihli görüşme kaydı.

³⁵⁷ Demir, **Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi**, ss. 32-33.

Süryani Kadim Kilisesi'ne göre insanoğlu beden ve ruhtan oluştuğundan Kutsal Ruh'un insanoğlunun kurtuluşu için bahsettiği sakramentler gözle görülür olmalıdır.³⁵⁸ Bu, sakramentin şartlarından birisi olan maddeyi ifade eder. Vaftiz sakramentinin maddesi sudur. Su, vaftizin görünür ögesidir. Yeniden doğum olan vaftiz maddesinin su olması suyun özelliklerinden kaynaklıdır. Vaftiz ile suyun özellikleri arasında bağ kurulmuştur. Buna göre su nasıl ki bedenin kirlerini temizler³⁵⁹ vaftiz de günahları siler. Yine su bedenin gelişimini, dinamizmini sağladığı gibi vaftiz de ruhun etkinliğini artırır. Su yaşamın temel ihtiyacını karşılar, vaftiz de ruhsal yaşamın temeli ihtiyacı olan kurtuluşu gerçekleştirir.³⁶⁰ Bu nedenle vaftiz, vaftiz kurnasının ya da havuzunun bulunduğu kilisede gerçekleşmelidir. Ancak çok ağır hastalıklarda ve zor şartlarda kâhinin izniyle adayın evinde de gerçekleştirilebilir.³⁶¹

Vaftiz ritüelinin diğer bir şartı din görevlisinin vaftiz ritüeli esnasında Kutsal Ruh'u çağırmak için söylediği formül, yani özel kutsama sözüdür.³⁶² Süryani Kadim Kilisesi'nde vaftiz ritüeli esnasında söylenen bu özel dua "*Mesih'in Kulu 'Falan' Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adıyla vaftiz oluyor.*" şeklindedir. Kilise bu kullanımı Kutsal Kitap'ta yer alan "*Bu nedenle, gidin bütün ulusları öğrencim olarak yetiştirin. Onları Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adıyla vaftiz edin.*" (Mat. 28:19) sözüne dayandırır.³⁶³ Ayrıca elçi Pavlus'un Titus'a yazdığı mektupta "*Oysa Tanrı'nın yarattığı her şey iyidir, hiçbir şey reddedilmemeli; yeter ki, şükranla kabul edilsin. Çünkü her şey Tanrı'nın sözüyle ve duayla kutsal kılınır.*" (1. Ti: 4:5) ifadelerinde duanın önemine işaret edilmektedir.

Vaftiz ritüelini icra eden ve tamamlayan din görevlisidir. Din görevlisi vaftiz ritüelinin tamamlayıcısı ve sakramentin şartıdır. Süryani Kadim Kilisesi vaftizde din görevlilerinin yetkilendirilmesini, İsa Mesih'in sırları on iki elçi ve yetmiş iki havariyi yetkin kılmasına bağlar. Ayrıca Elçi Pavlus'un "*Tanrı kilisede ilkin elçileri,*

³⁵⁸ Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, s. 37.

³⁵⁹ İvas-Saka, *el-Esraru's-Sab'a Bi Hasbi Mu'takidi ve't-Taksi'l-Keniseti's-Suryaniyye*, s. 14.

³⁶⁰ Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, ss. 37-38.

³⁶¹ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 7.

³⁶² İvas-Saka, *el-Esraru's-Sab'a Bi Hasbi Mu'takidi ve't-Taksi'l-Keniseti's-Suryaniyye*, s. 14.

³⁶³ Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, s. 45.

ikinci olarak peygamberleri, üçüncü olarak öğretmenleri, sonra mucize yapanları, hastaları iyileştirme armağanlarına sahip olanları, başkalarına yardım edenleri, yönetme yeteneği olanları ve çeşitli dillerle konuşanları atadı.”(1.Ko: 12:28) sözlerine dayandırır. Pavlus, Tanrı tarafından yapılması istenen hizmetlerin herkese değil sadece bir zümreye verildiğini ifade etmektedir.³⁶⁴

Vaftiz, Hıristiyanlığa giriş kapısı olduğundan vaftiz törenini yöneten din görevlisi saygıyla ve bilinçli olarak görevini yerine getirmelidir.³⁶⁵ Süryani Kadim Kilisesi’nde papaz veya piskopos tören kıyafetleri içinde vaftiz ritüelini gerçekleştirir. Kiliseye göre vaftiz adayı din görevlisinin (kâhin) eliyle Kutsal Ruh ile kutsanmış ve Tanrı’nın sözleriyle bereketlenmiş bir inanlı ve sonsuz yaşam için ruhsal bir varlık olarak yeniden doğar. Burada kutsanmayı gerçekleştiren, insan eli olmayıp aslında Tanrı’nın Kutsal Ruh’u olduğuna inanılır.³⁶⁶ Böylece üç şart ile yerine getirilen kutsallaştırma ayini vaftizin varlığını meydana çıkarır. Aday vaftizli bir imanlıya dönüşmüş olur.

3.3. VAFTİZ MERASİMİ

Süryani Kadim Kilisesi’nde vaftiz merasimi geniş katılımlı uzun süren bir merasimdir. Vaftiz merasiminin uzun sürmesi sadece vaftizin değil sırasıyla tövbe, vaftiz, murun ve kutsal kurbono ritüellerinin icra edilmesinden kaynaklanır.

Hıristiyan cemaatini temsil eden kiliseye giriş vaftizle gerçekleşir. Vaftiz merasiminde icra edilen ritüellerin yanısıra kutsama ritüelleri de bulunabilir. Vaftiz adayı bebekse ve doğumdan en az kırk gün sonra vaftiz edilecekse aday ile anne kutsanır ve ikinci bir doğum ve yaşam veren kiliseye takdim edilir. Kutsama ritüelinin ardından vaftiz merasimine devam edilir. Merasimde vaftize hazırlık sürecinde dini eğitimin önemine vurgu yapan bir bölüm de mevcuttur.

Vaftiz adayının yaşamı boyunca ona vekillik edecek bir *karibosu* (vaftiz baba/anne) olmalıdır. *Karibo* vaftiz merasimi boyunca vaftiz adayıyla birliktedir. Süryani Kadim Kilisesi’ne göre kilise ikinci doğumun gerçekleştiği yerdir. Bu

³⁶⁴ İvas-Saka, *el-Esraru’s-Sab’a Bi Hasbi Mu’takidi ve’t-Taksi’l-Keniseti’s-Suryaniyye*, s. 14.

³⁶⁵ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, 7.

³⁶⁶ Akdemir, *İstanbul Mozağinde Süryaniler*, s. 71.

nedenle ilk dönemlerde kiliseye vaftiz adayının annesi alınmamaktaydı. İlerleyen dönemlerde bu gelenek esnetilerek vaftiz adayının annesi de kiliseye kabul edilir hale gelmiştir.³⁶⁷

Vaftiz adayı kiliseye alındıktan sonra yönü doğuya dönük şekilde uzun dualar ve ilahiler eşliğinde tövbe ritüeli gerçekleştirilir. Adayı şeytanın kötü etkilerinden korumak için ‘şeytan çıkarma duası’ yapılır. Tövbe ritüeli sonunda ‘iman ve şükür/teşekkür duaları’ okunup asıl vaftiz ritüeline geçilir.³⁶⁸

İkinci ayin olarak uygulanan vaftiz ritüelinde aday kutsal yağla yağlandıktan sonra Mesih’in ölümü, defnedilişi ve yeniden dirilişini sembolize eden vaftiz suyuna üç defa batırılır. Suyu her bir batırmayla adayın suyun karanlıklarında boğulduğuna, sudan çıkarmayla da adayın yeniden dirilişinin gerçekleştiğine inanılır. Vaftiz ritüelinde kullanılan vaftiz su kabına Kutsal Ruh’u veren *murun* yağı boşaltılır. Vaftiz adayı sudan çıkarıldıktan sonra kutsal *murunla* belirli bir sıralamayla tüm vücudu yağlanır.³⁶⁹ Vaftiz adayına günahsız bir yaşama girişi sembolize eden beyaz giysiler giydirilir. Vaftiz ve murun sakramentini alan aday artık Mesih’in bedeni ve kanını temsil eden komünyonu alarak Mesih’le birleştiğine ve günahsız bir yaşama adım attığına inanılmaktadır.³⁷⁰

Süryani Kadim Kilisesi ölmek üzere olanlar için de kısa bir vaftiz töreni gerçekleştirir. Eğer vaftiz adayı iyileşirse adaya *murun* yeniden sürülmez. Çünkü kişinin yaşamında kalıcı bir mühür olan Kutsal Ruh, yani murun sakramenti sadece bir defa verilir.³⁷¹

Vaftiz merasiminde vaftiz ile ilgili tüm ritüeller “Anne ve Çocuğun Doğumdan Sonra Kutsanması”, “Kutsal Vaftiz Sakramentinde İlk Hizmet”, “Tövbe Ritüeli”, “Vaftiz Ritüeli”, “Murun Ritüeli”, “Kutsal Kurbono Ritüeli”, “Yedinci Gün

³⁶⁷ Bu konuda Ermeni Kilisesi’nin uygulamasını görmek için bkz. Seyfeli, **Ermeni Kilisesi’nde Sakramentler**, ss. 146-147.

³⁶⁸ Samuel (Ed.), **The Sacrament of Holy Baptism...**, ss. 36-44.

³⁶⁹ Tezokur, “Süryanilerde Vaftiz”, s. 254.

³⁷⁰ Malankara Archdiocese of the Syrian Orthodox Church in North America, **Holy Baptism**, <http://www.malankara.com/>, (05.06.2017).

³⁷¹ Dolapönü, **Türk Süryani Kadim Kilisesi’nin Mesihsal Öğretimi**, s. 13.

Ritüeli”, “Kutsal Vaftiz Merasiminin Kısaltılmış Şekli” ve “Ölüm Tehlikesi Durumunda Vaftiz Ritüeli” şeklinde işlenmiştir.

3.3.1. Anne ve Çocuğun Doğumdan Sonra Kutsanması

Süryanilerde doğumdan sonra anne ve bebeğin kiliseye kabulü doğan çocuğun cinsiyetine göre değişir. Erkek çocuksa 40 gün kız çocuksa 80 gün sonra anne ve bebeğin kiliseye kabul ayini gerçekleştirilir.³⁷² Süryani Kilisesi’nde doğumdan sonra anne ve çocuğun kiliseye kabulü ve kutsanışı dua ve ritüelle gerçekleşir. Anne elinde yanan iki mum ve kollarında çocuğu kilisenin kapısında bekler. Kâhin uzun bir cübbe giyer ve dua okur.³⁷³ Kâhinin okuduğu ilk dua doğumdan sonra annenin kiliseye kabul ve kutsal komünyon alması için günahların bağışlanması duasıdır. Tövbe ve itiraf sakramentinin yerini almayan³⁷⁴ dua şöyledir: *“Yüce Tanrı! Şimdi bile dua etme, kutsanma, bütün günahlarının af olması ve günahlardan arındırılması için tapınağınıza gelen bu kulunuzu (İsim), bol lütuf ve merhametinizle kabul buyurun! Ey merhameti bol Rab! Yüzünüzü ona (anne) çeviriniz ve Kutsal Ruh’unuzun lütfunu ona gönderin ki; o, beden ve ruhun tüm eksikliklerinden tamamıyla arınabilsin ve sizin kutsal tapınağınıza girerek şimdi ve sonsuza dek size dua takdim etmeye layık olsun. Amen.”*

Süryani Kilisesi anne ve çocuğu kiliseye kabul ettikten sonra çocuk vaftiz edilecekse kâhin şöyle der: *“İsa, Rabbimiz! 40 günün ardından annen Meryem’le tapınağa geldiniz ve dindar, dürüst bir yaşlı adam olan Simeon’un kollarında taşındınız. O (Rab), ikinizi kutsasın, O’nun destek ve lütfuyla gece ve gündüz koruyucunuz olsun. O, sizin için bütün dertler ve kederlerden uzaklaştıran sarsılmaz bir dayanak, bütün endişe ve sancılardan kurtaran barış cenneti olsun ki O’na (Rab) şimdi ve her an hamd ve şükürleri takdim edesiniz.”*

Eğer çocuk hala vaftiz edilmemişse kâhin çocuğun vaftiz olma lütfunu elde etmesi için şu duayı okur: *“Ey Ulu Tanrım; Annesi Meryem’le doğumundan 40 gün*

³⁷² Midyat Kiliseleri Papazı İshak Ergün ile yapılan 02. 05. 2015 tarihli görüşme kaydı. Ayrıca bkz. Mettaous, **Sacramental Rites in the Coptic Orthodox Church**, s. 9. Ayrıca bkz. Lev. 12: 2-5.

³⁷³ Anne ve Çocuğun Kutsanması töreninin geniş halini görmek için konunun temel kaynağı olan şu esere bkz. Samuel (Ed.), **The Sacrament of Holy Baptism...**, s. 10.

³⁷⁴ Mettaous, **Sacramental Rites in the Coptic Orthodox Church**, s. 5.

sonra kurallarda emredilen şeyi yapmak için mabede gelen; dindar ve dürüst yaşlı adam Simeon'un kollarında taşınan ve Senin sonsuz gücün aracılığıyla senin bedenini ve kanını alan bu seçkin kulunu ahlaksızlıktan yıkanmaya ve kardeşliğe layık hale getirmen için sana yakarıyoruz. Baba ve Kutsal Ruh'la şükür ve onur şimdi ve ebediyen sanadır."³⁷⁵

Yahudi geleneğinde doğumdan 40 gün sonra arınma günlerinin bitiminde ilk doğan erkek çocuk tapınağa getirilir ve Musa Yasası'na göre yasada öngörülen kurbanlarla Tanrı'ya sunulurdu. Hristiyan geleneğinde de doğumdan 40 gün sonra anne ve çocuğun kutsanarak kiliseye katılımı gerçekleşir. Burada tapınak ile kilisenin kutsallık ve kutsallaştırma özellikleri arasında ilişki kurulması söz konusudur. Bu nedenle kahin anne ve çocuğu tapınağa yani kutsal kiliseye alır ve Luka İncili'nde yer alan Yusuf'la Meryem'in İsa Mesih'i doğumundan 40 gün sonra tapınakta Tanrı'ya sunmasıyla ilgili "*Musa'nın Yasası'na göre arınma günlerinin bitiminde Yusuf'la Meryem çocuğu Rab'be adamak için Yeruslaim'e götürdüler. Nitekim Rab'bin Yasası'nda, 'İlk doğan her erkek çocuk Rab'be adanmış sayılacak' diye yazılmıştır. Ayrıca Rab'bin Yasası'nda buyrulduğu gibi, kurban olarak 'bir çift kumru ya da iki güvercin yavrusu' sunacaklardı.*"^(Luk.2:22-24) sözleri ile Şimon'un tapınağa gelip İsa Mesih'i geleceğin ışığı olarak görmesiyle ilgili "*Ey Rabbim, verdiğin sözü tuttu; Artık ben, kulun huzur içinde ölebirim. Çünkü senin sağladığın, bütün halkların gözü önünde hazırladığın kurtuluşu, ulusları aydınlatıp halkın İsrail'e yücelik kazandırarak ışığı gözlerimle gördüm.*"^(Luk.2:29-32) sözlerini okur.^(Luk.2:22-4)

3.3.2. Kutsal Vaftiz Sakramentinde İlk Hizmet

Vaftiz ritüeline geçilmeden önce katakümenlerin hizmeti olarak bilinen ilk dini hizmet gerçekleşir. Katakümen eğitimi vaftizle sonuçlanan bir eğitim sürecidir. İlk hizmette okunan tüm sesli dualar papaz tarafından kollar açılmadan okunur. Genel olarak tüm duaların başında ve sonunda kâhin ve diyakoslar tarafından koro şeklinde tekrarlanan sözler bulunmaktadır. Bunlar genel olarak kâhinin söylediği

³⁷⁵ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 12.

“Baba’ya Oğul’a ve Kutsal Ruh’a şükürler olsun.” ile diyakosların “Amen. Tanrı korusun, kutsasın” şeklindeki formülize edilmiş sözleridir.³⁷⁶

İlk hizmet ayininin başında kâhin sunak bölümüne geçer ve yönü doğuya dönük şekilde dua kitabından açılış duasını³⁷⁷ okumaya başlar: “Yüce Tanrı, bizi saflık ve kutsallıkla size layık hale getir ki biz Sizin sadık çocuklarınız olalım ve bitimsiz lütfunun görkemi ile ilahi sırlarının içine katılabilelim. Bizim, Siz’inle, Baba, Oğul ve Kutsal Ruh ile birlikte şimdi ve sonsuza dek bitimsiz lezzet ve saadette mutlu (bahtiyar) olmamıza izin ver. Amen.” Diyakoslar daha sonra Mezmurlardan bazı pasajlar okur. Bu ilahide Tanrı’nın vaftiziyle günahlardan arındırma ve merhamet lütfunu bağışlaması dilenir.

Mezmurların dört sözüyle³⁷⁸ birlikte Halleluiah’ın söylendiği ilahiler döngüsünden oluşan “*Quqal’yon*” ilahisi okunur. İlahilerin çoğu Süryani Kadim Kilisesi’nin günlük dualardan oluşan ‘*Shhimo*’ kitabında bulunur.³⁷⁹ Burada kâhin öncelikle öğüt almış adayın kutsanması ve hikmeti anlayabilmesi için bilgelik öngörüsünün bahşedilmesini diler. Ardından şu duayı okur: “*Ey Tanrım, korkun onun kalbine yazılsın ki dünyanın kibrini, gösterişini fark eden zihni aydınlansın. Böylece tüm dünyanın kötülük ve şehvetinden kurtulduğu zaman su ve Ruh ile gelen doğumla yeniden doğmaya layık hale gelebilsin, doğru çobanın koyunları arasında sayılabilsin ve Kutsal Ruh’un işaretiyle mühürlensin. Bununla o kutsal kilisenizin üyesi olabilir, kurtarıcı İsa Mesih ve yüce Tanrımızın görünümünde kutsanmaya layık hale gelir. Kurtarıcı İsa Mesih’le övgü, şükür ve ibadet şimdi ve ebediyen Sizedir ve Kutsal Ruh’unuzadır.*”

Kâhin sonuç duası ve genellikle tütsüden önce yakarış dualarını takip eden kısa ilahilerden oluşan “*Eqbo*”³⁸⁰ duasını okur: “*Vaftiz aracılığıyla düşmanlardan (şeytanlar) bize bulaşan iğrenç günahlardan arınırız. Böylece her zaman yeni ve*

³⁷⁶ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 14.

³⁷⁷ Best (Ed.), *Baptism Today*, s. 303.

³⁷⁸ Mez. 29:1,3,4.

³⁷⁹ Silvanos, *The Rite of Consecration of the Church...*, s. 270.

³⁸⁰ Silvanos, *The Rite of Consecration of the Church...*, s. 36; Ayrıca bkz. Barsavm, *Saçılmış İnciler*, s. 95.

eskimeyen yola yönlendiriliriz ki bu yol Tanrının sevdiği imanlıların düşüncelerinde yaşayan saf, yanılmaz, ruhsal bir yoldur.”

3.3.3. Tövbe Ritüeli

Süryani Kadim Kilisesi’nde tövbe ritüeli kilisenin dışında başlar. Vaftiz adayı Mesih’in bedeni olan kiliseye katılabilmek için şeytana, kötülüklere, günahlara sırtını çevirip yeni bir dünya bahşeden kiliseye adım atar. Vaftiz merasiminde cemaat kilisenin “*hayklo*” bölümünde yerlerini aldıktan sonra vaftiz adayı ve kâhin ruhanilere özgü bölüm olan kilisenin “*gude*” kısmına gelir. Kâhin Tanrı’dan af, merhamet ve bağışlamayı dileme duası olarak bilinen *Husoyo* duasını okur:³⁸¹

“Rabbim, affin ve merhametin için dua etmemize ve yalvarmamıza izin ver. Bağışlayıcı Rab, merhametin üzerimize olsun ve bize yardım et. Sana asla tükenmeyecek bir heyecanla tüm mevsimlerde, zamanlarda bitimsiz övgülerimizi, dualarımızı ve şükranlarımızı sürekli sana sunmaya bizi layık eyle.”

Husoyo duasının ardından kâhin kulun vaftizinde bulunan Tanrı’nın Kutsal Üçlü Birlik’te tek ve yeryüzü ile gökyüzündeki hikmetin kaynağı olmasıyla ilgili övgüler barındıran dualar okur.

Kâhin zayıf ve günahkar ellerle tütsüyü Kutsal Üçlü Birliğin onuruna yaktığını ifade eder ve *Sedro* duasını okur. Bu duada Rab Mesih’in, tarifi imkansız şekilde Meryem Ana’dan vücut bularak insana dönüşümü ifade edilir. Ardından kâhin, İsa Mesih’in insanoğluna Tanrı’nın evladı olma lütfunu su ve Ruh aracılığıyla sağladığını ifade eden “*O, Babanın lütfunu su ve Ruh’la insanoğluna getirerek Tanrı’nın çocukları yapabilir. O, yeniden ve istekli bir şekilde rahimlerde şekillenerek Âdem olarak bir bebek oldu. Kutsal vaftizin potasında günahlardan yıpranmış ve eskimiş olan görüntüsünü temizle ve arındır. O’nun vaftize ihtiyacı olmadığı halde kutsal vaftiziyle Ürdün Nehri’nin sularını saflaştırmak için geldi Vaftizci Yahya’nın elleri altında kafası eğilmiş olan Tanrı’nın Oğlu’nun üzerine Kutsal Ruh bir güvercin gibi indi ve göklerden şöyle bir ses duyuldu: ‘Sen benim sevgili oğlumsun, senden hoşnudum.’”* şeklindeki duayı okur.

³⁸¹ Samuel (Ed.), **The Sacrament of Holy Baptism...**, s. 18.

Sonra kâhinin okuduğu af ve bağışlama duası şöyledir: “*Ey Rab! Kutsal vaftiz için hazırlanan bu kulunuzun üzerine bol merhametiniz sağ elinizin izniyle olsun. Onu (kız-erkek) herşeyi kutsayan zufa otuyla arındır. Halkınızı kutsayın ve mirasınızı koruyun. Merhametinizle Kutsal Ruh’un hediyelerini ve görkemli giysilerini giymiş oluruz ve vaftiz aracılığıyla (günahkârları kutsayan ikinci doğum) bize Baba’nın ruhsal oğulları haline gelme lütfunu bağışlarsınız. Hatta şimdi, bağışlayıcı Tanrı, (bize) inanç ve umut ver ki, hayatımız boyunca Sana, Kutsal Baba’ya ve senin Kutsal Ruh’una şimdi ve sonsuza kadar şükrederek varlığına hizmete layık olabilelim.*”

Ardından Vaftizci Yahya’nın İsa Mesih’in vaftizinde okuduğu kutsallaştırma duasını içeren bir “*Qolo*”* ilahisi okunur. Tekrar kâhin insanlığın günahını üstlenen İsa Mesih sayesinde bahşedilen kutsal gizemlerle ilgili bir dua okur.

Ritüelde dualar okunurken çocuk diyakos tütsüyü getirir. Kâhin, tütsüyü yakar. Çocuk tütsüyü doğu-kuzey ve batı-güney yönünde sallar. Diyakos çocuğun tütsüyü sallama işi bitene kadar herkesin yönü doğuya dönüktür. Bu işlem bittikten sonra tekrar batıya dönülür.³⁸² Bu esnada kâhin tütsü duası olan ve “*Etro*”* adı verilen şu duayı okur: “*O’nun bol merhameti üzerinize olsun. Ey Rab, biz kutsal vaftiz için hazırlanan bu kulunuzun davranışlarına bu tatlı tütsüyü sunuyoruz ki o (kız-erkek) sizin lütfunuz tarafından sonsuz yaşamın kitabında yer alabilsin, ruhsal yaşamda doğabilsin ve sizin sözlerinizin yerine getirildiği imanlılar arasında sayılabilsin. Düşmanın (şeytanın) tüm zararları onun yaşamından çıksın. Kutsal mührünüz onun için koruma ve öğüt olabilsin. O (kız-erkek) ilahi emirlerinizi gözlemleyerek, kötülük üzerinde zafer elde eden doğruluk ve erdemler ile güçlenebilsin. Şimdi ve ebediyen Size, Baba’ya ve Kutsal Ruh’a dua ve şükürler sunmaya layık olabilsin.*”

Diyakoslar Mezmurlar’dan^(Mez.114:25) ve Pavlus’un Romalılarına Mektubu’ndan^(Rom. 6:1-8) ifadeler aktarırlar. Bu ifadeler yaratılıştaki günahkâr olan

***Qolo**: Genellikle birkaç dörtlükten oluşan Mezmurlarla birlikte söylenen liturjik şiirlerdir. Bkz. Silvanos, **The Rite of Consecration of the Church...**, s. 36.

³⁸² Midyat Kiliseleri Papazı İshak Ergün ile yapılan 02. 05. 2015 tarihli görüşme kaydı.

***Etro**: Etro’nun terim anlamı duman demektir. Litürjik hizmet kitaplarında ‘etro’ tütsür duası anlamına gelir. Etro, firmo olarak da adlandırılır. Bkz. Silvanos, **The Rite of Consecration of the Church...**, s. 197, 618n.

varlığın Mesih’le birlikte çarmıha gerilerek günden kurtulması ve böylece Mesih’le beraber ölen varlığın Mesih’le birlikte yeniden yaşama kavuşmasını içerir.

Süryani Kadim Kilisesi’nde vaftiz aday kız olduğunda kâhin vaftizde kadın ve erkek ayrımının olmadığını gösteren Pavlus’un “*Vaftizde Mesih’le birleşenlerinizin hepsi Mesih’i giyindi. Artık ne Yahudi ne Grek, ne köle ne özgür, ne erkek ne dişi ayrımı vardır. Hepiniz Mesih İsa’da birsiniz. Eğer Mesih’e aitseniz İbrahim’in soyundansınız vaade göre de mirasçısınız.*”^(Gal.3.23-29) şeklindeki sözlerini aktarır. Ardından diyakoslar Mezmurlardan^(Mez.51:7) ilahiler okur. Kahin ve diyakoslar İsa Mesih’in sözlerine sükûnet ve huşuyla kulak verilmesini isteyen ve Tanrı’nın esenlikle merhametinin üzerlerine olmasını dileyen dualar okurlar.

Kutsal Kitap’ta su ve Ruh’tan doğanların Tanrı’nın Egemenliğine girdiklerine yer verilir. Kâhin bu hususu İsa Mesih’in “... ‘*Sana doğrusunu söyleyeyim, bir kimse sudan ve Ruh’tan doğmadıkça Tanrı’nın Egemenliğine giremez. Bedenden doğan bedendir, Ruh’tan doğan ruhtur.*’”^(Yu.3:5-6) şeklindeki sözlerine dayandırır. Ayrıca okunan duada vaftiz suyunun günden arınma özelliğini Tanrı’nın merhametiyle ve suyu kutsallaştırmasıyla kazandığı belirtilir.

Tövbe ritüelinde kahin sesli ve sessiz dualar okur. Kâhin sessiz dua okurken diyakoslar, dua tamamlanana kadar; sesli dua okurken ise duanın bitiminde *Kyrie Elesion* (merhamet et) sözlerini tekrarlarlar. Kâhin sessiz duayı okumak için doğuya döner ve din adamının bu görevi icra etmeye layık olması için şöyle der: “*İnsanların zihinlerini bilen, kalpleri keşfeden ve dizginleyen Ey Yüce Tanrım, henüz değersiz ve perişan olmama rağmen merhametiniz sayesinde beni bu hizmete çağırdınız. Ey Tanrım, bu yüzden beni ne hor gör ne de beni kontrolünden uzak tut. Suçlarımı sil, bedenimin kirlerini yıka, ruhumun kirlerini temizle ve beni tamamıyla kutsal yap! Sadık sürünün davranışında orta düzeyken ve onların günahları için bağışlanma isterken günahkâr olamam. Efendimiz, bu kulunuzun utancıyla reddetmeyin, hizmetçinizi rezillikle kovmayın, hoşnut olmak için Kutsal Ruh’unuzu bana gönderin ve beni ulu ve ilahi gizemi uygulamak için güçlendirin.*”³⁸³ Bu okunan sessiz duanın ardından kâhin sesli duaya geçer. Bu duada vaftizle İsa Mesih’in dirilişine katılan

³⁸³ Samuel (Ed.), **The Sacrament of Holy Baptism...**, s. 30.

kulun Kutsal Ruh armağanlarını koruduğu müddetçe zafer tacını elde etmesi ve İsa Mesih aracılığıyla göklerde isimleri yazılan ilk doğanlar arasında yer almasını Tanrı'nın bahşetmesi yönünde dilek sözleri vardır.

Kâhin vaftiz adayının ismini vaftiz kaydına geçirmeden önce tütsüyü yakar ve doğuya yönelerek “...Ey Merhametli Tanrı! Bu kulu aldaticılığın karanlığından yaşam veren öğretilerin yoluna ilahi davetin aracılığıyla çağıran Rab'be yakarıyoruz ki o (kişi)'nin adı yaşam kitabında kaydedilsin. O ibadet eden cemaat arasında sayılsın ve suretinizin ışığı onda damgalanabilsin. İsa Mesih'in haçı şeytanın tüm kötülüklerinden ve bu dünyanın gösterişinden kaçana kadar ilahi emirlerinizi koruyarak onun kalbine işaretlensin.”³⁸⁴ der ve vaftiz adayı ile karibonun ismini vaftiz kaydına geçirir.

Karibo ve vaftiz adayının yönü doğuya kâhinin yönü batıya dönükken kâhin sesli duayı okur. Dua esnasında kâhin adayın yüzüne üç defa haç çıkarma işaretiyle üfleyerek şöyle dua eder: “Ey Rab, Yalnız doğan Oğul'un havarilerinin üzerine üflediği kutsal ilhamı ona bahşet. Putperestliğin kalıntılarını zihinlerinden defet. Onu Kutsal Ruh'u almaya hazırla. Ve su ve Ruh sayesinde yeniden doğur. Günahlarından arınmaya layık kıl...”

Kâhin, çocuğun alnına kutsal yağ sürmeden önce diyakoslar adayın başını tutar ve *Barekhmore* (Tanrım bağışla) der. Ardından Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'un adıyla üç defa haç çıkarma işareti yapılır. Bu esnada okunan sesli ve sessiz duaların içinde vaftiz adayından kötü ruhların gitmesi ve adayın kutsallık ve saflık kazanması ifadeleri bulunur. Okunan duaların ardından şeytan çıkarma ritüeline geçilir.

3.3.3.1. Şeytan Çıkarma

Şeytan çıkarma ritüelinde kâhin ve vaftiz adayı *gude* bölümündedir. Kahin vaftiz adayının karşısına gelecek şekilde batıya döner. Adayın yönü ise doğuya dönüktür. Kâhin öncelikle elini adayın başına koyar ve adaydan kötü ruhların defedilmesiyle ilgili şu duayı okur.³⁸⁵ “*Cennetin ve dünyanın yaratıcısı, her şeyin*

³⁸⁴ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, ss. 30-32.

³⁸⁵ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 36.

görüleni ve görülmeyeni olan yüce Tanrı'ya sesleniyorum: Kutsal isminizle mühürlediğimiz bu kulunuzun başının üzerine elimizi koyuyoruz ki kutsal elleriniz tarafından şekillenen bu kulunuzdan tüm kirli ruhlar, iblisler ve şeytanlar uzaklaşabilsin ve dizginlensin. Yüce Tanrım, duy bizi! Düşmanın kışkırtmalarından bu kulunu temizle ve onları azarla!”

Kâhin bu ritüel esnasında elini vaftiz adayının üzerine bırakır. Diğer taraftan kâhin okunan her duada vaftiz adayının yüzüne haç çıkarma işareti yapar. Toplamda dokuz defa yapılan bu uygulamada okunan dokuz dua³⁸⁶ sırasıyla şöyledir: “Dinle beni, sen Tanrı’nın bu kuluna eziyet eden sapkın ve asi olansın.”; “İlahi kanunları ve kutsalı bozan doğruluğun düşmanı; mükemmel krallığın şanı tarafından sana yalvarıyorum gitmeni emrediyorum...”; “Cennette ve yeryüzünde otorite sahibi olan, her şeyin yaratıcısı olan ve takdiriyle her şeyi koruyan Tanrı aracılığıyla sana yakarırım.”; “Tanrı adına onaylıyorum ki O, şeytanları domuzlara dönüştürdü ve suda boğdu...”; “İlahi güç ve otorite ile sessiz ve dilsiz ruha ‘çık adamın içinden, sen arınmamış ruh, bir daha ona saldırmaya cüret etme!’ diyerek ilahi yönetim ve güçle emreden İsa adına sana yakarırım!”; “Tanrı’nın heybetli adına huşu içinde kal! Ki O titreyen baş melek ve meleklerin varlığıdır. Tüm güçler ve yönetimler O’nun varlığında korku içinde kalır. O’na saygı ile ibadet eden göksel kalabalıklar ve tüm kâinat O’nun görkemini (şanını) ilan eder.”; “İlk isyankârlardan olan karanlığın zincirlerinde bağlanan ve onları cehennem azabının çukurlarına gönderen Tanrının heybetli ismiyle huşu içinde kalın.”; “Gelmekte olan adaletin korkusuyla kalın, ürperin ve uzaklaşın. Tanrının hilkatini yaklaşımayın ve sarsmayın. Tanrının evreninde şeytanların yaşama yeri olmadığı için yaşamayın ancak tapınak olduğuve ‘Onların arasında yaşamalıyım onlarla yürümeliyim ve onların tanrısı olmalıyım, onlar da benim halkım olmalı’ diyen yaşayan tanrının yeri olduğu için yaşayın. Sana gelince, O seni tiksindirici, erdemsiz ve söndürülemez cehennem ateşine yakıt yaptı.” ve “Kutsal ve muzaffer olan Tanrı, Baba, Oğul ve Kutsal Ruh tarafından Tanrı’nın bu kulundan uzaklaşmanı ve yaşam yerin olması gereken suyun olmadığı kurak, ıssız yerlere gitmeni istiyorum.”.

³⁸⁶ Silvanos, **The Rite of Consecration of the Church...**, s. 36-40. Ayrıca Midyat Kiliseleri Papazı Midyat Kiliseleri Papazı İshak Ergün ile yapılan 02. 05. 2015 tarihli görüşme kaydı.

Şeytan çıkarma ritüelinde kahin ve adayın yönü doğu-batı, batı-doğu, doğu-batı olarak üç defa yer ve yön değiştirildikten sonra doğuya dönük şekilde dualar okunur. Vaftiz adayı bebekse *karibo* onu sol koluyla tutarak batıya döner ve kâhinin şeytan çıkarma duasını sağ elini kaldırarak tekrar eder.³⁸⁷

Süryani Kadim Kilisesi'nde hastalık ve acil durumlarda şeytan çıkarma duası daha kısadır ve şöyledir: “*Senin adına, Ey Rab, şeytanı ve arınmamış ruhları mühürlüyorum ve senin âleminden kovuyorum. Ayrıl (üç defa haç çıkarır), sapkın ve isyankâr olan, kulunun hilekar ruhlardan arınmasına izin ver. Kork (üç defa haç çıkarır) ey kirli ruh!*”³⁸⁸

Vaftiz adayı batıya, papaz doğuya doğru döner ve “*Vaftiz olunan ben (isim) şeytanı, işlerini, fikirlerini ve bütün kuvvetini inkâr ederim.*” der. Ardından vaftiz adayı doğuya papaz batıya doğru dönükken aday “*Ey Mesih Rabbimiz vaftiz olunan ben (isim) Sana tabi olurum, Peygamber, Elçi, öğretmen ve doğru yolda olan Aziz ataların aracılığıyla verdiğin, bütün Tanrı'sal öğretilerini kabul eder, Sana, Babana ve Kutsal Ruh'una iman ederim.*” der.³⁸⁹

Aday ilkin batıya dönerek üç defa “*Şeytanı inkâr ederim.*” sonra doğuya dönerek “*Mesih Allah'ımıza iman ederim.*” der. Kâhin, aday ve cemaat, yönünü doğuya çevirir ve ‘İman Metni’ okunur. Ardından kâhin kollarını uzatarak teşekkür duasını okur: “*Ey Rab! Bu kulunu kutsal vaftize getirmeye ve O'nu kötü olandan ayırmaya layık hale getirdiğin için Size minnettarız. Bu nedenle, O kan ve et ile bağlı değildir ama Rabbimiz, tek doğan Oğul, Tanrı İsa Mesih'in tatlı sevgisi ve lütfuna bağlıdır. Ey Rab! Kutsal Ruh'u onun üzerine göndermeye, onu desteklemeye, vücudunun her bir kısmını incelemeye, temizlemeye, seninle, senin iyi ve kutsal Ruh'unla Rabbimiz İsa Mesih'de mükemmel doğmaya ve kutsal yağlamaya layık olabilen onu kutsamaya razı ol. Ey Rab! şimdi ve ebediyen kutsadın.*” Bu duadan sonra vaftiz ritüeline geçilir.³⁹⁰

³⁸⁷ Mettaous, *Sacramental Rites in the Coptic Orthodox Church*, s. 21.

³⁸⁸ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 40.

³⁸⁹ Midyat Kiliseleri Papazı İshak Ergün ile yapılan 02. 05. 2015 tarihli görüşme kaydı. Ayrıca bkz. Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 42.

³⁹⁰ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 44.

3.3.4. Vaftiz Ritüeli

Süryani Kilisesi'nde tövbe ritüelinin ardından vaftiz ritüeline geçilir. Vaftiz ritüeli genellikle kilisenin güneydoğu kısmında yer alan vaftizhane bölümünde gerçekleştirilir. Vaftizhane kısmında vaftiz ritüelinde kullanılan vaftiz kabı, sıcak ve soğuk su, mum, beyaz örtü, ahşap haç, kutsal yağ ile murun yağı önceden hazırlanmış şekilde bulunur.³⁹¹

Kâhin vaftizhanenin önünde durur. Sağ eliyle sıcak su içeren kabı ve sol eliyle soğuk su içeren kabı kaldırır. Eller çapraz, yani solun üzerinde sağ olacak şekilde, aslında haç şeklinde suyu yavaşça yılın mevsimlerine göre vaftiz kabına döker. Böylece suyun ılık hale gelmesini sağlar ve şu duayı okur: “*Tanrı Baba, Oğul ve Kutsal Ruh’a şükürler olsun.*”. Diyakoslar ise “*Merhameti ve sevgisi her iki dünyada da zayıf ve günahkâr olan bizim üzerimize olsun, sonsuza dek, âmen.*” der. Ardından kahin şu duayı okur: “*Acizliğimizden yalvarırız sana Ya Rab. Bu suyu Kutsal Ruh’unun gücü ve hükmün ile karıştır; kaptan kutsal pınar ve dürüstlük akmasını sağla! Bu su Senin faziletinden, biricik sevgili oğlun İsa Mesih’in iyiliğiyle ve Kutsal Ruh’unun hükmüyle, şimdi ve sonsuza dek vaftiz olunmaya hazır hizmetkârını günahlarından arındıran ve dürüstlükten oluşan bir örtü olsun!*”³⁹²

Süryani Kadim Kilisesi'nde vaftiz kabının içine küçük bir ahşap haç konulur ve kabın üzeri beyaz bir örtüyle örtülür. Ardından kabın her iki tarafına birer mum konur ve kabın iki tarafı aydınlatılır. Bu esnada kâhin önce sessiz ardından da sesli olmak üzere iki dua okur. Kâhin vaftiz ritüelini gerçekleştirirken tüm sesli duaları ellerini açıp kollarını kaldırarak okur. Vaftiz adayına Kutsal Ruh’un gönderilmesini ve vaftiz için hazırlanan adaya Mesihi bir yaşam bahşedilmesini dileyen sessiz dua şöyledir: “*Kutsal Baba, kutsal havarilerin aracılığıyla vaftiz edilen bunlara Kutsal Ruh’u verdiniz. Ey Rab! Ellerimizin gölgesini kullandığınızdan dolayı daha şimdiden vaftiz için hazırlanmış olan bu kişinin üzerine Kutsal Ruh’unuzu göndermeyi kabul edin. Böylece o, O’nun ilahi hediyeleri ve Kutsal Ruh’la dolduğunda o (kişi) otuz, altmış ve yüzlerce inanlıya yarar sağlayabilsin.*”

³⁹¹ Tezokur, “Süryanilerde Vaftiz”, s. 256.

³⁹² Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 46.

Ardından sesli olarak şunu okur: “:..... Ey Rab! Acizliğimiz içinde yeniden doğmak için hazırlanan bu kişinin üzerine Mesih’in suretini damgala ve baskıla!. Onu peygamberler ve havarilerin sağlam temeli üzerine inşa et. Onu Senin Kutsal, Katolik ve Elçisel Kilise’nde gerçek bir bitki gibi dik ve yeşert. Herkes tarafından şükredilen isminiz onun (kişi) aracılığıyla Yalnız Doğan Oğul adıyla, Kutsal Ruh adıyla, bütün iyi, tapılası, yaşam veren ve Sizin özünüzle birlikte dindarlık içinde büyüdükçe övünülebilir.”³⁹³

Vaftiz Ritüeli içinde bazı bölümleri barındırır. Bu yüzden konu bunlara dikkat ederek “Merhem Yağı ile Çocuğu Mesh Etme”, “Suyun Kutsanması” ve “Kutsal Ruh Duası” başlıkları altında işlenmiştir.

3.3.4.1. Merhem Yağı ile Çocuğu Mesh Etme

Kâhin sağ başparmağını merhem kâsesindeki kutsal yağ ile nemlendirir. Ardından merhem yağını dualar eşliğinde çocuğun alnına haç çıkarma (önce yukardan aşağıya sonra soldan sağa doğru) işaretiyle sürer ve şöyle der: “Vaftiz adayının ismi, şeytani etkiye karşı durabilen ve Kutsal, Elçisel ve Katolik Kilise’nizde ekili zeytin ağacına aşılanmış ruhsal sevinç verici yağla işaretlendi.”³⁹⁴ Ardından aday “Baba, Oğul ve Kutsal Ruh’un adıyla” kutsanır.

Kutsama duasından sonra kâhin şu Husoyo duasını okur: “En muhteşem Üçlü Birliğe, en saf, her şeyden üstün, doğada öz; herşeyin varedicisi ve yaratıcısı en Kutsal Tanrı, Üçlü Tanrı’da bir sayı, kişilerin farklılıklarına rağmen tek bir öz ortaya çıkaran, yeraltında tapınma içinde eğilenlerin, yeryüzü yaratıklarının ve göksel ev sahiplerin her diz çöküşün hedefi O’na olan ve her övgü, dua, yüceltme, ibadetin kendisine yapıldığı Baba, Oğul ve Kutsal Ruh’a şimdi ve ebediyen şükürler olsun.”. Husoyo duasından sonra diyakoslar “...Hadi dua edelim, merhamet ve lütuf için Rabbe yalvaralım.” der ve bu esnada cemaat de diyakosla birlikte Tanrı’dan merhamet diler. Ardından kahin yine bir Sedro duası okur. Bu duada Mesihi yaşam

³⁹³ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, ss. 48-50.

³⁹⁴ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 50. Ayrıca bkz. Simon Mathew Jones, “Womb of Spirit: The Liturgical Implications of the Doctrine of the Spirit for the Syrian Baptismal Tradition”, (“Degree of Doctor”, University of Cambridge Faculty of Divinity, Cambridge 1999), s. 244.

için Tanrı'nın merhametine layık olma lütfunun bahşedilmesi dilenir. Ardından kâhin *"Ey Rabbim! Zaaflarımız için günahlarımızın bağışlanması için Sana yalvarırız. Günahkâr ellerimizle sana sunduğumuz bu yakılmış tütsüyü kabul et. Kutsal Ruhunun gücüyle ve Yalnız Doğan Oğlu'nun lütfuyla bizi doldur. Senin yeni antlaşmanın vekili olabilmemiz için bizi uygun hale getir. Bizi bilgi ve irfan aracılığıyla Mesih'in hediyeleriyle uyumlu en onurlu adına ibadet etmeye layık hale getir. Onunla ve Kutsal Ruh'unla, tüm kutsal, onurlu, yaşam verici seninle aynı özden olana, övgü, onur ve güç şimdi ve ebediyen Sen'den kaynaklıdır."* ve *"Tanrı günahlarımızı affetsin..."*der³⁹⁵ ve sonra şu Quqoyo ilahisi okunur: *"Tanrı'nın sesi suların üzerindedir, Halleluiah. Yahya, İsa Mesih'in kutsadığı vaftiz suyunu karıştırdı ve içinde vaftiz olmak için nehre girdi. Mesih'in sudan çıktığı an, gökyüzü ve yeryüzü O'na şeref verdi. Güneş büyüleyici ışığını sundu ve yıldızlar, tüm nehirleri ve kaynakları kutsayan O'nun önünde eğildi, Halleluiah, Halleluiah. Sen insanoğluna hediyeler verdin, Halleluiah. Şimdiye kadar kim saf vaftizhane ve Kutsal Kilise gibi iki soylu rahibe gördü; biri yeni ve ruhani çocuklar doğurur, diğeri onları besler; her kim vaftizhane suyundan çıkarsa, Kutsal Kilise onu alır ve kilise mihrabına (sunağa) sunar, Halleluiah. Halleluiah."*³⁹⁶

İlahinin ardından kâhin vaftiz kabının üzerindeki beyaz örtüyü kaldırır ve suyun üzerinde sallayarak şöyle der: *"Papazın ellerini uzattığı ve vaftiz kabını açtığı an ne kadar da mucizevi bir andır! Göksel ev sahipleri alevler üzerinde duran ölümlüyü seyretmek için hayretler içindedir. O, göklerden inmesi için Kutsal Ruh'u çağırdı. O'nun arzusu, Kutsal Ruh günahların affı için vaftizhaneyi kutsadığında aceleyle yerine getirildi."*

Vaftizhanenin kutsanmasının ardından kâhin tütsü yakar ve Etro adı verilen şu tütsü duasını okur: *"Ey İsa, Tanrımız, sana sunduğumuz bu hoş tütsü aracılığıyla bu bebeği canlandırıcı yıkamanın lütfunu almaya layık hale getir. Yaşamının tüm günleri boyunca onu iyi ve doğru işler için hazırla ve kıyamet günü herkesi yeniden diriltmek için geldiğinde, vaat ettiğin gibi O'nu Baba'nın yanına al. Hepimiz onunla*

³⁹⁵ Silvanos, **The Rite of Consecration of the Church...**, ss. 52-54.

³⁹⁶ Samuel (Ed.), **The Sacrament of Holy Baptism...**, s. 54.

ebediyen Sana dua ve övgü sunacağız.”³⁹⁷ Ardından suyun kutsanması ritüeline geçilir.

3.3.4.2. Suyun Kutsanması

Süryani Kadim Kilisesi’nde vaftiz suyu sesli ve sessiz dualarla kutsanır.³⁹⁸ Vaftiz suyunun dualarla kutsanması Kutsal Ruh’un inişine ön hazırlıktır.³⁹⁹ Kâhin ilk olarak şu sessiz duayı okur: “*Sen, tüm günahlarımızı temizleyen gerçek arınmanın kaynağını verdin. Senin duanla kutsanan bu su aracılığıyla Mesih’in vaftiziyle bize bahşedilen kutsallığı alırız. Ey Rab! Yalnız Doğan Oğul’un aşkıyla verdiği güçle bu suyu doldurmak için sana yalvarırız. Tüm günahlardan bizi arındır, kutsa ve Kutsal Ruh’unu almaya bizi hazır hale getir.*” Ardından kâhin sesli olarak şunu okur “*Bütün iyi armağanların vericisi olduğun için, Sana, Yalnız Doğan Oğul’a, Kutsal Ruh’a şimdi ve ebediyen şükürlerimizi sunarız.*” Diyakoslar ise “amen” diye kaşılık verir.⁴⁰⁰

Bu arada kâhin önce şu sessiz duayı okur: “*Tüm görünen ve görünmeyen şeylerin yaratıcısı olan Yüce Tanrı! Gökleri, yeryüzünü, denizleri ve içindeki sakinleri Sen yarattın. Sen suları bir yerde topladın ve okyanusları kumdan bir sınırla kuşattın. Sen, semayı yarattın ve semanın altındaki suları semanın üstündeki sulardan ayırdın.*” Ardından Kutsal Ruh’un kutsallığını suya bahşetmesi için dileklerde bulunmayı içeren şu sesli duayı okur: “*Kudretinle denizleri sıkı bir şekilde inşa ettin. Sen, suların içinde gizlice uzanan ejderhaların kafalarını kırdın. Sen huşu uyandıransın. Karşında durmaya kim cesaret edebilir? Biz, Senin yarattığın bu suya bakmak için, kurtuluşun lütfunu, Ürdün Nehri’nin kutsiyetini ve Kutsal Ruh’un kutsallığını bu suya bahşetmen için Sana yalvarırız. Senin yarattığın bu çocuğa zarar verebilecek tüm kötülükleri bu sudan uzaklaştır ve daha sonra düşmanların tüm güçlerinin huşu içinde kaldığı mükemmel ve yüce adınla çağır.*”⁴⁰¹

³⁹⁷ Silvanos, *The Rite of Consecration of the Church...*, s. 56.

³⁹⁸ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 58.

³⁹⁹ Mettaous, *Sacramental Rites in the Coptic Orthodox Church*, s. 27.

⁴⁰⁰ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 58.

⁴⁰¹ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 60.

Kâhin vaftiz suyuna batıdan doğuya, kuzeyden güneye haç çıkarır şekilde üç defa üfler.⁴⁰² Ardından suyun görünen ve görünmeyen kötü güçler ile kirliliklerden arınmasını dileyen şu duayı okur: *“Senin haçının işaretinin altında insanlığın katili olan ejderhanın başını (haç çıkarır) parçala. Tüm havai ve görülmeyen şeytanları bu sudan (haç çıkarır) uzak tut. Ne karanlığın kötü ruhlarının onun içinde gizlenmesine (haç çıkarır) izin ver, ne de fani dertlere ve zihinsel rahatsızlıklara neden olan karanlığın kirli ruhlarının, bu çocukla birlikte vaftiz olmak için bu suya girmelerine izin ver. Yüce Tanrım, şeytanın tüm faaliyetlerini ondan uzak tut.”* ve *“Ey Tanrım geri dön ve üzerimize in ve bu suların üzerine doğru in ve onları kutsa!”* der.⁴⁰³

Ardından diyakon Kutsal Ruh’un suyu kutsamasıyla ilgili şu duayı okur: *“... Kutsal Ruh burada gökyüzünün yüksekliklerinden kanatlanır, iner ve üzerinde dolaşır, vaftiz kabının suyuna ulaşır ve onu kutsar. Ayakta ve dua ederken sakın ve huşu içinde kaldın. Dua et ki esenlik bizimle olsun ve hepimiz huzurlu olabilelim.”* der. Böylece Kutsal Ruh duası bölümüne geçilir.⁴⁰⁴

3.3.4.3. Kutsal Ruh Duası

Vaftiz suyunun kutsanması Kutsal Ruh’un kutsamasıyla gerçekleşir. Kutsal murun yağı vaftiz suyuna boşaltılmadan önce Kutsal Ruh’u çağırma duaları okunur. Dualarla vaftizde kişiyi Tanrı’nın görüntüsünde ve benzerinde yenileyen Kutsal Ruh’un suya inişi gerçekleşir.⁴⁰⁵ Diyakoslar yukarıda verilen duayı okurken kâhin ellerini suyun üstünde sallar ve kısık bir sesle şu duayı okur: *“Ey Rab, Yüzünü bu suya doğru çevir ve Kutsal Ruh’a uyararak bu suyu kutsa. Vaftiz için hazırlanan bu çocuğu kibrin şehveti tarafından bozulmuş eski varlığından çıkararak tamamıyla değişebilmeyi ve Yaraticının suretiyle yenilenen yeni varlığı giyebilmeyi bahşet.”*⁴⁰⁶

Ardından kâhin Kutsal Ruh’u her çağırışta haçın yönlerini belirterek şu duayı okur: *“Ey Tanrım, bu suları,(Batı) yenilenme sularını, (Doğu) mutluluk ve bir araya*

⁴⁰² Mettaous, *Sacramental Rites in the Coptic Orthodox Church*, s. 33.

⁴⁰³ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 60.

⁴⁰⁴ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 62.

⁴⁰⁵ Maurice Fred Himmerich, *Deification in John Damascus*, Proquest Dissertation & Theses, 1985, s. 146.

⁴⁰⁶ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 62.

gelişin sularını,(Kuzey), Senin Yegâne Oğlunun ölüm ve dirilişini sembolize eden suları (Güney) kutsama suları yap.” Diyakos ise “amen” der.⁴⁰⁷

Kâhin Kutsal Ruh aracılığıyla önce arınma ve aydınlanma duasını, sonra lütuf ve yenilenme duasını yine her haçın yönlerini aynı şekilde belirterek okur ve diyakoslar “amen” derler.

Vaftiz suyunu kutsama dualarının ardından adayın elbiseleri çıkarılır ve aday havluya sarılır. Kâhin çok saygılı bir şekilde kutsal murun kabını alır ve suyun üzerinde haç çıkarırken şu duayı okur: “*Sular seni gördü, Ey Tanrı, sular Seni gördü; Onlar korkmuşlardı.*”, “*Rabbin sesi sular üzerindedir; görkemli Rab gürlledi.*” ve “*Rab mükemmel suların üzerindedir.*” Diyakoslar kâhinin sırayla okuduğu her duaya “*Şükürler olsun. (Halleluiah)*” sözleriyle karşılık verirler.⁴⁰⁸

Kâhin kutsal murunu suyun içine haç çıkarma işaretiyle boşaltırken “*Kutsal yağı yenilenme ve dürüstlük kutsamaları için bu vaftiz suyunun içine boşaltıyoruz.*” der. Ardından sonsuz bir hayat için Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adıyla, yani Kutsal Üçlü adına sırayla üç defa haç çıkarır. Her bir haç çıkarmada diyakoslar “amen” der.

Ardından kâhin vaftiz adayının üzerine Kutsal Ruh’un inmesini dileyen şu sessiz duayı okur: “*Senin Tek oğlun olan Tanrı Sözü vaftiz edildiğinde, Sen vaftiz geleneğini yeryüzünde inşa ettin. Kutsal Ruh’unu bir güvercin gibi gönderdin ve Ürdün’ün akan sularını kutsadın. Şimdi bile, Ey Rab, bu kulunun üzerine inmek için Kutsal Ruh’unu göndermeye razı ol. Sen onu kurtarıcılık ve kutsallıkta temizledikçe Mesih’in paydaşı olabilmeyi ona göster.*” sonra şu sesli duayı okur: “*Bu çocuk dürüst ve mutlu bir hayatın içinde yenilenmiş ve mükemmel olduğu zaman, Kutsal Ruh’un gücü ve lütfun birçok hediyesiyle dolmaya layık hale gelebilir. Lütuf, merhamet ve insanlık için Biricik Oğul’un sevgisi aracılığıyla Sen’i sevenlere söz vermiş olduğun kutsal ebediyetin katılımcısı olabilir ve emirlerini koruyabilir.*

⁴⁰⁷ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 62.

⁴⁰⁸ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 64.

Seninle ve Senin iyi, tapılası, yaşam veren ve Seninle aynı özden olan Kutsal Ruhun'la onur, şükür ve güç şimdi ve ebediyen Sen'dendir."⁴⁰⁹

Kâhin sağ elini suyun üstünde kibarca sallar ve her seferinde suyun kenarlarında bir tam haç işareti yaparak sesli olarak şöyle söyler: *"İlahi yenilenme için bu su kutsanmış ve arınmış olsun."* ve ardından sonsuz bir yaşam için sırayla Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'un adıyla sırasıyla haç çıkarır. Toplam üç defa haç çıkarılmış olur.⁴¹⁰

Ardından Diyakos sağ başparmağını kutsal yağla nemlendiren kâhine çocuğu sunar. Kâhin çocuğun alnına haç çıkarma işaretiyle yağ sürer ve şu duayı okur: *"(Vaftiz adayının adı) düşmanın işlerine karşı zırh olan memnuniyet yağı ile yağlandı."* Ardından Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adıyla her yakarıшта haç çıkarır.⁴¹¹

Kâhin avucuna yeterli miktarda kutsal yağı boşaltır ve adayın başından başlayarak vücudunun tamamını kutsal yağla yağlar. Eğer bir çocuktan fazlaysa, papaz her defasında aynı hareketle yağlar. Kutsal yağlama esnasında diyakoslar şu ilahiyi okur: *"Tanrı dedi ki: 'Hadi Harun kutsallık yağıyla yağlanmış ol ve böylece kutsanmış ol.' Şimdi vaftiz için gelen bu mahsum kuzu aynı şekilde yağlanır."* Ve ardından şunu okur: *"Harun, peygamber Davut tarafından bildirilen bir kutsama sakramenti olan kutsallık yağını alarak mükemmel oldu."*⁴¹²

Daha sonra kâhin vaftiz su kabının önünde durur. Ardından yükseklerden inecek olan Kutsal Ruh'u çağırır ve göksel krallık için yeni çocuğa doğum veren bu suyu kutsar. Diyakoslar şu duayı okur: *"Suyla gelen görkem giysisini sana veren Baba, Oğul, Kutsal Ruh olan Kutsal Üçlü adıyla yağlanan ruhsal kuzu,"*

Kâhinin yüzü batı, çocuğun yüzü ise doğuya dönük olacak şekilde iken kâhin çocuğu vaftiz su kabına üç defa batırıp çıkarır. Daha sonra kâhin sağ elini çocuğun kafasının üzerine uzatır ve sol eliyle çocuğun kafasının üstüne, önüne, arkasına, sağ ve sol tarafına suyu dökerek şu duayı okur: *"(İsim) kutsallık, kulluk, suçsuz bir*

⁴⁰⁹ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 64-66.

⁴¹⁰ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 66.

⁴¹¹ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 68.

⁴¹² Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 68.

hayat, günahların affı ve umutlu hayatın içinde ölümler arasından kutsanmış bir diriliş için vaftiz edilir.”⁴¹³ Diyakoslar “Barekhmore” diye cevap verir.

Kâhin sonsuz bir hayat için “Baba’nın adıyla”, “Oğul’un adıyla”, “Kutsal Ruh’un adıyla” haç çıkarır. Söylenen her söz ve haç çıkarmanın ardından diyakoslar “amen” der.

Vaftiz adayının tüm vücudu kutsal suyla yıkanırken diyakoslar yüksek sesle şu duayı okur: “Suya in Ey işaretli kardeş ve Efendimize ulaş. Giyin ve bu büyük aileye katıl. O, O’na bildirilen önceki peygamberler gibi olmak için soylu doğuma sahiptir.”

Diyakoslar ilahi söylerken kâhin çocuğu vaftiz su kabından çıkarıp kariboya verir ve şu üç duayı sırasıyla okur: “Uzat kollarını, Ey Kutsal Kilise, Kutsal Ruh’un vaftiz kabından doğduğu saf kuzuyu huzuruna kabul et.”, “Ey kuzular, kurtuluşun işaretini koruyun ve cemaate girin. Mesih’in krallığı sizi tüm sürüden daha fazla sevindirecek.” ve “Davut’un üzerine ve senin bir günahkâr olarak girip saf ve temiz olarak çıktığın vaftiz suyunun üzerine merhem bulaştı.” Okunan dualara diyakos “barekhmore” ve “amen” diye karşılık verir.⁴¹⁴ Vaftiz adayının sudan çıkarılmasının ardından adayın Kutsal Ruh’u almasını sağlayan kutsal murun yağıyla yağlama ritüeline geçilir.

3.3.5. Murun Ritüeli

Murun ritüelinde kâhin sol elinde kutsal murun kabını tutar ve çocuğun kafasını sağ eline yatırır ve aşağıdaki duayı okur: “Kulların arasında vaftiz ve iman içinde sayılmış olan bu kulu Kutsal isminde bu mührü almaya layık et. Ey Tanrım kutsal murun aracılığıyla o hoş koku ile ruhsal olarak dolduğunda ona düşman güçlerden arınmış hükümet olmayı bahşet. Böylece o karanlığın yöneticileri ve bu dünyanın efendilerinden korkmasın. Talimatların ışığında yürüme yolunu ona göster

⁴¹³ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 70. Ayrıca bkz. Mettaous, *Sacramental Rites in the Coptic Orthodox Church*, ss. 37-38.

⁴¹⁴ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 72.

ki gerçek ışık olan senin için ışığın evladı olmaya layık hale gelebilsin. şimdi ve ebediyen Sana, Baba, OĞul ve Kutsal Ruh'a şükürlerimizi sunarız."⁴¹⁵

Kâhin sağ başparmağını kutsal murun yağı ile nemlendirir ve çocuğun alnına üç defa ha işaretiyle sürerken "*Mesih'in hoş kokusu olan kutsal murun aracılığıyla gerçek imanın mührü, Kutsal Ruh'un mükemmel hediyeleri ile (işim) damgalanır.*" der. Diyakoslar "*Barekhmore* " şeklinde cevap verir. Ardından kâhin sonsuz bir yaşam için sırasıyla Baba, OĞul ve Kutsal Ruh'un adıyla ha çıkarır.⁴¹⁶

Vaftiz adayının Kutsal Ruh'u alması murunla sağlanır. Kutsal Ruh'un verildiği bu ritüelde kâhin kutsal murunu avucunun içine döker ve adayın ilkin alnını sonra sağ kulak, kol, omuz ve sağ elinin parmakları ile sağ ayak parmakları olmak üzere sağ tarafını tamamıyla yağlar. Daha sonra adayın sol kol, omuz, kulak, sol elinin parmakları ile sol ayağının parmakları olmak üzere sol tarafını yağlar. Vaftiz adayının alnı, kafası, gözleri ve göğsü yağlanır. Böylece tüm vücudun yağlanması gerçekleştirilir. Kâhinin adayın vücudunu yağlaması esnasında diyakos yüksek sesle şu duayı okur: "*Tam da şimdi, Tanrı'nın onu tüm kötülüklerden temizlediği, ilahi ağırış ve bu mükemmel göksel gizemlere onu layık ettiği ikinci doğumun yağlaması için şimdi sana sunulan adına haydi ayakta dua edelim ve yalvaralım.*"⁴¹⁷

Vaftiz adayının yağlanması ardından diyakos ve karibo adaya temizliği, saflığı, ışık olan İsa Mesih'i ve yaşamı temsil eden beyaz elbiseler giydirir. Ardından diyakoslar "*Tanrı günahlarımızı bağışlasın.*" der. Kâhin ilkin Kutsal Ruh'un bahşedilmesiyle ilgili şu sessiz duayı okur: "... Kurtarıcı vaftiz aracılığıyla arınmanın lütfunu bize bahşettin, yaşam veren Kutsal Ruh, Mesih'in birliği ve kutsal yağlama aracılığıyla kutsallık verdin. Ey Rab, şimdi bile bizim hizmetimiz sayesinde bu kulun sonsuz yaşam umudu içinde Ruh ve su aracılığıyla yeniden doğmaya layık hale gelebilmesine razı ol. Ona isteyerek ve istemeyerek işlemiş olduğu günahlarının affını bahşet. Kutsal Ruh'unu ona gönder ve onu kutsallıkla doldur." Ardından şu sesli duayı okur: "*BilĖin içinde koru onu Ey Rab! Huşunla tut ve onu kabul et, onun adımlarını Senin gerçekliğinin içinde sabitle, onun ruhunda emirlerinin yolunu inşa*

⁴¹⁵ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 72.

⁴¹⁶ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 74.

⁴¹⁷ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 74.

et, Mesih'in yönetimi altında suçsuz bir yaşamın sürdürülebildiği ışığın evladı olabilmeyi ona göster ve onu birliğin layığı haline getir. Sen kurtuluşun Tanrısı olduğun için Senin Biricik Oğlu'na, Kutsal Ruh'una ve Sana şükranlarımızı sunarız."⁴¹⁸

Kutsal Ruh duaları okunduktan sonra kâhin "Esenlik sizinle olsun." deyince diyakoslar "Ve sizin ruhunuzla olsun. Haydi, kendimizi Tanrı'ya teslim edelim." diye dua eder. Ardından kâhin sesli şekilde Tanrı duasını okur: "Ey kutsanmış Rab Tanrı, eski antlaşmadan yeni insanın dirilişi için ruhsal kaynak haline gelen bu su, Kutsal Ruh'unun inişi mükemmel ve tarifsiz lütfun aracılığıyla kutsanmıştır. Bu kulu su ve Ruh aracılığıyla ona bahsettiğin yeni dirilişin saygı değer kişisi haline getirdiğinde bol merhametin sayesinde onu göksel krallığına layık yap ki biz ve o bir anlaşma ile seni çağırmaya cesaret edebilelim ey muhteşem insanlığı seven, kutsal ve yüce Baba Tanrı. Sana şöyle dua ederiz: Göklerin yaratıcısı olan Babamız."⁴¹⁹

Diyakoslar ve cemaat "Kutsanmış isim. Senin krallığın geldi. Gökyüzündekiler gibi yeryüzündekiler de senin olacak. Bize bugün günlük ekmeğimizi ver ve bize karşı olan günahları bağışladığımızda, bizim günahlarımızı bağışla. Şimdi ve ebediyen şükür ve güç Senin krallığın içindir." derler.⁴²⁰

Kâhin vaftiz adayına su ve Ruh'tan gelen doğma lütfunun bahşedilmesi, adayın Tanrısal ışıqla aydınlatılması, kutsallıkla sunulması ve ona kutsal sunağın önünde saflıkla durma lütfunun verilmesi için Tanrı'ya dua ederek yakarır. Kâhin ve diyakoslar sırayla esenlik diler. Ardından kâhin şu duayı okur: "Vaftiz edilen bu kulla hepimiz ruhlarımızı ve bedenlerimizi Senin önünde eğerez. Ey Rab, bize ve tüm mirasına bak ve sonsuz yaşam ile mükemmel kurtuluşa rehberlik et. Düşmanın kötülüklerini, hasetlerini bizden uzak tut ve bizi saf inançla yaşam veren göksel sakramentlerin katılımcısı olmaya merhamet, lütf, Mesih'in sevgisi, Tek doğan Oğul

⁴¹⁸ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 74-76.

⁴¹⁹ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 76-78.

⁴²⁰ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 78.

aracılığıyla ve Seninle aynı özden olan Kutsal Ruh'la birlikte şimdi ve ebediyelen layık hale getir."⁴²¹

Kâhin vaftiz adayı ile tüm cemaatinin kutsanmasını ve Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'tan gelen hediyelerle mutlu kılınmalarını Tanrı'dan diler. Ardından merhamet ve lütuf dilemek için vaftizhane ve sunağın önünde tütsü yakılır.⁴²²

Vaftizhane kısmında tamamlanan ritüelden sonra *karibo* vaftiz adayıyla sunak bölümüne gelir. Kâhin sunağın basamağında durur ve adayın kafasına takacağı haç biçimindeki beyaz kurdelayı üç kere sallayarak şöyle der: *"Ey erkek (kız) kardeş, Ürdün nehrinden çelenkle seni taçlandıran her şeye gücü yetenin Oğluna övgü şarkısı söyle."*⁴²³

Diyakoslar her zaman aşağıdaki dualardan biriyle cevap verir: *"Ey kardeş, parlak bir kar gibi olan giysilerini giy ve onun parlaklığının melekler gibi ışıldamasına izin ver."*; *"Sen bugün Kutsal Ruh'un gücüyle melekler gibi vaftiz kabından çıktın."* ve *"Bugün değeri bitmeyen tacı kafana yerleştirdin ve Âdem'in şanını giyindin."*⁴²⁴

Kâhin adayın kafasına kurdelayı takar ve şu duayı okur: *"Ey Rab, Kutsal adının şanı ve onurun çelengiyle bu kulunu taçlandır."* Böylece Murun ritüeli tamamlanmış ve Kutsal Kurbono ritüeline geçilmiş olur.

3.3.6. Kutsal Kurbono Ritüeli

Vaftiz uygulamasındaki kutsal kurbono ritüeli kısa olup komünyon verme ve almayla ilgilidir. Kutsal komünyonun alınması kâhinin adayın ağzına kaşığı üç defa değdirmesiyle gerçekleşir.⁴²⁵ Bu esnada kahin *"Cennette Adem'in hiç tatmadığı bu meyve bugün sevinçle senin ağzında yer aldı."* der.

⁴²¹ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 80.

⁴²² Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 80.

⁴²³ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 80-82.

⁴²⁴ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 82.

⁴²⁵ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 82.

Diyakoslar aşağıda verilen duaların ardınca her birine cevap verir: *“Tövbekârların dönüşü üzerine meleklerin sevindiği gibi aynı şekilde onlar bugün senin için de sevinir.”*; *“Vaftizin Oğlu, esenlik seninle olsun ve seni koruyan haça sığın!”* ve *“Baba’ya şükürler, Oğul’a teşekkürler, ibadet ve övgü Kutsal Ruh’a olsun.”*⁴²⁶

Sonra geleneksel Kutsal Bakire Meryem ilahisi söylenir. Eğer vaftiz edilen kız ise sunağın etrafında bu işlem üç defa gerçekleşir. Diyakoslar ilahi bitene kadar *“Kralın kızı görkem içinde huzura çıkıyor, Halleluiah.”* der.

Kutsal komünyon ritüelinden sonra kâhin vaftiz merasiminin son duasını okur: *“Tanrı Baba seninle olsun, tapılası Oğlu seni korusun; senin aldığın Kutsal Ruh, seni mükemmelleştirsın ve tüm aldatmalardan seni korusun ve almış olduğun vaftiz şimdi ve ebediyen seninle uyumlu olsun.”* ve diyakos. *“Esenlikle git.”* der. Ardından kâhin şu duayı okur: *“Biz seni vaftizden ve Tanrımız Mesih’in kefareti sunağından almış olduğun ilahi karşılıklarla birlikte Kutsal Üçlü’ye emanet ettik. Amen.”*⁴²⁷ Bu duayla birlikte Vaftiz Merasimi bitmiş olur.

3.3.7. Yedinci Gün Ritüeli

Süryani Kadim Kilisesi’nde yedinci gün ritüeli kutsal murunla yağlanan yeni vaftizlinin üzerindeki beyaz tac ve giysilerin çıkarılmasıdır. Bu ritüelde dualarla murunlanmış giysilerin çıkarılmasının ardından vaftiz adayı yıkanır.⁴²⁸

Kâhin vaftizden yedi gün sonra tacı çıkarırken şu duayı okur: *“Evlat edinen ruhsal annenin lütfu aracılığıyla, Ey Rab, Yalnız Doğan Oğluna kardeş yapmak için bu kulunu mükemmelleştirdin. Biz İncil’in ilahi yaşamı için senin yaşayan hikmetinle ona rehberlik etmesi için Sana yalvarırız. O bilgeliğini artırır ve erdemliler için ayrılan göksel krallığın için hazırlanan tacı almaya layık olan bir kişilik olur. Tacını bir kenara bırakmayla Senin sağ elini tutuşundan mahrum olmaz fakat onunla korunur, güçlenir, beslenir ve göksel çağırışın tacını almaya layık hale gelir. Şimdi*

⁴²⁶ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 82.

⁴²⁷ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 84.

⁴²⁸ Midyat Kiliseleri Papazı İshak Ergün ile yapılan 02. 05. 2015 tarihli görüşme kaydı.

ve ebediyen O'na, Yalnız Doğan Oğul'a ve Kutsal Ruh'a şükürlerimizi sunarız.”⁴²⁹
Böylece Yedinci Gün ritüeli sona ermiş olur.

3.3.8. Vaftiz Merasiminin Kısaltılmış Şekli

Ağır hastalık ya da herhangi bir muhtemel tehlike durumunda vaftiz merasiminin kısaltılmış şekli icra edilir. Kısaltılmış vaftiz metni Antakya Patriği Aziz Severius (M. 538) tarafından yazılmıştır.⁴³⁰

Kâhin vaftiz adayını kutsama yağıyla haç çıkarır şekilde yağlarayak şöyle der: “(isim) Tanrı Baba'nın görkemi, Yalnız Doğan Oğul'un onaylaması, sonsuz Kutsal Ruh'a tapma için, kutsallığın yağıyla işaretlenir. Amen.”⁴³¹

Vaftiz adayının yağlanması ardından kâhin vaftiz kabının içine suyu boşaltır ve kabın içine bir haç yerleştirir. Daha sonra kâhin kabın ön, sağ ve sol tarafına üfler. Ardından şeytanı, kötü ruhları uzaklaştırmak için şu sessiz duayı okur: “Ey Rab Tanrı, kutsal vaftizi almak için gelen bu ruhtan tüm şeytani ruhları aşağıla ve def et. Senin merhametli sevgin içinde, şeytanı ve şeytanın topluluğundan olanlarının tüm işlemlerini bu sudan ve bu suda vaftiz olanlardan uzaklaştır!”⁴³²

Vaftiz suyunun kutsanmasıyla ilgili kâhin şu duayı okur: “Ey, iyi, merhametli, insanoğlunu seven şefkatli Rab Tanrı, Senin vaftizinle ve Kutsal Ruh'un inişiyle Ürdün sularını kutsadın.” Ardından kâhin dizlerinin üzerine çöker ve suyun kutsanması için Kutsal Ruh'a seslenir. Bu esnada diyakos “Tanrı günahlarımızı bağışlasın.” der. Kâhin şu sessiz duayı okur: “Ey Yüce Tanrım, bu suya Kutsal Ruh'unu göndermen için Sana yalvarırız. Kutsa onu (suyu) ve kişinin içinde vaftiz olduğu bu kurtuluş ve mutluluğun suyunu kutsallaştır.” Ardından kâhin üç defa “Duy beni yüce Efendimiz!” der ve sonra diyakos da üç defa “Kyrie Eleison” der. Ardından kâhin suyun kutsanma duasını sesli okur: “Ey Rab, bizimle ol ve bu suyu

⁴²⁹ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 84.

⁴³⁰ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 86.

⁴³¹ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 86.

⁴³² Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 86.

*yararlı kıl. Şimdi ve ebediyen Sana, Senin Yalnız Doğan Oğluna ve Kutsal Ruh'una övgü ve şükürlerimizi sunduğumuz bu suyu kutsallaştır!”*⁴³³

Kâhin kutsal murun kâsesini eline alır ve haç çıkarma işaretiyle murunu “*Halleluiah*” diyerek suya boşaltır. Bu işlemi üç defa gerçekleştirir. Kâhin elini yavaşça suyun üzerinde sallayarak “*Bu su kutsanmış ve arınmış*” dedikten sonra diyakoslar “*Barekhmore* (Kutsa, Efendimiz)” der. Ardından kâhin sırayla Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'un adıyla sırasıyla haç çıkarır. Her bir haç çıkarmada diyakos “*amen*” der.⁴³⁴

Kâhin çocuğun vücudunun genelini kutsal yağla yağladıktan sonra adayı vaftiz kabının içine bırakır ve “(Vaftiz adayının ismi) *kutsallık için, kefareti için, günahsız yaşam için ve ölümden gelen kutsal diriliş için vaftiz edilir.*” der. Ardından tekrar sırayla kâhin Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adıyla haç çıkarır. Diyakos ise “*amen*” der. Kâhin vaftiz adayını sudan çıkarırken ellerini kaldırarak şu duayı okur: “*Mükemmel ve huşu uyandıran Baba Tanrımız! Sen insanlığın gizli düşüncelerini bilirsin, Sen kutsalsın ve kutsal insanlardan memnun olansın; Sen tüm insanların özellikle iman edenlerin kurtarıcısısın. Sen gerçekliğin şahitliğini bize bahsettin, su ve Ruh'tan gelen yenilenme aracılığıyla Senin çocukların olma hakkını bize verdin. Şimdi su içinde yıkamayla bu kulunu arındırmaya razı oldun. Biz bu kulunu kutsallaştırmaya razı olan Sana yalvarırız; onu Kutsal Ruh'un hediyeleriyle doldur, Senin konutun için kutsal bir tapınak olmayı ona göster ve ona güvenli doğruluk yolunu izlemeyi bahset ki o, Mesih'in yargı koltuğunun önünde durabilsin. Sen'inle ve Senin Kutsal Ruh'unla övgü, onur ve yönetim şimdi ve ebediyen Sen'dendir!”*⁴³⁵

Kâhin, vaftiz kabından çıkarılan adayın alnını kutsal murunla mühürleyerek şöyle der: “(İsim) *Kutsal Ruh'un mühürü ile mühürlendi.*”, diyakos ise “*Barekhmore*” dedikten sonra kâhin sırasıyla Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adıyla üç defa haç çıkarır diyakos da “*amen*” der.

⁴³³ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 88.

⁴³⁴ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 88.

⁴³⁵ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, ss. 88-90.

Kâhin avucunun içine kutsal murunu boşaltır ve çocuğun vücudunu genel olarak yağlarken şu sesli duayı okur: “*Ey merhametli ve iyi Tanrı, tüm insanların kurtulabilmesini içtenlikle arzuladın. Sen kutsalsın ve kutsal olanları memnun ettin. Sana yalvarırız, beden ve ruhun kutsallığı içinde bu kulu kabul et! Kutsal Ruh’un hediyeleriyle onu mükemmelleştir! Evlat olunmanın mutluluğunu ona ver ve onu göksel krallığının mirası için layık hale getir!*”⁴³⁶

Kâhin adaya tacı giydirir ve “*Ey Tanrım, bu kulunu görkem ve şanının tacı ile taçlandır. Senin hoşnutluğun ve Senin isminin şanı için ve Baba, Oğul ve Kutsal Ruh için şimdi ve ebediyen onu yaşamını erdeme layık hale getir!*” der. Ardından kâhin adayı sunağa götürür ve ona kutsal komünyonu verir ve: “*Sonsuz yaşam için Yeni antlaşmanın kanı. Amen.*” der ve böylece vaftiz uygulaması tamamlanmış olur.⁴³⁷

3.3.9. Ölüm Tehlikesi Durumunda Vaftiz Ritüeli

Süryani Kadim Kilisesi’nde kişi ölüm döşegindeyse ve vaftizli değilse kâhin kutsal yağlama yapmadan alnını haç çıkarma işaretiyle mühürler ve şöyle der: “*(isim) Baba’nın adıyla, (haç çıkarılır) Amen; ve Oğul’un adıyla, (haç çıkarılır) Amen; sonsuz bir yaşam için Kutsal Ruh’un adıyla, (haç çıkarılır) Amen.*”⁴³⁸

Eğer aday hastalığından kurtulursa kâhin daha sonra adaya tüm ritüeli uygulamalıdır. Ancak böyle bir durumda haç işaretiyle mühürleme tekrarlanmaz.

3.4. VAFTİZ MERASİMİNİN ANLAMI

Süryani Kadim Kilisesi tüm ruhsal ve göksel kavramları kilise içinde somut maddeler aracılığıyla yansıtmıştır. Bu da Süryani Kilisesi’nde bulunan nesnelerin her birinin özel bir anlamının olduğunu göstermektedir.⁴³⁹ Süryani Kilisesi’nde ritüellerde kullanılan objeler, söylenen dualar, ilahiler, sözler, din görevlileri, cemaatin giysileri ve sayılar gibi somut nesnelerin görünen ilk anlamlarının yanısıra manevi anlamları ritüellerin anlam derinliğini oluşturmaktadır.

⁴³⁶ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 92.

⁴³⁷ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 92.

⁴³⁸ Samuel (Ed.), *The Sacrament of Holy Baptism...*, s. 92.

⁴³⁹ Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, s. 21.

Vaftiz merasimi tövbe, vaftiz, mühürleme ve kutsal kurbono ritüellerini kapsamaktadır. Bu ritüellerin her birinin özel anlamı vaftiz ritüelinin anlamı ile de doğrudan ilişkili olup tüm merasimin ritüel anlamını oluşturmaktadır.

Süryani Kilisesi'nde kiliseye “ito” denmektedir. Süryanice “ito” sözcüğü, Mesihî cemaate girmek ve bu cemaatin gerekliliklerini yerine getirmek amacıyla Tanrı ile tek kalınan yapı için kullanılır. Kilisenin dört duvarı episkoposlar tarafından özel dualar eşliğinde kutsal murun yağıyla yağlanarak kutsanır.⁴⁴⁰ Kiliseye dâhil olan kişi Tanrı'nın evladı haline geldiğine inanılır. Çünkü kilise, Mesih'i temsil etmektedir. Mesih, Tanrı'nın oğlu olduğundan kiliseye giren kişi de Tanrı'nın evladı olarak kabul edilmektedir.

Süryani Kilisesi'nde mekan olan kilise Mesih'in ikinci gelişi doğu yönünden olacağından dolayı cemaatin doğuya bakacağı şekilde uzunlamasına inşa edilir. Süryani Kadim Kilise yapısı “*kduşkudşin*” (kutsal mihrap bölümü), ruhanilere özgü bölüm olan “*gude, kestrume*” ve inanlı cemaatin dua ettiği bölüm olan “*hayklo*” olarak üç ana bölüme ayrılmıştır.⁴⁴¹ Kilisenin mihrap bölümü insanın başını; *gude* ise iki elini, *hayklo* bölümü de insanın göğüs ve ayaklarını temsil etmektedir. Başdaki akıl tüm yaşamı yönettiği gibi mihrap üzerinde bulunan Mesih de cemaati ruhsal yönden yönetir.⁴⁴²

Süryani Kilisesi'nde vaftiz adayının kiliseye dahil olabilmesi ve Tanrı'nın evladı haline gelebilmesi için öncelikli olarak tövbe ritüeli gerçekleşir. Tövbe ritüeli kilisenin dışında başlar. Kilisenin dış kısmı Mesih'in bedeninin dış yüzeyini ve cemaatin dış yapısını temsil eder. Aday kiliseye, Mesih'in bedenine katılmak için kilisenin kapısından tövbeyle giriş yaparak kötülükler dünyasına, gerçek olmayan dünyaya sırtını çevirir ve kiliseye adım atarak Tanrının göksel krallığına, Mesihî yaşama, kurtuluşa ve imana giriş yapar.⁴⁴³ Süryani Kadim Kilisesi'ne göre anne ve bebeğin kiliseye girişi ve kutsanması doğumdan kırk gün sonra gerçekleşir.⁴⁴⁴ Bu

⁴⁴⁰ Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, s. 21.

⁴⁴¹ Chaillot, *The Syrian Orthodox Church of Antioch*, s. 93. Ayrıca bkz. Silvanos, *The Rite of Consecration of the Church...*, s. 180.

⁴⁴² Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, s. 23.

⁴⁴³ Seyfeli, *Ermeni Kilisesi'nde Sakramentler*, s. 140.

⁴⁴⁴ Midyat Kiliseleri Papazı İshak Ergün ile yapılan müe02.05.2015 tarihli görüşme kaydı.

süre erkek çocukları için kırk, kız çocukları için seksen gündür.⁴⁴⁵ Kilise bunu İsa Mesih'in Musa yasası gereği doğumdan kırk gün sonra tapınağa getirilmesiyle ilişkilendirir.⁴⁴⁶

Süryani Kilisesi'nde vaftiz adayına vekillik eden *karibo* (vaftiz babası) kilisenin kapısından itibaren vaftiz adayına eşlik eder. Vaftiz adayıyla beraber kâhinin yüzü doğuya dönük olarak kâhinin karşısına geçer.⁴⁴⁷ Kâhin, kilisede Mesih'in bedeninin başını yani başkâhini temsil eder. Başkâhin, Tanrı'nın hizmetkârıdır. Bundan dolayı kâhinin ayindeki tüm uygulamaları aslında Tanrı'nın bizzat kendisi tarafından gerçekleştirilen icraatlar olarak görülür.⁴⁴⁸

Vaftiz adayı ve *karibosu* kilisenin *hayklo* bölümüne giriş yaptıktan sonra diyakos ve ruhanilere özgü olan *gude* bölümüne geçilerek tövbe ritüeli gerçekleştirilir. Tövbe ritüeli adayın ve kâhinin yüzü batıya dönük olarak gerçekleştirilir. Batıya dönük Tanrı'dan ayrılmayı, sürgünü ve şeytanın hâkimiyetine boyun eğmeyi temsil etmektedir. Ayrıca Batı Tanrı'dan ayrılan ve sürgün edilerek melek rütbesinden düşürülen şeytanı sembolize eder. Tıpkı güneşin batıdan batışı gibi batıya dönük olma da ölümü, karanlığı sembolize eder. Güneş batıdan battığında gözkyüzü gecenin karanlığıyla yer değiştirir. Gün batımının günahın karanlığını, kederini ifade ettiği Mezmurlarda ifade edilen “Çünkü öfkesi bir an sürer, lütfu ise bir ömür; Gözyaşlarınız belki bir gece akar ama sabah sevinçle doğar.” (Mez.30:5) şeklindeki sözlerden anlaşılmaktadır.⁴⁴⁹

Tövbe ritüelinde daha sonra kâhinin yönü doğu vaftiz adayı ve *karibosunun* yönü batı olacak şekilde yer değiştirilir. Eğer vaftiz adayı bebekse, *Karibo* sol eliyle bebeğin sol elini tutar ve papazın dediklerini tekrarlar. Tekrar yön değiştirilir ve *karibo* sağ eliyle bebeğin sağ elini tutar ve söylenen sözleri tekrarlar. *Karibo* tekrar batıya döner ve söylenen sözlerden sonra doğuya doğru döner. Herkesin yönü

⁴⁴⁵ Bu süre farklılığı Kutsal Kitap' a dayalıdır. Bkz. Lev. 12: 1-5. Ayrıca bkz. Mettaous, **Sacramental Rites in the Coptic Orthodox Church**, ss. 9-10.

⁴⁴⁶ Luk2: 21-24. Ayrıca bkz. MacDonald, **Kutsal Kitap Yorumu** 1, s. 276.

⁴⁴⁷ 31. 05. 2015 tarihli Mor Malke Kilisesi'nde icra edilen vaftiz ritüelindeki gözlemlerimiz.

⁴⁴⁸ Seyfeli, **Ermeni Kilisesi'nde Sakramentler**, ss. 414-415.

⁴⁴⁹ Mettaous, **Sacramental Rites in the Coptic Orthodox Church**, s. 17.

doğuya dönük olarak dualar okunur.⁴⁵⁰ Genel olarak karibo ve adayın yönü doğuya dönükken sağ el kaldırılır. Bu esnada İsa Mesih’le antlaşma sözleri (iman metni) tekrarlanır ve bu kutsal antlaşmayı gerçekleştirmek için Tanrı duası okunur. Burada sağ elin kaldırılması antlaşmanın taahhütü olarak kabul edilir.⁴⁵¹

Doğuya yani mihraba dönüldüğünde ise şeytan çıkarma/terk etme ve iman ikrarı yapılarak Mesihi yaşama dönüşün gerçekleştiğine inanılmaktadır. Yönün batıdan doğuya çevrilmesi, kişinin günahı ve günahın karanlığını reddetmesidir. Böylece kişi vaftizle bahşedilen ışık ve kutsallıkla yaratıcının suretinde yenilenmiş bir yaşama günden güne özlem duyduğunu gösterir. Doğuya dönme yaratılıştaki ilk cennet bahçesine^(Yar.1:8) işaret eder. Yüzün doğuya dönük olması yeni doğuma işaret etmektedir. Güneşin doğudan doğuşu yeni günü başlattığı gibi gün doğumu da yeni bir güne işaret eder. Ayrıca doğuya bakmanın ışığa işaret ettiğini Pavlus’un Korintlilere mektubunda “Çünkü, ‘Işık karanlıktan parlayacak’ diyen Tanrı, İsa Mesih’in yüzünde parlayan kendi yüceliğini tanımamızdan doğan ışığı bize vermek için yüreklerimizi aydınlattı.”^(2Ko.4:6) ifadelerinden de anlaşılmaktadır.⁴⁵² Bunun dışında Kutsal Kitap’ta ışıkla gelen yaşamla ilgili ifadeler söz konusudur.⁴⁵³

Şeytan çıkarma ritüeli şeytanın boyunduruğundan çıkma, şeytanın tüm planlarını ve kötülüklerini reddetmesi; Kutsal Ruh’u almaya hazır olma; saf, temiz ve günahsız yaşama katılma anlamlarına gelmektedir. Temiz bir kalp ve beden Kutsal Ruh’un tapınağı haline gelir.⁴⁵⁴ Kâhin, Kutsal Ruh’un gücü ve etkisi aracılığıyla kötü ruhların hayatından çıkması için vaftiz adayının üzerine üç kez üfler.

Tövbe ritüelinden sonra vaftiz ritüelini gerçekleştirmek için vaftizhane kısmına geçilir. Süryani Kilisesi’nde vaftiz kurnası genel olarak kilisenin güneydoğu kısmındadır. Süryanice vaftiz kurnasına “*gurno dmamoditho*” denilmektedir. Vaftiz ile kişinin günahlarından arınıp sonsuz yaşama girişi sağlandığından bazı kiliseler kutsal sunağın güney kısmına vaftizhane odası inşa etmektedir.⁴⁵⁵ Vaftizhane

⁴⁵⁰ 31. 05. 2015 tarihli Mor Malke Kilisesi’nde icra edilen vaftiz ritüelindeki gözlemlerimiz.

⁴⁵¹ Mettaous, **Sacramental Rites in the Coptic Orthodox Church**, ss. 21-22.

⁴⁵² Mettaous, **Sacramental Rites in the Coptic Orthodox Church**, s. 19.

⁴⁵³ Mez. 36: 9; Mat. 4: 16.

⁴⁵⁴ Mettaous, **Sacramental Rites in the Coptic Orthodox Church**, s. 18.

⁴⁵⁵ Silvanos, **The Rite of Consecration of the Church...**, ss. 188-189.

bölümünde vaftiz kurnası, haç işlemeli beyaz örtü, mum, ahşap haç, sıcak ve soğuk su, kutsal yağ ve murun yağı vaftiz için hazır bulunmaktadır.

Kâhin sıcak su içeren kabı sağ eliyle soğuk su içeren kabı sol eliyle tutar ve sağ kol sol kolun üzerinde çapraz olacak şekilde suyu kaba boşaltır.⁴⁵⁶ Kilise suyu kaba boşaltırken yılın mevsimlerine göre boşaltır. Burada suyun ısısının ayarlanması esastır. Süryani Kadim Kilisesi'ne göre sıcak ve soğuk su ile suyun ısısının ayarlanması çeşitli sembolik anlamlar barındırır. Bu anlamlar, İsa Mesih'in vaftiz edildiği Ürdün Nehri'ne akan sıcak ve soğuk suları temsil etmesi, İsa'nın vaftiz edildiği esnada ilahi ışıqla soğuk suyun ılık hale gelmesi ile vaftiz adayının sıcak ve soğuk sudan fiziksel acı çekmemesi için karıştırıldığı şeklindedir.⁴⁵⁷

Hristiyan kiliselerinde haç yer almaktadır. İsa Mesih haçta gerilerek ölmüştür. Haç, İsa Mesih'in ölürken çektiği acı ve ızdırabı hatırlatır ve bunları simgeler. Böylece insanın kurtuluşu da simgelemektedir.⁴⁵⁸ Vaftiz suyunun içine haç bırakılır. Süryanice "*slibo*" olarak adlandırılan haç odundan, gümüşten ve altından olabilmektedir. Haçın maddesi ile anlamı arasında ilişki kurulmuştur. Haçın ahşap olması Mesih'in üzerinde gerildiği ahşap çarmıhla ilişkilendirilir. Bu da günahların bağışlanmasına işaret etmektedir. Haçın gümüşten olması peygamberlerin sözleriyle, altından olması elçilerin sözleriyle ilişkilendirilir.⁴⁵⁹ Haç çıkarma işaretinde sağ elin baş, işaret ve orta parmağı birleştirilir, diğer parmaklar ise bükülür. Üç parmak Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'u sembolize etmektedir. Bükülen parmaklar ise İsa'nın ilahi ve insanı tabiatını simgeler. Haç çıkarılırken birleştirilen üç parmak önce alna, sonra göğse ve ardından sağ taraftan sol tarafa doğru, yani sol omuzdan sağ omuza doğru, götürülür. Parmakların alna götürülmesi Tanrı'nın akılda olduğu; göğse değiştirilmesi Tanrı'nın kalpte bulunduğu; sağdan sola doğru götürme ise tüm bedende yer edindiği anlamına gelir.⁴⁶⁰

⁴⁵⁶ Malankara Archdiocese of the Syrian Orthodox Church in North America, **Holy Baptism**, <http://www.malankara.com/>, (05.06.2017).

⁴⁵⁷ Dukhrana, **Symbolism of Water in the West Syrian Liturgy**, 2013, <http://dukhrana.in/>, (23.05.2018).

⁴⁵⁸ Xavier Jacop, **Hristiyanların Kiliseleri ve İbadetleri**, Ohan Matbaacılık, İstanbul 2004, s. 19.

⁴⁵⁹ David Akgüç ve Ümit Koç, "Kilisede Bulunan Sembolik Eşya ve İşaretler-2", s. 49.

⁴⁶⁰ Kadir Albayrak, "Dinsel Sembol Olarak Haçın Tarihi", **Dini Araştırmalar Dergisi**, c. 7, S. 9, <http://dergipark.gov.tr/dav>, s. 125.

Vaftiz kabının her iki tarafının mumla aydınlatılması ışık kaynağı olan Mesih'e işaret etmektedir.⁴⁶¹ Ayrıca kilisedeki mumlar ve kandiller melekleri, azizleri ve insanın ruhundaki ışığı temsil eder.⁴⁶² Süryani Kilisesi'nde kullanılan mumlar balmumumdan elde edilmektedir. Mesih'in kendini kurban etmesiyle hayvan kurbanlarının sonlandırılmasından dolayı kilisede hayvansal yağlardan elde edilen mumlar kullanılmamaktadır.⁴⁶³

Suyun bedensel kirleri temizleme özelliği vaftizdeki suyun da günahın kirinden arındırması ile ilişkilendirilir. Vaftiz suyunun dualarla kutsanmasıyla ruhsal iyilik kazandırdığına inanılır.⁴⁶⁴

Aydınlanma, uzlaşma ve kutsamanın sembolü⁴⁶⁵ olan kutsal yağla (*mes'ho*) vaftiz adayının yağlanması ile ilahi lütuf elde etme, kötülüklere karşı mücadele etme cesareti ve düşmanın etkisinin yok edilmesi amaçlanır. Vaftiz adayının alına kutsal yağın sürülmesi Vahiy Kitabı'ndaki *"Biz Tanrımız'ın kullarını alınlarından mühürleyene dek karaya, denize ya da ağaçlara zarar vermeyin!"*(Va.7:3) ifadelerine işaret etmektedir. Alın işaretlenmesi bir askerin liderin izinden gitmesinin işareti olarak tasvir edilir. Vücudun alın kısmı neredeyse hiç kapanmayan kısım olduğundan adayın alın kısmının yağlanması Hristiyan olduğunun görünür bir şekilde göstergesidir.⁴⁶⁶ Erken dönem Süryani edebiyatında alna kutsal yağın sürülmesi için kullanılan ve işaret anlamına gelen *"ruşmo"* terimi kullanılmıştır. Bu terimin karşılığı Hezekiel Peygamberin *"Yeruşalim Kenti'nin içinden geç, orada yapılan iğrenç şeylerden ötürü dövünüp ağlayanların alınlarına işaret koy."*(Hez.9:4) ifadelerinde görülür. İbranice işaret terimi anlamında kullanılan terimin eski İbranicede karşılığı haç şeklinde olan *"tav"*, T harfidir. Bu sebeptendir ki vaftiz öncesi yapılan kutsal yağla alının yağlanması şeytani güçlere karşı korunmayı sembolize etmekte olup haç şeklinde olmaktadır.⁴⁶⁷

⁴⁶¹ Silvanos, **The Rite of Consecration of the Church...**, s. 198. Ayrıca bkz. Yu. 8: 12, 9:5.

⁴⁶² Akgüç ve Koç, "Kilisede Bulunan Sembolik Eşya ve İşaretler-2", s. 49.

⁴⁶³ Silvanos, **The Rite of Consecration of the Church...**, s. 184.

⁴⁶⁴ Pekasil, "Mardin Süryanilerinde Belleğin Teolojik-Kültürel Çerçevesi" **Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi (ISSN: 2147-0626)**, s. 39.

⁴⁶⁵ Courtois, **Süryaniler**, s. 99.

⁴⁶⁶ Silvanos, **The Rite of Consecration of the Church...**, ss. 141.-142.

⁴⁶⁷ Brock, **Süryani Geleneğinde Kutsal Kitap**, s. 113.

Çocuğun elbiselerinin çıkarılması, havluya sarılması, kutsal murunu suyun üzerinde hareket ettirme, murunu suya boşaltma ve vaftiz suyunu dualarla kutsama Kutsal Ruh'un suyun içine inişine hazırlık demektir. Murun yağının suya boşaltılmasıyla Kutsal Ruh'un suya inişi ve suyun kutsanması gerçekleşmiş olur. Murun yağının vaftiz suyuna boşaltılması Söz'ün ve Kutsal Ruh'un inkarnasyonunu temsil eder.⁴⁶⁸ Kutsanan su ruhun ve bedenin yeniden doğmasını, Tanrının krallığını görebilmeyi ve ona girişi bahşeder. Vaftiz adayının elbiselerinin çıkarılması yaratılıştaki Adem ve Havva'nın Tanrı'nın emirlerini çiğneyip şeytana uymalarından dolayı günaha düşmelerini, çıplaklıklarını fark etmeleriyle Tanrı'nın önünde utanç duymaları ve O'na sığınmalarını hatırlatır. Çünkü günah ve şeytan insanı Tanrı'nın lütfu ve nimetlerinden mahrum bırakır ve böylece onu utandırır.⁴⁶⁹

Kâhin doğu yönüne aday batı yönüne doğru olacak şekilde vaftiz adayını, üç kere Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'u temsil eden Kutsal Üçlü adına suya batırılır. Bu da Rab İsa Mesih'in *"Bu nedenle gidin, bütün ulusları öğrencilerim olarak yetiştirin; onları Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'un adıyla vaftiz edin; size buyurduğum her şeye uymayı onlara öğretin. İşte ben dünyanın sonuna dek her an sizinleym."* (Mat. 28:19-20) ifadelerine dayandırılır.

Vaftiz adayının vaftiz suyuna üç defa daldırıldıktan sonra vaftiz kabından çıkarılması Mesih'in haçta ölüp gömülüşü ve üç gün sonra dirilişini sembolize eder. Bu *"Vaftizde O'nunla birlikte gömüldünüz, O'nu ölümden dirilten Tanrı'nın gücüne iman ederek O'nunla birlikte dirildiniz."* (Kol.2:12) ifadelerine dayandırılır. Vaftiz suyuna batırılan aday günahlı yaşamda ölür ve temiz olan günahsız yaşama doğar.⁴⁷⁰

Vaftiz adayının vaftiz edilmeden önce sol elle anneden alınıp sağ elle anneye teslim edilmesi hareketi, vaftizin karanlığı reddi, ışığı kabulü ve dönüşümü sağlamasının işaretidir. Süryani Kadim Kilisesi'ne göre İsa Mesih dünyanın günahına batmadan haçta öldü ve soldan sağa doğru bize dönüştü.⁴⁷¹

⁴⁶⁸ Silvanos, **The Rite of Consecration of the Church....**, s. 156.

⁴⁶⁹ Mettaous, **Sacramental Rites in the Coptic Orthodox Church**, ss. 14, 16, 27.

⁴⁷⁰ Kürşat Demirci, **Bir Hristiyan Mezhebi Olarak Ortodoksluğun Teolojisi**, Ayıışığı Kitapları, İstanbul 2005, s. 55.

⁴⁷¹ Mettaous, **Sacramental Rites in the Coptic Orthodox Church**, s. 38.

Vaftiz adayının alnının kutsal murun yağıyla yağlanması zihninin ve düşüncelerinin kutsanmasının; göğsünün yağlanması kalbinin ve arzularının kutsanmasının; gözler, kulaklar ve dudakların yağlanması duygularının kutsanmasının; el ve ayaklarının yağlanması ise Tanrının emirlerini yerine getirmesi ve iyi işler yapmasının işaretleridir. Tüm vücudun murun yağıyla yağlanmasıyla kişi Kutsal Ruh ile mühürlenmiş olur.⁴⁷²

Hristiyanlık tarihinde dördüncü yüzyıldan itibaren bütün Hristiyan kiliselerinde vaftiz adayına beyaz elbiseler giydirilmesi genel bir uygulama olarak görülmektedir. Beyaz elbise temizlik, berraklık ve saflığı temsil eder. Vaftiz adayına beyaz elbisenin giydirilmesi asli günahla doğan kişinin vaftiz ile günahsız ve temiz bir hayata girişini sembolize eder.⁴⁷³ Vaftiz edildikten sonra adayın beyaz elbise giymesi ışık olan Mesih'i giyindiğinin ve Mesih'te yaşama başladığının sembolüdür. Daha sonra Vaftiz adayına Mesih'in bedeni ve kanını temsil eden komünyon verilerek Mesih'te yaşam gerçekleştirilir. Kutsal Ruh'un işlevselliğini artıran komünyon vaftizli inanlının her daim alması gereken temel bir gıda olduğu kabul edilir.⁴⁷⁴

Süryani Kilisesi'nde Kutsal Üçlü Birliğe işaret eden üç sayısı belirgin bir şekilde ritüellerde görülmektedir. Vaftiz töreninde vaftiz yeminlerinin üçerli periyotlarla tekrarlanması, ritüellerde sıklıkla kullanılan bazı kavramların üç defa söylenmesi (*hallaelayah, kuryeleyson, kadişot Aloho*), haç çıkarmanın üçerli periyotlarla yapılması, kilisenin mihrab, *gude* ve *hayklo* olarak üçe ayrılması, vaftiz töreninde suyun üç kez vaftiz adayının üzerine dökülmesi, adayın sunak (*beth qudsho*)⁴⁷⁵ etrafında üç kez dolanması ve ritüel sırasında İsa Mesih'in yeryüzündeki öğretilerinin yayılışını temsil eden "Firmo"nun ⁴⁷⁶ kilisenin dört tarafına doğru üçer kez sallanması bu durumun örneklerindendir. *Firmo* üç bölümden oluşmaktadır: En uç noktada bulunan tutma halkası, tanrısal gücü; en üst kısım ateşin yakıldığı kısmı

⁴⁷² Silvanos, **The Rite of Consecration of the Church...**, s. 157. Ayrıca bkz. Alfred J. Butler, **The Ancient Coptic Churches of Egypt**, Oxford at The Clarendon Press, 1884, ss. 269-272.

⁴⁷³ Tarakçı, **Protestanlıkta Sakramentler**, s. 71.

⁴⁷⁴ Seyfeli, **Ermeni Kilisesi'nde Sakramentler**, s. 153.

⁴⁷⁵ Chaillot, **The Syrian Orthodox Church of Antioch**, s. 93. Ayrıca bkz. Silvanos, **The Rite of Consecration of the Church...**, s. 180.

⁴⁷⁶ Akgüç ve Koç, "Kilisede Bulunan Sembolik Eşya ve İşaretler-2", **İdem/Reyono**, s. 49.

birbirine birleştiren kısım olan üç zincir Kutsal Üçlü'yü, orta kısımdaki zincir İsa Mesih'i ve zincirlerin üstündeki üç zil ise Baba, Oğul ve Kutsal Ruh üçlüsünü temsil eder.⁴⁷⁷ Buhurdanlıkta ateşin konulduğu kısım ve yanan kor ateş Rab İsa Mesih'i karnında taşıyan bakire Meryem Ana'nın sembolüdür. Buhurdanlık içinde bulunan buhur kutsallığı temsil eder. Ayrıca yakılan buhurun güzel kokusu da İsa Mesih'in öğretilerinin yayılışı gibi yayılıp günahın kötü kokusunun yok edilmesiyle ilişkilendirilmiştir. Buhurdanlığı (*Firmo*) taşıyan diyakos kilise içinde kokuyu etrafa yayarak attığı tur Mesih'in öğretilerine ve tekrar göğe yükselişine işaret eder.⁴⁷⁸

Vaftiz töreni esnasında yakılan tütsü, tütsüden yayılan koku ve yükselen duman kişinin Tanrı ve Tanrısal anlamlarla kurduğu iletişimin ve göksel krallığa ulaşmanın bir aracı anlamına gelmektedir⁴⁷⁹ ve günahların yok oluşunu simgelemektedir.⁴⁸⁰ Gümüş kab Mesih'i kucaklayan inananları, kab içine yerleştirilen tütsü ise Mesih'i sembolize eder.⁴⁸¹

⁴⁷⁷ Bilgihan Akbaba Bozok, “Mardin Süryani Cemaati Örneğinde Kültürel İfade Ve Anlam Üretme alanı Olarak Ritüeller Ve Müzik”, (“Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi”, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir, 2009, s. 53.

⁴⁷⁸ Akgüç ve Koç, “Kilisede Bulunan Sembolik Eşya ve İşaretler-2”, *İdem/Reyono*, s. 49.

⁴⁷⁹ Silvanos, *The Rite of Consecration of the Church...*, s. 197.

⁴⁸⁰ Bozok, *Mardin Süryani Cemaati Örneğinde Kültürel İfade Ve Anlam Üretme alanı Olarak Ritüeller Ve Müzik*, s. 53

⁴⁸¹ Silvanos, *The Rite of Consecration of the Church...*, s. 197.

SONUÇ

Süryani Kadim Kilisesi, Hıristiyanlıkta tanrı fikrinin ve özellikle kristolojik tartışmaların yer aldığı ve karara bağlandığı genel konsillerden Kadıköy Konsili'ni (451) ve kararlarını reddeden ve böylece bağımsızlığını ilan eden geleneğin etkin olduğu doğu ve monofizit kiliselerdendir.

Süryani Kadim Kilisesi'nde sakramental teoloji Hıristiyanlıkta sakramentler fikrinin gelişimine paralel olarak şekillenmiştir. Hıristiyanlıkta Mesih fikri çerçevesinde gelişen sakramental teolojinin genel çerçevesi bağımsız kiliselerin olduğu IV. yüzyıla kadar tamamlanmıştır. Süryani Kadim Kilisesi'nde de bu süreçte sakramentler fikrinin genel hatları oluşmuştur. Sakramentler teolojisi uzun bir süreçte doktrin haline gelmiştir. Katolik Kilise Floransa Konsili'nde (1438) ele aldığı yedi sakrament doktrinini Trente Konsili'nde (1545-1563) dogmaya dönüştürmüştür. Süryani Kadim Kilisesi ise yedi sakramenti doktrinel olarak kabul etmiştir. Süryani Kadim Kilisesi'nde kabul edilen yedi sakrament; vaftiz, murun, kurbono, tövbe, kehnutluk, hasta yağı ve evliliğdir.

Kutsal Kitap'taki sırların, temelde Mesih sırrının kendisini ortaya koyduğu sırlar sakramentler teolojisini oluşturmuştur. Hıristiyan düşünce sisteminde Kutsal Kitap metinleri ana kaynaktır. Kilise Babaları sakramentler fikri üzerine çalışırken öncelikle Kutsal Kitap metinleri ve geleneğe başvurmuşlardır. Sakramentler teolojisinde Mesih sırrı evharistiya sakramenti ile ortaya konmuştur. Evharistiyada ekmek ve şarap Mesih sırrının işaretidir. Evharistiyada Mesih'i gıdayı alan kişinin kendini çarmıhta feda eden Mesih'le ve kurduğu kilise ile bütünleştiğine inanılır.

Hıristiyan teolojisinin zirvesi olan evharistiyayı vaftizli olan alabilir. Vaftiz Hıristiyan olma lütfunun verildiği sakramenttir. Kiliseye giriş vaftizle sağlanır. Süryani Kadim Kilisesi'nde vaftiz ile kilisenin üyesi olunur. Ardından ruh'ta vaftiz yani Kutsal Ruh'un verilmesi murun sakramenti ile gerçekleşir. Kutsal Ruh'la

mühürlenmenin ardından Mesih'le bütünleşme evharistiya sakramenti ile sağlanır. Süryani Kadim Kilisesi'ne göre vaftizle günahlar silinir. Ancak vaftiz ile günahsız bir yaşam sürme insanoğlu için sonsuz sürmeyebilir. Kiliseye göre vaftiz sonrası işlenen günahlar tövbe sakramenti ile affedilir. Tövbe sakramentinde pişmanlık ve günahın itirafı önemlidir. Kilise günahın affedilmesinin ardından maddi ve manevi cezalar uygular. Süryani Kadim Kilisesi'nde kilisenin sakramental ve idari görev ile yetkilerini gerçekleştiren din adamlarını atama sakramenti kehnutluktur. Kehnutluk episkopos, papaz ve diyakos olmak üzere üç temel hiyerarşik rütbeye ayrılır. Kiliseye göre bedensel ve ruhsal olarak kişiye şifa veren sakrament hasta yağı sakramentidir. Hasta yağı sakramenti Hristiyanlıkta Yeni Ahit metinlerinden ziyade daha çok Eski Ahit metinlerine dayandırılır. Süryani Kadim Kilisesi hasta yağını sadece ölmek üzere olanlara değil tüm hastalara uygular. Süryani Kadim Kilisesi'nde evlilik neslin devamını sağlamak ve faydalı bireyler yetiştirmek için kadın ile erkeğin dini ve yasal açıdan birleştiği kutsal bir sakramenttir. Süryani Kadim Kilisesi'nde evlilik şartları Kutsal Kitap'a dayalıdır. Kilise zina dışında boşanmayı kabul etmez. Tek eşlilik benimsemiştir, çok eşlilik ailevi, sosyal ve toplumsal sorunlar doğuracağından kabul edilmez.

Sakramentlerin tamamlanmasını sağlayan şartlar bulunmaktadır. Bu şartlar madde, dua ve ruhanin söylediği sözlerdir. Vaftizin maddesi sudur. Duası ana sözleriyle “*Seni Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adıyla vaftiz ediyorum*” sözleridir. Ruhanisi ise papaz veya piskopostur.

Hristiyan olma lütfunu sağlayan vaftiz sakramentini şekillendiren, Kilise Babalarının ilk dört yüzyıldaki görüşleridir. Vaftiz sakramentinin tarihsel süreçte şekillenmesiyle beraber anlamları da belirlenmiştir. Vaftizle kiliseye dahil olan kişi asli günahından kurtulur ve yeni bir yaşama kavuşur. Kilise Mesih'tir ve vaftizle kiliseye giren de Mesih'le birleşir. Mesih'le birleşen Tanrı'nın egemenliğine göksel krallığına girme lütfunu elde eder.

Geleneğin etkisinin güçlü olduğu Süryani Kadim Kilisesi'nin vaftiz merasiminde tövbe, vaftiz, murun ve kutsal kurbono ritüelleri sırasıyla icra edilmektedir. Süryani Kadim Kilisesi'nde vaftiz merasimi öncesi gerçekleştirilmesi gereken hususlar vaftizin hazırlık sürecini oluşturur. Süryani Kadim Kilisesi vaftiz

merasiminde anne ve çocuğun kutsanmasının ardından kiliseye kabul gerçekleşir. İlk dönem vaftiz merasiminde adayın annesi kiliseye alınmamaktaydı. Günümüzde bu uygulama devam etmemektedir. Vaftiz adayına vekillik edecek vaftiz babası adayın dini eğitimi ve ritüel esnasında yapılması gerekenlerden sorumlu kişidir.

Süryani Kadim Kilisesi vaftiz merasiminde tövbe ritüeliyle şeytan inkar edilir. Vaftiz ritüelinde ise adayın kutsal yağla yağlanması ve suyun kutsanması da gerçekleştirilir. Aday kutsanmış suya üç defa batırılıp çıkarılır. Burada İsa Mesih'in ölümü, defnedilişi ve üç gün sonra dirilişi sembolize edilir. Su vaftizinin ardından Kutsal Ruh'un verilmesini sağlayan murun ritüeli gerçekleştirilir. Kutsal Ruh' u alan aday kutsal kurbono ritüelinde Mesihi gıdayı alarak Mesih'le bütünleşir ve Tanrı'nın evladı olduğu kabul edilir.

Sakramentlerin uygulama boyutunda yer alan her obje sakramental teolojide ifadesini bulur. Kutsal olan kilisede her nesne de kutsaldır. Vaftiz merasiminde sembolik anlamın derinliğini oluşturan her bir nesne Mesih fikriyle ilişkilendirilmiştir.

KAYNAKÇA

- AKDEMİR, Samuel, **İstanbul Mozağinde Süryaniler**, Promat Basım Yayın, İstanbul 2009.
- AKDEMİR, Samuel, **Dini Kurallarımız**, Baha Matbaası, İstanbul 1972.
- AKGÜÇ, David ve Ümit KOÇ, “Kilisenin Kutsal Sırları-2 Murun”, **İdem/Reyono**, 2007, S. 14, ss. 48-49.
- AKGÜÇ, David ve Ümit KOÇ, “Diyakosların Rütbeleri”, **İdem/Reyono**, 2003, S. 5, s. 45.
- AKGÜÇ, David ve Ümit KOÇ, “Kilisede Bulunan Sembolik Eşya ve İşaretler-2”, **İdem/Reyono**, 2006, S. 11-12, ss. 48-49.
- AKSOY, Suphi ve Tuma ÇELİK, **Mezopotamya Uygarlığında Süryani Tarihi**, Nika Yayınevi, Ankara 2013.
- AKYÜZ, Gabriyel, **Tüm Yönleriyle Süryaniler**, Anadolu Ofset, Mardin 2005.
- ALBAYRAK, Kadir, “Dinsel Sembol Olarak Haçın Tarihi” **Dini Araştırmalar Dergisi**, C. 7, S. 9, ss. 105-129, <http://dergipark.gov.tr/da>, (10.06.2017).
- ALBAYRAK, Kadir, “Ermeni, Süryani ve Keldani Kiliseleri”, **Yaşayan Dünya Dinleri**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2010, ss. 141-153.
- ALBAYRAK, Kadir, “Günümüz Ortadoğu Coğrafyasında Süryaniler” **Ortadoğu Yıllığı 2011**, Açılım Kitap, 2012, ss. 615-632.
- ANF01: **Ante-Nicene Fathers, Volume 1, The Apostolic Fathers, Justin Martyr, Irenaeus**, Edited by Alexander Roberts, D. D. & James Donaldson, L1.D. Revised and Chronologically Arranged, with Brief Prefaces and Occasional Notes, by A. Cleveland Coxe, D. D., Online Edition, 2002.
- ANF03: **Ante-Nicene Fathers, Volume 3, Latin Christianity: Its Founder, Tertullian I. Apologetic; II. Anti-Marcion; III. Ethical**, Edited by Allan Menzies, D. D. T & T Clark, Edinburgh, Online Edition, 2006.
- ANF04: **Ante-Nicene Fathers, Volume: 4, Fathers of The Third Century: Tertullian, Part Fourt; Minucius Felix; Commodian; Origen, Parts First and Second**, Choronologically arranged, with Brief notes and Prefaces, by A. Clevend Coxe, D.D. T&T Clark, Edinburg, Online Edition, 2006.

ANF05: **Ante-Nicene Fathers, Volume 5-Fathers of the Third Century: Hippolytus, Cyprian, Caius, Novatian, Appendix**, Edited by Alexander Roberts, D. D. & James Donaldson, LL. D. Revised and Chronologically Arranged, with Brief Prefaces and Occasional Notes, by A. Cleveland Coxe, D. D. T&T Clark, Edinburgh, Online Edition, 2004.

AYDIN, Emanuel, **Kurobo**, Yayın Evi Yok, Viyana 1979.

AYDIN, Mehmet, **Ansiklopedik Dinler Sözlüğü**, Din Bilimleri Yayınları, Konya 2005.

AYDIN, Fuat, **Pavlus Hristiyanlığına Giriş**, Eskiyei Yayınları, Ankara 2011.

AYVAZ, Moran Mor İğnatiyos I. Zekka, **Patrikten Mesajlar**, Zafer Matbaası, İstanbul 1997.

ATALAY, Talip “Günümüz Süryani Kilise ve Manastırlarında Din Eğitimi”, **Dini Araştırmalar Dergisi**, C. 8, ss. 39-68.

Athanasius, “Athanasius: Select Works and Letters”, Bkz.(NPNF2-04).

ATİYA, Aziz S., **Doğu Hristiyanlığı Tarihi**, Doz Yayınları, İstanbul 2015.

Augustin, “Ten homilies on the First Epistle John”, Bkz. (NPNF1-07).

Augustin, “City of God”, Bkz. (NPNF1-02.).

Augustin, “II Moral treatises, On the Good of Marriage”, (NPNF1-03.).

Augustin, “On Marriage and Concupiscence”, (NPNF1-05.).

Augustin, “II anti Donatist Writings, On the Baptism, Aganist the Donatist”, (NPNF1-04.).

BARTLET, J. V., “Baptism (New Testament)”, **Encyclopedia of Religion and Ethics**, Vol. 2, Edinburgh 1909, ss. 375-379.

BEGGIANİ Seely Joseph, **Early Syriac Theology**, The Catholic University of America Press, Washington D. C. 2014.

BEGGIANİ, Seely Joseph, “The Typological Approach of Syriac Sakramental Theology”, **Theological Studies**, ss. 543-557.

BEST (Ed.), Thomas F., **Baptism Today**, World Council of Churches Publications, Minnesota 2008.

BİALAS A. A., “Mystical Marriage”, **NCE**, Vol.10, Gale, USA 2003.

BOZOK, Bilgihan Akbaba, “**Mardin Süryani Cemaati Örneğinde Kültürel İfade Ve Anlam Üretme Alanı Olarak Ritüeller ve Müzik**”, (Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü) İzmir 2009.

- BROCK, Sebastian P., **Süryani Geleneğinde Kutsal Kitap**, Zafer Matbaası, İstanbul 2000.
- BROCK, Sebastian, **Studies in Syriac Christianity**, Variorum, USA 1992.
- BROCK (Ed.), Sebastian, **Saklı İnci: Antik Arami Mirasların Varisleri**, c. 2, Trans World Film Italia Srlvia Massimo Meliconi, Roma 2006.
- BROCK (Ed.), Sebastian, **Saklı İnci: Üçüncü Binyılın Başında; Süryani Ortodoks Kilisesi Tanıklığı**, c. 3, Trans World Film Italia Srlvia Massimo Meliconi, Roma 2006.
- BUTLER, Alfred J., **The Ancient Coptic Churches of Egypt**, Oxford at The Clerandon Press, 1884.
- BÜLBÜL, Mustafa, **Türkiye'nin Süryanileri**, Tasam Yayınları, İstanbul 2005.
- ÇELİK, Mehmet, **Süryani Kilisesi Tarihi**, C. I, Yaylacık Matbaası, İstanbul 1987.
- CHAILLOT, Christine, **The Syrian Orthodox Church of Antioch**, Inter- Orthodox Dialogue, Geneva 1998.
- COPPER, B. Harris, "Introduction to Syriac Literature", **Journal of Sacred Literature**, 2002, <http://www.tertullian.org/rpearse/oriental/syriac.htm>, (06.07.2017).
- COSTAİZ, Louis, **Dictionnaire Syraique- Français, Syriac- English Dictionary**, Dar El-Machreq, Beyrout 2002.
- COURTOIS, Sebastien De, **Süryaniler**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2014.
- Clement of Rome, "The First Epistle of Clement to the Corinthians", Bkz. (ANF01.).
- Cyprian, "Epistles of Cyprian", Bkz. (ANF05).
- DEMİR, Zeki, **Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi**, Resim Matbaacılık, İstanbul 2012.
- DEMİRCİ, Kürşat, **Bir Hristiyan Mezhebi Olarak Ortodoksluğun Teolojisi**, Ayışığı Kitapları, İstanbul 2005.
- DOLAPÖNÜ, Hanna, **Türk Süryani Kadim Kilisesi'nin Mesihsal Öğretimi**, Hikmet Basımevi, Mardin 1968.
- Dukhrana, **Baptism in Aphrahat the Sage (c 280 +-after 345)**, 2013, <http://dukhrana.in>, (13.12.2017).
- Dukhrana, **Symbolism of Water in the West Syrian Liturgy**, 2013, <http://dukhrana.in/>, (23.05.2017).
- DULLES, A. "Mystery (in Theology)", **NCE**, Vol. 10, Gale, USA 2003, ss. 82-85.

- DURAK, Nihat, **Süryani Ortodoks Kilisesi'nde İbadet**, Rağbet Yayınları, İstanbul 2011.
- DURAK, Nihat, **Süryaniler Açısından 451 Kadıköy Konsili**, Rağbet Yayınları, İstanbul 2012.
- ELİADE, Mircea, **Dinler Tarihine Giriş**, Kabalcı Yayınevi, Ankara 2009.
- ELİADE, Mircea, **İmgeler ve Simgeler**, Çev.: Mehmet Ali Kılıçbay, Ankara: Gece Yay., 1992.
- ERBAŞ, Ali, **Hristiyanlıkta İbadet**, Ayışığı Kitapları, İstanbul 2003.
- ERDEM, Mustafa, “Hristiyanlıkta Vaftiz Anlayışı Üzerine Bir Araştırma”, **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C. 34, S. 1, ss. 133-154.
- EROĞLU Ahmet Hikmet, “Ekmek-Şarap Ayini (Evharistiya) Konusunda Katolikler ve Protestanlar Arasındaki Anlayış Farklılıkları”, **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, S. 1. 1999, ss. 439-453.
- EROĞLU, Erol ve Neşe SARICA, “Midyat Süryanilerinin Düğün Gelenekleri” **Turkish Studies**, Vol.7/3, Ankara 2012, ss. 1189-1199.
- EUSEBİOUS, **Kilise Tarihi**, Chiviyazıları Yayınevi, İstanbul 2010.
- FERGUSON, Everett, **Baptism in the Early Church**, Wm. B. Eerdmans Publishing Company, USA 2009.
- FERGUSON (Ed.), E. **Encyclopedia of Early Christianity**, New York- London 1998.
- FORTESCUE A., **Batı Süryaniler'den Melkitler**, (Çev.), Meral ÜNÜVAR 2009, <http://www.acsatv.com/fil/Malkoye.pdf>, (06.07.2017), ss. 1-28.
- GÜNDÜZ Şinasi, **Hristiyanlık**, İsam Yayınları, İstanbul 2008.
- GÜNEL, Aziz, **Türk Süryaniler Tarihi**, Oya Matbaası, Diyarbakır 1970.
- HANIM, Surma, **Ninova'nın Yakarışı**, Avesta Basın Yayın, İstanbul 2015.
- HARMAN, Ömer Faruk, “Tahrif Edilmiş Hristiyanlık”, **Feyz Dergisi**, 2012, S. 248, <http://www.feyzdergisi.com/index.php?sayi=248> (15.11.2017).
- HARVEY, Susan Ashbrook, **Scenting Salvation**, University California Press, London 2006.
- HELWIG Monika K., “Eucharist”, **Encyclopedia of Religion**, Vol. 5, Thomson Gale, USA 2005. ss. 2876-2878.
- HİMMERİCH, Maurice Fred, **Deification in John Damascus**, Proquest Dissertation & Theses, 1985.

Ignatius, “The Epistle of Ignatius to the Ephesians”, Bkz. (ANF01).

Ignatius, “The Epistle of Ignatius to the Trallians”, Bkz. (ANF01).

Ignatius, “The Epistle of Ignatius to the Smyrnaeans” Bkz. (ANF01.).

Ignatius, “The Epistle of Ignatius to Polycarp”, Bkz. (ANF01.).

İŞİK, Ramazan, “**Maruni Kilisesi**”, (“Yayınlanmamış Doktora Tezi”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Ankara 2003.

IVAS, M. Suriyos Zekâ ve P. İshak SAKA, **el-Esraru’s-Sab’a Bi Hasbi mu’takidi ve’t-Taksi’l-Keniseti’s-Suryaniye**, Şefik Matbaası, Bağdat 1970.

İslamiyet- Hristiyanlık Kavramlar Sözlüğü, “Vaftiz”, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara 2013.

İstanbul ve Ankara Süryani Ortodoks Metropolitliği, **Kutsal Ayin Esnasında Söylenen Bazı Dua ve İlahiler**, Yayın Evi Yok, İstanbul 2012.

İstanbul Süryani Kadim Ruhani Kurulu, **Süryani Kadim Namaz ve Ayin Kitabı**, Basım Yeri ve Tarihi Yok.

Jacop, Xavier, **Hristiyanların Kiliseleri ve İbadetleri**, Ohan Matbaacılık, İstanbul 2004.

John Chrysostom, “The Homilies on the Gospel of St. John”, Bkz. (NPNF2-14.).

John Chrysostom, “The Homilies of St. John Chrysostom, on the Epistle to the Hebrews”, Bkz. (NPNF1-14.)

John Chrysostom, The Homilies of St. John Chrysostom, on the Gospel of Saint Matthew”, Bkz. (NPNF01-10.).

John of Damascus, “Exposition of the Orthodox Faith”, Bkz. (NPNF2-10.).

JONES, Simon Matthew, “**Womb of the Spirit: The Liturgical Implications of the Doctrine of the Spirit for the Syrian Baptismal Tradition**”, (“Degree of Doctor”, University of Cambridge Faculty of Divinity), Cambridge 1999.

Justin Martyr, “The First Apology”, Bkz.(ANF01.).

Justin Martyr, “The First Apology”, Bkz. (ANF01.).

KAÇAR, Turhan, **Geç Antikçağ’da Hristiyanlık**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2009.

KADAVİL, Mathai, **The World as Sacrament- Sacramentality of Creation from the Perspectives of Leonardo Boff**, Alexander Schmemmann and Saint Ephrem, Peeters, Leuven 2005.

KANIYAMPARAMPİL, Emmanuel, “Tradition & Traditions Feminine-Maternal Images of the Spirit in Early Syriac Tradition, **Letter & Spirit**, St. Paul Center for Biblical Theology, Ohio 2007, ss. 169-188.

KAYE, John, **Ecclesiastical History of the Second and Third Centuries**, Cambridge: Printed at the University Press, London 1826.

KILIÇ, Sami, “Elazığ’da Yaşayan Süryanilerde Düğün ile ilgili İnanışlar ve Uygulamalar”, **Fırat Üniversitesi Bilimler Dergisi**, 2003, C.13, ss. 267-278, <http://www.suryaniler.com> (31.01.2015).

Kırklar Kilisesi Horepiskoposu Gabriyel Akyüz ile yapılan 23.04.2014 tarihli görüşme kaydı.

Kitabı Mukaddes Şirketi, **Kutsal Kitap (Tevrat, Zebur, İncil)**, Yeni Yaşam Yayınları, Republic of Korea 2011.

KORHAN, İbrahim, “**Süryani Kadim Kilisesi’nde Evharistiya Ritüeli**”, (“Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi”, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Diyarbakır 2016.

KUL, Nail, **Geçmişten Günümüze Midyat ve Turabdin Süryanileri**, Yeni Anadolu Yayıncılık, İstanbul 2015.

KÜÇÜK, Zeynep, Gül, **Mardin ve Çevresinde Süryaniler**, Sarkaç Yayınları, Ankara 2013.

LAKE, Kirsopp, “Baptism (Early Christian)” **ERE**, Volume II, (Ed.), James HASTING, Edinburgh 1909, ss. 384-390.

LATKO, E. F., “Confession, Auricular”, **NCE**, Vol. 4, Gale, USA 2003, ss. 75-77.

LEHMKUHL Augustinus, “Sacrament of Marriage” **The Catholic Encyclopedia**, Vol. 9, Robert Appleton Company, New York 1910, <http://www.newadvent.org/cathen/09707a.htm> (14.04.2018).

Libreria Editrice Vaticana, **Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri**, Dominik Pamir (Çev.), Yayıncılık Matbaası, İstanbul 2000.

LYNN, Rev. Robert **Sakramentler**, Anadolu Ofset, İstanbul 2002.

MACDONALD, William, **Kutsal Kitap Yorumu (Elçilerin İşleri-Filipililer)**, Yeni Yaşam Yayınları, İstanbul 2002.

MACLEAN, Arthur John, **A Dictionary of Dialects Vernacular Syriac**, Oxford at the Clerandon Press 1902.

Malankara Orthodox Syrian Church, **Priesthood**, 2017, <http://www.neamericandiocese.org/index.aspx>, (10.10.2017).

Malankara Archdiocese of the Syrian Orthodox Church in North America, **Holy Baptism**, 2017, <http://www.malankara.com/>, (05.09.2017).

MALİK, Gorgis David, **Süryanilerin Tarihi**, Yaba Yayınları, İstanbul 2012.

MESLİN, Michel, “Baptism”, **Encyclopedia of Religion**, Vol. 2, USA, 2005, ss. 779-783.

METTAOUS, H.G. Bishop, **Sacramental Rites in the Coptic Orthodox Church**, Abbot of El -Syrian Monastery.

MİCHEL, Thomas, **Hristiyan Tanrı Bilimine Giriş**, Sak Ofset Matbaacılık, Ankara 2012.

Midyat Kiliseleri Papazı İshak Ergün ile yapılan 02. 05. 2015 tarihli görüşme kaydı.

MİSSİCK, Stephen Andrew, **The Word Of Jesus İn The Original Aramic**, Xulon Press, 2006.

MOLİTOR, Joseph, **Kildaniler ve Doğu Süryani Kilisesi**, Erol Sever (Çev.), Yaba Yayınları, İstanbul 2004.

MORGON William, **The Religion and Theology of Paul**, T&T Clark, Edinburg 1917.

MURRAY Robert, “Symbolism in St. Ephrem Theology”, **Parole de l’orient 6/7 81975-76**), 2009. ss. 1-20.

MÜELLER, H., “Baptism (In The Bible)”, **NCE**, Vol. 2, Gale, USA 2003, ss.56-60.
NPNF1-02: Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church-Series I, Edited by Philip Schaff, Volume II, St. Agustin’s City of God and Christian Doctrine; T&T Clark, Edinburgh, Online Edition (2011).

NPNF1-03: Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church-Series I, Edited by Philip Schaff, Volume III, St. Agustin’s On the Holy Trinity; Doctrinal Treatises; Moral Treatises, T&T Clark, Edinburgh, Online Edition (2011).

NPNF1-05: Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church-Series I, Edited by Philip Schaff, Volume V, St. Agustin: Anti-Pelagian Writings, T&T Clark, Edinburgh, Online Edition (2011).

NPNF1-07: Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church-Series I, Edited by Philip Schaff, Volume V, Volume VII, St. Agustin: Homilies on the Gospel of John; Homilies on the First Epistle of John; Soliloquies, T&T Clark, Edinburgh, Online Edition (2011).

NPNF1-10: Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church-Series I, Edited by Philip Schaff, Volume X, St. Chrysostom: Homilies on the Gospel of Matthew, T&T Clark, Edinburgh, Online Edition (2011).

- NPNF1-14: **Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church-Series I**, Edited by Philip Schaff, Volume XVI, St. Chrysostom: Homilies on the Gospel of St. John and the Epistle to the Hebrews, T&T Clark, Edinburgh, Online Edition (2011).
- NPNF2-04: **Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church-Series II**, Edited by Philip Schaff and Henry Wace, D.D., Volume IV, Athanasius: Select Works and Letters, T&T Clark Edinburgh, Online Edition (2011).
- NPNF2-10: **Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church-Series II**, Edited by Philip Schaff and Henry Wace, D. D., Volume X, Ambrose: Selected Works and Letters, T & T Clark, Edinburgh, Online Edition 2004.
- NPNF2-14: **Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church-Series II**, Edited by Philip Schaff and Henry Wace, D. D., Volume XIV, The Seven Ecumenical Council, T & T Clark, Edinburgh, Online Edition 2005.
- ÖZCOŞAR, İbrahim, “Süryani Kadimleri (Yakubileri) Katolikleştirme Faaliyetleri ve Süryani Katolik Patrikliğinin Kurulması”, **Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 2006, C. 8, ss. 131-147.
- ÖZCOŞAR, İbrahim, **19. Yüzyılda Mardin Süryanileri**, (“Yayınlanmamış Doktora Tezi”, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Kayseri 2006.
- ÖZMEN, Abdurrahim, **Turabdin Süryanileri Örneğinde Etno Kültürel Sınırlar**, (“Yayınlanmamış Doktora Tezi”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Ankara 2006.
- ÖZTEMİZ, Mutay, **Süryaniler**, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2012.
- PEKASİL, Tahir, “Mardin Süryanilerinde Belleğin Teolojik-Kültürel Çerçevesi” **Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi (ISSN: 2147- 0626)**, 2016, <http://kutaksam.karabuk.edu.tr/index.php>, 31.05.2017.
- PAREKKATİLL, Bijū, M., “A Brief Historical Introduction to the West Syrian Liturgical Year”. **Hekamtho Syrian Orthodox Theological Journal**, S. 1, 2016
- PESSANİ, Dino, **Vaftiz**, Tohum Yayın, İstanbul 2013.
- RAMBO, Tye, “Tertullian On Baptism”, <https://biblicalspiritualitypress.org>. (03/06/2015).
- ROGERS (Ed.), Equene, F, **The Holy Spirit: Classic and Contemporary Readings**, Wiley –Blackwell, Singapore 2009.
- SAMUEL (Ed.), Metropolitan Mar Athanasius Yeshu, **The Order Of Solemnization Of Sacrament of Matrimoy According To The Ancient Rite Of The Syrian Orthodox Church Of Antioch**, (Çev.), Deacon Murat

Saliba BARSOM, The Syrian Orthodox Church in The United States of America and Canada, USA 1974.

SAMUEL (Ed.), Metropolitan Mar Athanasius Yeshue, **The Sacrament of Holy Baptism According to The Ancient Rite of The Syrian Orthodox Church of Antioch**, (Çev.), Murat Saliba BARSOM, Deacon, The Syrian Orthodox Church in The United States of America and Canada, USA 1974.

SARI, Gökhan, **Ermeni Meselesi Işığında Süryaniler**, Barış Kitapevi, Ankara 2013.

SARI, Gökhan, **“Geçmişten Günümüze Süryaniler ve Süryanilerin Türkiye’ye Etkileri: İdil Örneği”**, (“Yayınlanmamış Doktora Tezi”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Ankara 2011.

SEYFELİ, Canan, **Ermeni Kilise Merkezi Ecmiatzin**, Çizgi Kitabevi, Konya 2015.

SEYFELİ, Canan, **Ermeni Kilisesi’nde Sakramentler**, Çizgi Kitabevi, Konya 2015.

SEYFELİ, Canan, **İstanbul Ermeni Patrikliği**, Aziz Andaç Yayınları, Ankara 2005.

SCHAFF, Philip, **History of the Christian Church**, Vol. 5, Grand Rapids, New York 1907.

SCHAFF, Philip, **The History of Christian Church**, Vol. 2, Grand Rapids, New York 1907.

SCHİMMELE, Annemarie, **Dinler Tarihine Giriş**, Kırkambar Yayınları, İstanbul, 1999.

SCHİMMELE, Annemarie, **Sayıların Gizemi**, Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2011.

SİLVANOS, Ayub, **“The Rite of Consecration of the Church According to the Syrian Orthodox Tradition”**, (Degree of Doctor, Manchester University, Philosophy in the Faculty of Humanities), Manchester 2014.

SMİTH, R. Payne, **A Compadios Syriac Dictionary**, Oxford at the Clarendon Press, Oxford 1957.

St. Mary’s Jacobite Syrian Orthodox Church, **Tekhso d-Teshmeshto d-Qurobo: Order of Holy Qurbano**, Los Angeles 2005.

STRONG, James, **A Concise Dictionary of the Words in the Greek Testament**, Abingdon Press, New York 1890.

Süryaniler/Renkler Solmasın Kùltürler Kaybolmasın, **Süryani Tarihinde Bölünmeler**, <http://www.suryaniler.com/>, (31.07.2017).

Syriac Orthodox Resourches, **The Syriac Orthodox Church**, <http://sor.cua.edu/Links/index.html>, (09.10.2017).

ŞİMŞEK, Mehmet, “Süryanilerde Ölüm”, **Süryaniler ve Süryanilik III**, Orient Yayınları, Ankara 2005, ss. 247-271.

ŞİMŞEK, Mehmet ve M. Cengiz Yıldız, “Süryani Cemaatinde Kadın Olmak”, **Süryaniler ve Süryanilik III**, Orient Yayınları, Ankara 2005, ss. 227-243.

TAHİNCİOĞLU, Yakup, **Süryaniler**, Butik Yayıncılık, İstanbul 2011.

TANOĞLU, Sara ve İshak TANOĞLU (Ed.), **Doğu’nun Işığı Abu’l Faraç**, Anadolu Ofset, İstanbul 2010.

TARAKÇI, Muhammet, **Protestanlıkta Sakramentler**, Emin Yayınları, Bursa 2012.

TARAKÇI, Muhammet, “St. Thomas Aquinas’a Göre Asli Günah Anlayışı” **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 2006, ss. 307-318.

Tertullian, “Part First, Apologetic, IX. A Treatise on the Soul”, Bkz. (ANF03).

Tertullian, “Part Second, Anti-Marcion, II. The Five Books against Marcion”, Bkz. (ANF03.).

Tertullian, “Part Third Ethical, II, On Baptism”, (ANF03.).

Tertullian, “Part Third Ethical, I. On Repentance”, Bkz. (ANF03.).

Tertullian, “Part First, Apologetic, V. To Spacula”, Bkz. (ANF03.).

Tertullian, “Part Fourth, IV. To His Wife” (ANF04.).

TEZOKUR, M. Hadi, “Süryanilerde Vaftiz”, **Makalelerle Mardin IV Önemli Simalar-Dini Topluluklar**, İstanbul 2007, ss. 229-265.

The Diocese of Adıyaman, **Anaphora: The Divine Liturgy According to the Rite of the Antiochean Syrian Orthodox Church**, Bab Touma Printing Establishment, Damascus 2001.

The Letter of St. Ambrose Bishop of Milan, (online addition, pdf format, in <https://books.google.es/>, 2017). TOMA, William, “The Sacramental Theology of the Assyrian Church of the East”, **Holy Apostolic Catholic Assyrian Church of the East**, <https://news.assyrianchurch.org/>, (05.11.2017).

Türkçe-Süryanice, Süryanice-Türkçe Sözlük, “mâmûditâ”, Mor Efrem Manastırı, Hollanda 1997.

VORGRİMLER, Herbert, **Sacramental Theology**, The Liturgical Press, Minnesota 1992.

VÖÖBUS, Arthur, **Synodicon in the West Syrian Tradition**, Secrétariat du CorpusSCO, 1974.

YAHUDİLİKTE KAVRAM VE DEĞERLER, MİKVE, 1996.

YILMAZ, Nuh, “Tertullian’ın Vaftiz Anlayışı”, **SÜİFE**, C. .XVII., S. 31, Haziran. 2015, ss. 121-140.

YOHANNAN, Abraham **A Modern Syriac=English Dictionary**, New York Columbia University 1900.

I. BARSAVM, Moran Mor İğnatius Efrem, **Saçılmış İnciler**, (Çev.), Zeki DEMİR İstanbul Süryani Ortodoks Metropolitliği, İstanbul 2005.

I. BARSAVM, Patrik Efram, **Ruhsal Hazine Dua Kitabı**, (Çev.), Hori Episkopos Samuel AKDEMİR, Ar Matbaacılık, İstanbul 1989.

I. IWAS, Mor Ignatius Zakka, **The Syrian Orthodox Church of Antioch at a Glance**, (çev), Emmanuel H. BISMARJI, Mor Ephrem the Syrian Monastery Publications, Damascus- Syria 2008.

I. IWAS, Patriarch Ignatius Zaka, “Constitution of Syriac Orthodox Church of Antioch”, **St. Ephrem Seminary**, Damascus, 22-26/09/1998, ss. 1-23.

31. 05. 2015 tarihli Mor Malke Kilisesi’nde icra edilen vaftiz ritüelindeki gözlemlerimiz.